

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

ÇOCUK HAKLARI ALT KOMİSYONU

TUTANAKLARI

10 Aralık 2024 Salı

KONU

-Alt Komisyon Başkanı Radiye Sezer Katırcıoğlu'nun, bölgede yaşanan gelişmelere, alt komisyonun bugünkü gündemine, dijital mecralarda çocukları bekleyen risk ve tehditlere, bu tehditlerle mücadele kapsamında devlet politikası oluşturan ülkelere, yapılması planlanan yerinde inceleme çalışmalarına, gündemde tutulacak konulara ve alt komisyonun öncelikli hedefine ilişkin açıklaması

-Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Öğretim Üyesi Profesör Doktor Murat Okcu'nun, çocuk hakları bağlamında dijital ortam ve dijital çevre kavramları, dijital ortamların çocuklar üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri, dijital mecralarda çocukların karşılaşabileceği risk ve tehditler, yapay zekânın çocuklar üzerinde oluşturduğu doğrudan olumsuz etkiler ve çocuk istismarı için kullanılması, dünyada ve ülkemizde bu alanda geliştirilmiş ve geliştirilebilecek denetim mekanizmaları hakkında sunumu

-Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürü Mustafa Otrar'ın, dijital platformlarda çocuk istismarı, bağımlılık, karşılaşılan tehlikeler ve Millî Eğitim Bakanlığının bunlarla mücadele kapsamında yürüttüğü faaliyetler hakkında sunumu

-Gençlik ve Spor Bakanlığı Eğitim, Araştırma ve Koordinasyon Genel Müdür Yardımcısı Ertan Göv'ün, dijital platformlarda çocuk istismarı, bağımlılık, karşılaşılan tehlikeler ve Gençlik ve Spor Bakanlığının bunlarla mücadele kapsamında yürüttüğü faaliyetler hakkında sunumu

-Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Öğretim Üyesi Profesör Doktor Murat Okcu'nun, Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürü Mustafa Otrar'ın ve Gençlik ve Spor Bakanlığı Eğitim, Araştırma ve Koordinasyon Genel Müdür Yardımcısı Ertan Göv'ün yaptığı sunumlara ilişkin görüşme

10 Aralık 2024 Salı

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 15.06

BAŞKAN: Radiye Sezer KATIRCIOĞLU (Kocaeli)

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Çocuk Hakları Alt Komisyonumuzun sayın üyeleri, kamu kurumlarımızın değerli temsilcileri, basın mensupları; hepimiz toplantımıza hoş geldiniz.

Alt Komisyonumuzun 28'inci Yasama Döneminin 9'uncu, Üçüncü Yasama Yılıımızın 2'nci Toplantısını açıyorum.

Yeterli çoğunluğumuz vardır.

Sözlerime başlamadan önce, bölgemizde son bir haftada gelişen süreçle ilgili düşüncelerimi ifade etmek istiyorum.

Bölgemiz zalim bir tiranlığın daha yıkılışına şahit olmuştur. Suriye'de Esad rejimi çocuk, yaşlı, kadın demeden yıllarca zulmetmiş ve bu zulmün sonunda yine abat olamamıştır. Suriye'de çocuklar yıllarca kıyım maruz bırakılmış, Aylan bebeğin sahile vurmuş bedeni hepimizin hâlâ gözlerinin önünde durmaktadır. Türkiye ise bu süreçte hiçbir çıkar ve menfaat gözetmeden, tamamen insan hakları ve çocuk hakları çerçevesinde o mazlum millete sahip çıkmış ve tarihsel mirasını bu savaşta da sürdürmüştür. Bugün Türk milletine kalan, gurur duyacağı bir devlet aklı ve insanlık duruşu olmuştur.

Savaşlar bu anlamıyla devletler için ciddi bir sınavdır; iyi yönetici ile kötü yöneticiyi ve müşfik devlet ile zalim devleti ortaya çıkarmaktadır. Şunu tarih bize bir kez daha göstermektedir ki çocuklara kıyanlar eninde sonunda mutlaka kaybedecekler ve ne yönetimde ne insanların gönlünde kalamayacaklardır. Bunu özellikle İsrail'in artık idrak etmesi gerekmektedir. Zulümle, soykırımla, katliamla tarihte kalıcı olabilen bir tek devlet olmamıştır. Moğollardan bugüne tarih alışkanlığını değiştirmemiş ve bu zalimler için de değiştirmeyecektir.

Çocuk katili siyonistlerin sonu Hitler'le, Bosna katilleriyle ve son olarak Esad'la aynı olacaktır.

Bu düşünce ve ifadelerle Suriye'de yeni oluşacak yönetimin demokrasiden yana, toplumun her kesiminin temsil edildiği, insan haklarının uygulandığı ve her şeyden önce çocuğun üstün yararı ilkesinden vazgeçmeyen bir yönetim olmasını diliyor, Türkiye Büyük Millet Meclisi Çocuk Hakları Alt Komisyonu olarak tüm tecrübelerimizi çocuğun üstün yararını gözeterek kim varsa onlarla paylaşacağımızı bildiriyorum.

Kıymetli hazırım, Komisyonumuzun Üçüncü Yasama Yılında gündemine aldığım dijital mecralarda çocuklarımızı bekleyen tehdit ve riskler temalı çalışmamız için toplanmış bulunmaktayız. Şunu belirtmek isterim ki bugüne kadar yaptığımız çalışmalar bizlere dijital mecraların kontrolsüz bir şekilde büyüyerek çocuklarımız için ciddi bir tehdit hâline geldiğini gösterdi. Telefon ve internet teknolojilerinin hızla yaygınlaşması çocuklarımızı sosyal ağların olumsuz etkilerine karşı savunmasız bırakıyor. Çocuğa yönelik istismar ve şiddet, dijital bağımlılık, akran zorbalığı ve siber zorbalık, uluslararası terör örgütlerinin dijital platformlardaki faaliyetleri, LGBTİ lobisinin faaliyetleri. Dünyada ve ülkemizde teknolojinin kontrolsüz kullanıldığında ve kötü niyetli kişilerin eline geçtiğinde büyük bir güvenlik tehdidi hâline geldiğini görüyoruz. Bugün çocuklarımız zihinlerini ve bedenlerini ele geçirmek isteyen karanlık yapıların hedeflerindedir. Dijital mecralar terör örgütünün elemanı devşirdiği, sapkın bireylerin kurban aradığı bir alan hâline gelmiştir. Bilgi çöplüğüne dönen bu platformlarda çocuklarımızı korumak devletin, ailenin ve toplumun ortak sorumluluğundadır. Dünya örneklerinde bu tehditlerle mücadele kapsamında devlet politikaları oluşturan bazı ülkeler olmuştur. Japonya, Singapur, Avustralya, Norveç ve Fransa gibi ülkeler dijital dünyaya yönelik sınırlandırmalar ve kontrollü erişim politikalarıyla çocuklarını koruma altına almayı amaçlamaktadır. Bizler de Türkiye Büyük Millet Meclisi olarak çocuğun üstün yararı ilkesi ışığında evlatlarımızı korumaya yönelik hem yurt dışı örneklerini önümüzdeki ay başlamak üzere yerinde inceleyeceğiz hem de sosyal medya kullanımında yaş sınırlaması, çocuklara yönelik ulusal güvenli internet ağı oluşturulması, dijital operatörlerin çocuklara yönelik uygulamalarının çoğaltılması, televizyon ekranlarında çocuklarımıza yönelik kötü örnek oluşturacak program ve yapımların kısıtlanması, ailelere yönelik eğitim faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi, Milli Eğitim müfredatına dijital medya okuryazarlığı dersinin zorunlu olarak eklenmesi gibi tedbirlerin görüşülmesi ve tartışılmasını gündemimizde tutmaya devam edeceğiz. Beklentimiz ise ülkemizin tüm paydaşlarının -siyaset, sanat, akademi, medya ve toplum- bir araya gelerek bu konuda ortak bir millî duruş sergilemesidir çünkü bu mesele siyasetüstü bir anlayış gerektiriyor. Çocuklarımızın güvenliği söz konusu olduğunda hiçbir ideolojik, politik ve kişisel çıkarın önemi kalmamaktadır.

Son olarak şunu belirtmek istiyorum: Komisyon olarak öncelikli hedefimiz, çocuklarımızı zararlı bağımlılıklardan, terör örgütlerinin sinsi tuzaklarından, ahlak ve değerlerini hedef alan tehditlerden uzak tutmaktır. Bu niyetle yapılan her yapıcı eleştiriye ve öneriye açığız çünkü tek amacımız bu aziz milletin çocuklarını daha güvenli bir geleceğe hazırlamaktır.

Gelin, bu mücadelede hep birlikte üzerimize düşeni yapalım ve tek kazanan çocuklarımız olsun diyorum ve sunumlarımı yapmak için değerli hocalarımıza, kurumlarımızın değerli yöneticilerine söz vermek istiyorum.

Öncelikle "Dijital Platformlarda Çocuk İstismarı, Bağımlılık, Karşılaşılan Tehlikeler, Ülkemizde ve Dünyada Bu Alanda Geliştirilmiş Denetim Mekanizmaları" konularındaki sunumu için Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi Öğretim Üyesi Profesör Doktor Sayın Murat Okcu Hocamıza söz verelim.

Biraz görüntü aldıktan sonra görsel basınımız da ayrılacaklar.

Hocam, süreyi de kısıtlı ve dikkatli kullanmak adına kendinizle ilgili kısa bir giriş yapabilirsiniz.

PROF. DR. MURAT OKCU - Herkese iyi günler diliyorum.

Ben Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümünden Profesör Doktor Murat Okcu. Benim uzmanlık alanım, yüksek lisansım, doktoram tamamen siyaset bilimi ve kamu yönetimi üzerine fakat yaklaşık olarak 2017 yılından beri dijital mecralar, sosyal medya ve yapay zekâ üzerine de çalışıyorum. Özellikle de bu alanda kamu politikaları tasarımıyla da ilgileniyorum. Bu bağlamda, çocuk hakları kapsamında benden sunum yapmam istendi. Ben de bu daveti yapan başta Sayın Başkan olmak üzere buradaki hazıruna teşekkür ediyorum. Yasama yılında, bütçe maratonunda kendilerine başarılar diliyorum. Vakti iyi kullanmak adına da izninizle sunuma geçiyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Hocam, ne kadar sürer sunumunuz?

PROF. DR. MURAT OKCU - En kısa sürede bitirmek için çalışacağım, yirmi beş slaytım var. Biliyorum, Komisyonunda benden sonra da sunumlar olacak, o yüzden mümkün olduğunca çabuk bitirmeye çalışacağım.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Çünkü soru-cevap kısmımız olacak, vekillerimiz elbette ki görüşlerini bildirecekler, kendileri de bir şeyler eklemek isteyeceklerdir.

PROF. DR. MURAT OKCU - Bizim hep söylediğimiz bir şey var: Bir hocaya mikrofon verdiğiniz zaman sınır konusunda biraz zor oluyor ama...

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Siyasetçiler için geçerli zannediyordum ama demek ki hocalar da...

PROF. DR. MURAT OKCU - Evet, hocalar da; biz öyle söylüyoruz.

Müsaadenizle ben sunuma başlayayım.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Tabii, buyurun.

PROF. DR. MURAT OKCU - İlk önce, gerçekten Komisyonu, bu alt Komisyonu tebrik etmek istiyorum. Ben, 2017'den beri -az evvel de söylediğim gibi- bu konularla ilgileniyorum; dijital mecralar, sosyal medya ve yapay zekâ. Bu konuda Türkiye'nin düzenleme yapmaya çok ciddi manada ihtiyacı var. Bu düzenleme konusunun da bu alt Komisyondan gelmiş olması ve özellikle insan hakları bağlamında, çocuk hakları bağlamında gelmiş olması benim için çok kıymetli, o yüzden de siz sayın üyeleri bu konuda tebrik ediyorum, başarılar diliyorum.

Fakat, çocuk hakları bağlamında dijital ortamı ve dijital çevreyi tanımlama ihtiyacımız olduğunu düşünüyorum çünkü karşımızdaki mevzunun sadece teknoloji ve teknolojiye yönelik düzenlemelerle sınırlı olmadığını düşünüyorum. Dijital teknolojiler sadece interneti ve mobil teknolojileri içermiyor; tüm dijital içerik, hizmetler, dijital ağlar, yapay zekâ, robotlar, algoritmalar, veri tabanları, büyük veri ve nesnelerin interneti gibi çeşitli alt alanları kapsıyor. Bir başka önemli nokta, karşımızdaki olgu sadece ülke sınırları içerisinde belli bir kesimi ilgilendiren bir durum değil, küresel ağa bağlanmış bir durumla karşı karşıyayız, yukarıdan aşağı kontrolün çok zor olduğu bir durumla karşı karşıyayız, uluslararası değer üreten bir ekonomik durumla da karşı karşıyayız. Tüm bu bağlamların dikkate alınmasının yasama ve politika tasarımında dikkat edilmesi gereken noktalar olduğunu söylemek istiyorum.

Radiye Başkanım beni arayıp da daveti gerçekleştirdiğinde “Hocam, sadece olumsuzluklardan değil, mümkünse bu konunun olumlu yönlerinden de dijital mecraların, dijital platformların, hatta gerekirse yapay zekânın olumlu yönlerinden de bahsetmek gerekir.” diye söylemişti. Bu bağlamda, hepimizin hatırlaması adına -hazırınun zaten bu konuda büyük oranda bilgisi var- hızlıca bir gözden geçirelim isterim. Dijital ortamların çocuklar üzerindeki olumlu etkilerini şöyle, hemen, hızlıca gözden geçirirsek; bir kere, her şeyden önce erişilebilir bilgi, eğitim, öğrenme ve bilişsel gelişim açısından elimize çok büyük fırsatlar sunan bir durumla karşı karşıyayız. Ben her zaman şu örneği veriyorum: Benim oğlum bir özel okulda okuyor, o okulun sahibi benim aynı zamanda aile dostum, bana kızının hikâyesini anlattı. Kızı üniversiteye gitmeden önce dijital mecralardan, internetten kendi isteğiyle Çince öğrendi. Şimdi, Türkiye’de -benden sonra yanılmıyorsam Millî Eğitim Bakanlığı yetkilileri de olacak, hani onlar daha iyi biliyordur- Çince öğrenebileceğimiz okul sayısı kısıtlı ama bu imkân kullandığımız zaman, interneti kullandığımız zaman biz Çince öğrenmek istediğimizde Çince dahi öğrenebiliyoruz. Yani erişilebilir bilgi, eğitim ve öğrenme açısından mükemmel bir imkân sağlıyor. Bilgi edinme sürecini zenginleştiriyor, öğrenme motivasyonunu artırıyor, analitik düşünme ve akademik becerilerde gelişim sağlıyor, eğitimde eşitlik fırsatını katlıyor. İkinci olarak, yaratıcılık ve kendini ifade etme açısından da sanatsal becerileri artırma, insan yaratıcılığını artırma gibi konularda özellikle katkı sağlayabilecek bir durum. Sosyal etkileşim, küresel bilinç ve farkındalık başka bir katkısı. Sosyalleşmeye katkı sağlıyor, adı üstünde zaten “sosyal mecralar” diyoruz. Katılım, beraberinde her zaman aynı şeyi getirmese bile terazinin bir kefesinde hoşgörü ve kültürel anlayış var; sadece çatışma olarak bakmamak lazım, bunu dikkate almak lazım. Özellikle günümüzün en önemli konularından bir tanesi sığınmacılar, göçmenler, aile fertlerinin birbirinden ayrı olması, farklı kültürden insanlarla tanışma ve etkileşim yanında coğrafî olarak uzak kalan aile üyeleri arasında da aile fertleri arasında da -örneğin sığınmacılar gibi- bir iletişim imkânı sağlıyor. Bir de bu konuyla alakalı metinlere baktığımızda gördüğümüz çok net bir şey var: “Çocuk hakları” denildiği zaman uluslararası metinler çocukların katılımı konusunun altını özellikle çiziyor. Dijital mecralar bu konuda çok ciddi imkânlar sağlıyor. Bu, beraberinde artan bir ulusal ve küresel farkındalık ve beraberinde yine artan sosyal sorumluluk ve katılım bilincini de beraberinde getiriyor.

Eğlence ve oyun imkânları... Yeni bir kavram ortaya çıktı, “nesnelerin interneti” gibi “oyuncakların interneti” diye bir kavram çıktı. Bu da oyun oynanırken ve eğlenirken zihinsel, mantıksal gelişimi ve yeni bir tür sosyalleşmeyi beraberinde getirdi. Üzerine çok ciddi düşünmemiz gereken, pek çok boyutu olan bir durumla karşı karşıyayız.

Olumsuz etkileri de hızlıca sizin tekrar hatırlamanız için sunmak isterim: Burada biraz daha görünür olandan, yüzeysel olandan daha gizli ve derinden etkilere doğru gitmek mümkün. Hepimizin ilk karşısına çıkan problem, ekran bağımlılığı kısaca. Oyunlar ve sosyal medyada ve tüm dijital platformlarda aşırı zaman geçirmenin bağımlılık, akademik performansın olumsuz etkilenmesi, sosyal ilişkilerde gerileme gibi olumsuzlukları olduğunu biliyoruz. Beraberinde, ekran bağımlılığı fiziksel sağlıkta gerilemeye de sorunlara da yol açıyor. İşte, göz yorgunluğu, uyku bozuklukları, duruş bozuklukları, gün boyu genel fiziksel yorgunluk, fiziksel aktivitelerden uzaklaşma, çocukların obezite sorunları yaşaması gibi. Fiziksel sağlık ve ekran bağımlılığı çok ilginç bir şekilde aslında sosyal izolasyon da geçiriyor. Aslında sosyalleşme aracı ama canlı olanların canlıyla sosyalleştiği değil, canlı olanın cansızlarla sosyalleştiği yeni bir dönemin içerisindeyiz. Ekran bağımlılığı ve gerçek dünyada azalan yüz yüze etkileşim sosyal izolasyonu da beraberinde getiriyor.

En büyük etkilerinden bir tanesi ki bu alt komisyonun temel odaklanma noktalarından bir tanesi de hem psikolojik hem de zihinsel sağlık problemlerine, sorunlarına yol açması ve özellikle çocukların ve gençlerin benlik duygularını zedelemesi. Sosyal medya çok ilginç bir şekilde sağlıksız bir başkalarıyla kıyaslama kültürü ortaya çıkartıyor. Sosyal medyayı kaplayan görüntülerin çoğu, büyükçe bir kesimi sentetik görüntüler. İnsanlar kendi görüntülerini paylaşırken de sentetik filtreleme imkânlarını kullanıyorlar; bu da çocuklar üzerinde, gençler üzerinde bir mükemmellik baskısı oluşturuyor. Bu da yine çocuk ve gençlerin kendi bedenlerinin imajına yönelik algılarının kötüleşmesine yol açıyor, özgüven kaybına yol açıyor.

Sosyal medya “Facebook depresyonu” diye adlandırılan depresyonlara yol açıyor. Anksiyete, kaygı, intihar düşüncesinin gelişmesi, erken yaşta çocukların cinsel uyarımı gibi psikolojik bozukluklar devreye giriyor. Ruh sağlığı sorunlarını cazip hâle getirdiği durumlar var yani dijital mecralar göstermek yanında doğrudan hoş gözükmesine bile yol açıyor, çekici gösterme riski var. Beğeni ve takipçi sayısı gibi metriklere çok kafayı taktığı zaman çocuklar aynı zamanda bunlar yetersiz bir takip edilme ya da beğeni oranı yetersizlik hissini de ortaya çıkartıyor. Agresif davranışlar geliştirme, gerçek dünyayla sanal olanın bulanıklaşması ya da mental sağlık sorunlarına yol açacak uyku bozukluklarının insanın uykusunu düzenleyen melatonin hormonunu düşürmesi, bilgisayarlardan cep telefonlarından yayılan mavi ışığın olumsuz etkileri gibi birtakım olumsuzlukları söylemek mümkün.

Bir başka konu, yine, bu alt komisyonun en çok odaklanacağı noktalardan bir tanesi, mahremiyet ve gizlilik kaybı ve güvenlik riskleri. İnternet demek mahremiyet kaybı ve gizlilik sorunları demek. Kimlik hırsızlığı, kişisel bilgilerin ifşa edilmesi, özel hayatın ihlali, itibar suikastları, sürekli izlenme ve bir tür gözetim toplumunun oluşturulması riski de bunlarla birlikte geliyor. Çocukların veri hâline getirilmesi ayrı bir konu. Veri satışı, kullanıcı davranışlarının izlenmesi, özellikle çocuklara yönelik verilerin takip edilmesi ve bir kullanıcı gözüyle bakılıp özellikle özel şirketler tarafından bunların -literatürde “çocukların verileştirilmesi” diye geçiyor- bu verilerin izlenmesi ve daha sonra reklam hedeflemesi ve pazarlama için kullanılması ayrı bir mahremiyet riski ortaya çıkarıyor.

Bir başka risk, daha ciddi güvenlik risklerinin ortaya çıkması. Halka açık “Wi-Fi”lerin, zayıf şifrelerin, sahte hesapların yapmış olduğu ortalamaların neticesinde ortaya şantaj ve mali dolandırıcılık çıkıyor. Konum bilgisinin toplanması çok ciddi riskler oluşturuyor. Uygunsuz

içerikler, mesela ekran zorbalığı gibi siber zorbalığa maruz kalma yine bildiğimiz büyük tehlikelerden bir tanesi ama en en önemlisi, tehlikeli kişilerin eline çok büyük imkân vermesi özellikle bu dijital mecraların, sosyal medyanın ve sosyal platformların. On-line ayartma -yani kişilerin kendini farklı göstermesi, ufak göstermesi ya da değişik göstermesi internette- cinsel istismar, sömürü ve cinsel taciz konuları çok ciddi bir şekilde düzenleme yapılmaya, ilk elde düzenleme yapılmaya ihtiyaç duyulan alanlardan bir tanesi. WeProtect Küresel İttifakı yılda 300 milyon çocuğun on-line, çevrim içi cinsel istismara muhatap olduğunu söylüyor, 300 milyon.

Burada benim ilave etmek istediğim bir başka nokta, benim özel ilgi alanım olduğu için sosyal medya ve dijital platformların ötesinde yapay zekânın çocuklar üzerinde oluşturduğu bazı doğrudan olumsuz etkilerden ve özellikle de çocuk cinsel istismarından bahsetmek istiyorum. Bu, şu an itibarıyla bence en somut ve en yakın dijital tehditlerden bir tanesi, yapay zekânın çocuk cinsel istismarı için kullanılması. Hepimizin bildiği gibi, internet çocuklara yönelik saldırıları ve tehdidi artırdı çünkü kötülerin eline bir teknolojik imkân verdi, şimdi aynı şey yapay zekâ için de geçerli. World Bank Group'un raporu özellikle üretken yapay zekânın her ay yaklaşık 3 milyar insan tarafından ziyaret edildiğini söylüyor yani ChatGPT, Grok, Copilot gibi üretken yapay zekâ sohbet robotlarını her ay yaklaşık 3 milyar insan ziyaret ediyor. Dünya nüfusunun 8 milyar olduğunu düşünürsek yani her ay dünya nüfusunun yüzde 40'ı kadar bir rakam, insan ChatGPT gibi üretken yapay zekâyı kullanıyor. Siz de takdir edeceksiniz ki kullanılan her şey iyi amaçlarla kullanılmıyor, bunların içerisinde kötüye kullanım da var yani artı, çok daha önemlisi, çocuklarımız, gençlerimiz de üretken yapay zekâyı sadece ve sadece derslerini yapmak için kullanmıyorlar; birazdan örneğini vereceğim.

Üretken yapay zekâ, küresel kuruluşların bize aktardığına göre, çocuklara yönelik cinsel istismar konusunu giderek zorlaştıran bir mevzu; bununla mücadeleyi çok ciddi manada zorluyor. Eski kavram çocuk cinsel istismar materyaliydi -İngilizcesi "child sexual abuse material"- şimdi buna yeni bir kavramın, uluslararası camiada yeni bir kavramın eklendiğini görüyoruz, yapay zekâ tarafından üretilen çocuk cinsel istismar materyali.

Amerika Birleşik Devletleri'nde Ulusal Kayıp ve İstismara Uğramış Çocuklar Merkezi var ve buranın kullandığı bir ihbar hattı var. 2023 yılı itibarıyla, geçtiğimiz sene itibarıyla bu merkeze gelen ihbarlarla ilgili rakamları sizinle paylaşmak isterim: Bu merkeze 2023 yılında 36,2 milyon ihbar gelmiş çocukların on-line cinsel taciz edildiğine dair; bu, bir önceki yıla göre yüzde 12'lik bir artış anlamına geliyor. İhbarların kapsadığı suç dosyası sayısı 100 milyondan fazla yani 36 milyon ihbar gelmiş ama içerdiği suç dosyası 100 milyondan fazla; bu da 2022 yılına göre yüzde 19'luk bir artış anlamına geliyor. Bu, 36,2 milyon ihbarın 35,9 milyonu çocuk pornografisi üzerine. 2'nci sırada 186 bin ihbarla çocukların cinsel eylemler için on-line olarak ayartılması geliyor. On-line ayartma -demin de söylediğim gibi- cinsel suç işlemek üzere çocuk kılıfına girilmesi demek, çok acı bir şey, bu rakam son bir yılda Amerika'da yüzde 300 oranında artmış çünkü üretken yapay zekâ hız kazandı. Merkezin yine bildirdiğine göre, 63 bin 892 adet ihbar, acil durum ve yakın tehlike kaygısıyla kolluk kuvvetlerine bildirilmiş. İhbarlar, genel manada üç yılda, üç yıllık süre içerisinde yüzde 20 artarken acil ihbar sayısı yüzde 140 artmış. İngiltere'de buna benzer bir başka dernek var; İnternet İzleme Derneği, derneğin sayfasına girdiğinizde şunu görüyorsunuz: Binlerce çocuk "deepfake" görüntülerle taciz ediliyor veya istismara sürükleniyor, binlerle bahsediliyor rakamlar. Bu dernek 2023 ve 2024 tarihli 2 tane rapor hazırladı; bunu yasama uzman arkadaşlarımızın da, aslında bu sunumdaki her şey kendilerinin zaten elinde olacak, özellikle gözden geçirmelerini istihham ederim. Yapay zekâda oluşturulan 20 binden fazla görüntüyü sadece İngiltere'de yakalamışlardı. Bu derneğin söylediği çok önemli bir şey var, diyor ki bu dernek: "İhtiyaç duyulan her şeyi yasal bir şekilde elde etmeniz mümkün artı burada sınırsız görüntü üretmeniz de mümkün." Bu, bize 2 tane şeyi gösteriyor, bu alanda yasal bir boşluk var; iki, cinsel, on-line, çevrim içi cinsel istismarla ilgili bu konuda niyeti olan insanlar için maliyet çok düşük, finansal maliyeti de düşük, cezai maliyeti de çok düşük artı bu görüntüler uzmanların bile gerçeğinden ayıramayacak kadar gerçek görüntüler. Yapay zekâ, çocuk cinsel istismarından kâr elde etmek için yeni yollar, dijital imkânlar sunuyor. Demin söylediğim Amerika'daki kurumun başındaki insanın "Kötülük yapmak isteyenlerin en hızlı şekilde teknolojiye ayak uyduran insanlar olduğunu gördük, kırk yıldan beri bu işi yapıyoruz ve en hızlı onların ayak uydurduğunu gördük." diye kendi açıklaması var. 2'nci rapor çok daha acı; yapay zekâ tarafından oluşturulan çocuk cinsel istismarı materyallerinde artış var ama daha kötüsü, çocuk cinsel istismarının en ağır kategorisi olarak kabul edilen kategori A sınıfında çocuk istismarı artışı görülüyor; benim burada söyleyemeyeceğim, iç parçalayıcı şeylerden bahsediliyor A kategorisinde. Çocuklara kötülük için üretken yapay zekâ kullanımının başka boyutları var, internet ve sosyal medya faillere taciz için bolca görsel kaynak sunuyor çünkü sosyal mecralarda ve diğer dijital mecralarda biz bunu kendimiz gönüllü olarak sunuyoruz, çocuklarımız ve gençlerimiz de bunu yeri geliyor sunuyor. En büyük sorunlardan bir tanesi bu konuda istismara uğrayan çocuğun, mağdurun haberi, bilgisi ve katılımı olmadan yapılabilmesi; en büyük risklerden bir tanesi bu. Yani çocuk gerçekte bir cinsel eylem içerisinde değil, bir cinsel aktivite içerisinde değil ama onu bir cinsel eylem içerisinde gösteren resim veya video gibi görseller üretme imkânı var. Üretken yapay zekâ çocuklardan ve ailelerden şantajla para koparmak için yepyeni ve harika, onlar adına harika bir imkân sunuyor. Örneğin, kurbanları dolandırmak ve para talep etmek için akrabalarının sesini taklit eden sentetik yapay ses modellerinin kullanıldığı bilgisini alıyoruz. Çocuk cinsel tacizcileri arasında bilgi paylaşımı ve yol gösterme çok kolaylaşmış durumda. Çocuk mağdurları belirlemek... Çünkü bu o kadar sanal bir şey ki nerede, hangi çocuk taciz edildi, bu mağdurları belirleme çabası yine yetkililerinin ifadesiyle giderek samanlıktan iğne aramak noktasından dönmüş durumda. Çokça dile getirilen bir başka mazeret var, zihniyeti göstermesi açısından onu da paylaşmak isterim, herkes şunu söylüyor: "Gerçek bir çocuğa zarar vermedim ki, bu gerçek bir çocuk değil." Oysa, bu işin içerisindekiler şunu söylüyor: "Üretken yapay zekâyla üretilen malzemeler de çocuk cinsel istismarı malzemesidir, bundan hiçbir farkı yoktur."

Şimdi, burada da karşıda da var, hepsini paylaşmayacağım, vaktimizin dar olduğunu biliyorum ama size sorunun çok yeni ve çok yakınımızda olduğunu gösteren, bizden uzakta olmadığını gösteren bazı haber başlıklarını da paylaşmak istiyorum: 2023 yılında NBC News -bu haberler nereden geliyor, onları da paylaştım- şöyle bir şey söylüyor, diyor ki: Google üzerinden bulabilir, Visa ve Mastercard'la satın alabilirsiniz. Deepfake porno ekonomisinin içerisinde." Demin de söylediğim gibi kötüler teknolojiden çok iyi yararlanıyorlar, MrDeepFakes web sitesi ayda 17 milyon ziyaretçi çekiyor, bir porno. Burada içerisinde tabii çocuklara yönelik malzemeler de var. Görüyorsunuz, İspanya'dan, Londra'dan, Amerika'dan örnekleri burada sizinle paylaştım, ana konusu şu: Bizat çocuklar, okuldaki çocuklar arkadaşlarının

normal görüntülerini alarak, bunları yapay zekâyı kullanarak çıplak görüntülerini üretiyorlar. Burada paylaştığım haberler bunla alakalı, en sondaki haber bir tık daha ileri, Floridalı bir anne -NBC News'in haberi- oğlunun intiharından yapay zekâ sohbet robotunu sorumlu tutarak yapay zekâ şirketine dava açtı. Şirketin adı da çok ilginç "character.ai" yani karakter yapay zekâ. Kadın şunu söylüyor: Benim oğlumun yazışmalarına baktım, oğlum "sana geliyorum, seni seviyorum..." Yapay zekâyla cinsel sohbetler de yapmış, başka yapay zekâ sohbet robotlarını da kullanmış, âdeta ona bir insan muamelesi yapıyor ve tabii -demin de söylediğim gibi- bu alan bomboş. Ben yine hatırlatma babında, bütüncül bir bakış olması hasebiyle özellikle bizim içerisinde yer aldığımız Batı dünyasında bu konuda küresel olarak hangi adımlar atılıyor, onların hemen listesini verip çok uzatmadan başka söyleyeceğim birtakım naçizane önerilerim olacak, onları sizinle paylaşacağım.

1989 yılında biz Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni imzaladık. İlginç bir tarih, biz 93'te dünya ve ülkemiz olarak aynı zamanda interneti de kullanmaya başladık. Yani biz dijital çağın başlangıcına girdiğimizde çocuk hakları konusu da dünya gündemindeydi ve bunlara yönelik düzenlemelere de küresel çapta imza atılmıştı. 2018 yılına gelindiğinde insan hakları savunucuları olarak Çocukların Korunması ve Güçlendirilmesi Raporu ortaya çıktı. Bu konunun altını çiziyorum; dediğim gibi, "çocuklar" dediğimizde, "çocuk hakları" dediğimizde en vazgeçilmez haklarından biri olarak metinlerde insan hakları savunucusu olmaları konusu da yer alıyor. 2021 yılında pandemiden hemen sonra Birleşmiş Milletlerin bir genel yorumu oldu: "Dijital Ortamda Çocuk Haklarına İlişkin 25 Numaralı Genel Yorum." Böylelikle Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi dijital ortamlara adapte edilmiş oldu. Birleşmiş Milletler 2021 yılında Yapay Zeka Mahremiyet ve Çocukların Mahremiyeti Özel Raportörü raporunu yayınladı; 2024 yılında, daha geçtiğimiz günlerde, Eylül 2024'te Küresel Dijital İlkeler Sözleşmesi imzalandı, Eylül ayında Gelecek Zirvesi düzenlendi, burada bir Gelecek Paktı yapıldı, Gelecek Paktı imzalandı, Küresel Dijital ilkeler Sözleşmesi ve Gelecek Nesiller Bildirgesi burada imzalandı. 2024'te yine insanlık için yapay zekâyı yönetmek Birleşmiş Milletler Genel Sekreterinin özel danışmanları tarafından rapor hâline getirildi ve bu kabul edildi.

Çok kısaca hemen hatırlatıyorum: Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi 4 temel hak üzerine oturuyor: Ayrımcılık yapılmaması, çocuğun yüksek yararı; çocuğun yaşama, hayatta kalma, tam gelişme hakkı, hukuki dinlenilme hakkı. Yapay zekâ ve dijital ortamlarla ilgili yapılacak her türlü düzenleme, sözleşmenin bazı maddelerinin tam keşişim noktasında bulunuyor. Yasa koyucunun bunları dikkate alması gerekiyor, onları da 8 başlık altında görüyorsunuz: İfade, bilgi edinme, örgütlenme özgürlüğü, özel hayatın gizliliği, sömürü, şiddetten korunma, fiziksel, zihinsel, sağlık, eğitim, okuryazarlık, oyun ve eğlence faaliyetleri gibi, hızlıca geçiyorum. Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu -kısa adıyla UNICEF- bu konuda çok ciddi adımlar attı.

Burada bir şeye daha dikkatinizi çekmek isterim. Aslında, küçük bir ara verdik. O arayı nerede verdik? Pandemi. Pandemiden sonra küresel ölçekte tüm uluslararası kuruluşların harıl harıl dijital mecralarla ve yapay zekâyla ilgili düzenlemeler yaptığına şahit oluyoruz. İşte, 2017'de "Çocukların dijital teknolojiyi kullanarak geçirdikleri zaman onların zihinsel sağlıklarını nasıl etkiliyor?" diye bir literatür taraması yayınladı, bir politika rehberi hazırladı. 2021 yılında "Dünya Çocuklarının Durumu" diye -kısaltması "Aklımda (On My Mind)"- bir rapor yayınladı; çocukların ruh sağlığı nasıl teşvik edilir, korunur, önemsenir... 2022'de "Dijital Çağ İçin Yasama" diye bir metin çıktı -ben bunun özellikle gözden geçirilmesi taraftarıyım- yaşamayla ilgili faaliyette bulunurken nelerin dikkate alınması gerektiğine dair. Avrupa Birliğinde Çocukların Durumu Raporu yayımlandı. Daha parlak bir dijital yarın ve dijital ortamlarda çocuk haklarının güvenliğinin korunması ve önceliklendirilmesi eylem çağrısında bulundu UNICEF ve Birleşmiş Milletler. Görmüş olduğunuz gibi, çok kısa bir süre içerisinde yığınla bir politika düzenlemesinin ve bunlara yönelik önerilerin var olduğunu görüyoruz.

UNICEF'in -ekranda görmüş olduğunuz, yansıda görmüş olduğunuz- doğrudan yapay zekâ ve çocuk haklarına yönelik bazı çalışmaları da var. Bir program başlatıldı "Yapay Zekâ Nesli (Generation AI)" diye ve burada Berkeley Üniversitesinden Microsoft'a kadar, UNICEF'e kadar iş birliği yaptılar ve Çocuklar İçin Yapay Zekâ Projesi'ne adım atıldılar. Bu, ilk başta söylediğim şeyi tekrar hatırlatmam için bir vesile. Elbette yasama kurumu, yasama, düzenlemelere odaklı, sorunların halledilmesine yönelik ve çok gerekli çünkü ortada bir yangın var, bu yangının söndürülmesi gerekiyor; bu çaba çok kıymetli ama buradaki hazırandan başlayarak yasama organının çok daha geniş bir perspektifle soruna yaklaşması, sorunun çözümünde de daha kapsayıcı ve kuşatıcı bir tutum takınılması adına faydalı olacak. Bu noktada, UNICEF'in bu açıklamaları "Yapay zekâdan ve dijital mecralardan nasıl yararlanıp da çocuk haklarını geliştirebiliriz?" konusunun anlaşılması adına önemli.

İsterseniz burada şunun altını çiziyim: "Çocuklar İçin Yapay Zekâyı Dair Politika Rehberliği Versiyon 2.0"ı yayınladılar 2021 yılında; burada özellikle çocukların haklarını destekleyen yapay zekâ politika sistemlerini oluşturmak için devletlere öneriler yer alıyor, bunu da yine sizlerin dikkatine sunmak istiyorum.

Avrupa Konseyinin -görmüş olduğunuz- düzenlemeleri ve önerileri mevcut, bunları da hızlıca geçiyorum. Yine, Avrupa Konseyinin doğrudan yapay zekâyı da dâhil etmek üzere açıklamaları var. Özellikle, 2022 yılında politika yapımcılar için dijital ortamda çocuk haklarına ilişkin bir el kitabı var; küresel perspektifi anlamak adına bu önemli. Avrupa Konseyi 18 Kasım "Çocukların Cinsel Sömürü ve Cinsel İstismara Karşı Korunması Günü" ilan etmişti; bugün de aynı zamanda İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 76'ncı yıl dönümündeyiz, ilginç bir günde bu konuda bir arada bulunuyoruz. Avrupa Birliğinin yapay zekâyı yönelik, yine, çocuk haklarına yönelik düzenlemeleri var ve 2020 sonrasına yığılmış durumdadır, özellikle Avrupa Dijital Haklar ve İlkeler Bildirgesi... 2030 yılına kadar Avrupa Birliği dijital için kendine bir yol çizdi; bu yolu çizerken çocuk hakları bu yolun neresinde, bunu anlamak için çok önemli. Çocuk haklarına ilişkin AB stratejisi yayınlanmış durumda, bunun özellikle altını çiziyorum.

Bazı küresel, uluslararası sivil iş birlikleri ve projelere değineceğim hızla. "WeProtect Global Alliance"tan bahsettim, tam adı "Çevrim İçi Çocuk Cinsel İstismarını Sona Erdirmek İçin Küresel İttifak" ve 300'den fazla devlet var, şirket var, sivil toplum kuruluşu var; 2021'de Küresel Tehdit Değerlendirmesi Raporu'nu yayınladı ve "Küresel olarak bu konuda ne yapabiliriz?" diye bir değerlendirme yaptı. 2022 yılında devletlerin de yer aldığı bu küresel ittifak çevrim içi çocuk cinsel istismarına ilişkin bir küresel görev gücü oluşturdu ve yine naçizane bunu hararetle tavsiye ediyorum: İttifakın geliştirmiş olduğu "Ulusal Tepki Modeli" diye bir şey var. Bunun bileşenleri şunlar: Mevzuat ve politika çerçeveleri nasıl olmalı, önleme stratejileri nasıl olmalı, kolluk kuvvetleri eğitimi nasıl olmalı? Özel sektörle iş birliği alanında neler yapılmalı? Veri toplama ve araştırma aşamasında yasa koyucu nelere dikkat etmeli, ülkeler nerelere dikkat etmeli, mağdur destek hizmetleri

nasıl olmalı? Ve Ulusal Tepki Modeli'ni pek çok ülke kendi ülkesinde denedi, bunlarla ilişkili olarak kendi raporlarını yayınladılar. Yani ülkemiz için dijital mecralarda, dijital ortamlarda, sosyal platformlarda çocuk cinsel istismarına ilişkin neler yapılabileceğine dair ellerinde farklı ülkeler tarafından uygulanabilir ve uygulanan bir model var.

Bir başka girişim, Global Kids Online diye bir girişim. Bunlar da küresel olarak araştırmacı ve uzman ağı oluşturdu, bir araştırması seti geliştirildi. Görüyorsunuz ülkeleri, Arjantin'den Arnavutluk'a pek çok ülkede yine buna yönelik çalışmalar yapıldı.

Bir başka "acaba olumlu yönlerden nasıl etkileniriz" birlikteliği, Avrupa Birliği tarafından fonlanmış Youth Skills (ySKILLS) diye bir girişim var. Dijital ortamın olumlu etkisini artırmaya odaklandı.

euConsent var; temel hedefi yaşa duyarlı interneti nasıl sağlayabiliriz ve bu yaşa duyarlı içeriği nasıl oluşturabiliriz? Burada aynı zamanda, yaş doğrulama ve ebeveyn onayı için hangi teknik konuların dikkate alınması lazım, teknik uzmanlarla birlikte bunu çalışıyorlar.

euConsent ASBL diye bir girişim de çocuklar için elektronik kimlik ve güven hizmetleri üretiyor, bununla ilgili teknolojik kriterleri belirliyor. Bunların incelenmesinin teknik açıdan önemli olduğunu düşünüyorum.

Bir başka önemli nokta Amerika Birleşik Devletleri'nden geldi. Muhtemelen biliyorsunuz, bu yaz KOSPA kısaltmasıyla Çocuklar İçin Çevrim İçi Güvenlik ve Gizlilik Yasası tasarısı gündeme geldi. KOSPA aslında bir yasama paketi, 2 tane temel yasayı içeriyor. Bunlardan bir tanesi Çocukların Çevrim İçi Gizliliklerinin Korunması Yasası 2.0, "COPPA 2.0" kısaltmasıyla geçiyor.

Bir diğeri, Çocuklar İçin Çevrim İçi Güvenlik Yasası (KOSA) diye geçiyor. Bunların öngördüğü bazı temel notları sizlerle paylaşmak istiyorum. Bu, Senatodan geçti, diğer yasama organı olan Temsilciler Meclisinde onanmayı bekliyor. Yasama Meclisinden 91'e 3 gibi ezici bir çoğunlukla yani iki partili sistem içerisinde dahi ezici bir çoğunluk olarak kabul edilecek 91'e 3'le geçmiş durumda. Bir şeyin daha altını çizmek isterim: Amerika Birleşik Devletleri gibi özel sektöre kısıtlamalar getirmenin en azından tarihsel ve coğrafi bağlamda zor olduğu bir ülkede özel sektöre de bazı -birazdan değineceğim gibi- yükümlülükler getirildi. Örneğin, sosyal medya platformları, oyun siteleri ve şirketler için bazı temel zorunluluklar öngörüyor. 16 yaş için çocukların izni olmadan verilerin toplanmasını yasaklıyor. Sosyal medya platformlarında hem ebeveynler hem de çocuklar isterlerse çocukların bilgilerinin tamamen silinmesini temin edebilecekler.

16 yaşın altındakilere hedefli reklamlara engellemeler getirdi. Çocuklara yönelik olarak verilerin toplanması yasaklanacak ya da kurallara bağlanacak. Online oyunlarda çocuklar hesap açmışsa -burası da çok ilginç geldi bana- bağımlılık yaratıcı özelliklerinin sınırlandırılması şartını getirecek. Doğrulanabilir ebeveyn iznini daha erken aşamada istiyor ve daha geniş alanlarda doğrulanabilir ebeveyn iznini öngörüyor bu yasa tasarısı ve en önemli maddelerden bir tanesi sosyal medya şirketlerine "yaşı küçük olanlara karşı özenli olma yükümlülüğü" adı altında bir yükümlülük getiriyor yani bu şu demek: Çocuğa yönelik zararı önlemek için tasarım aşamasında özel şirketlere bir özen gösterme yükümlülüğü getirecek yasa, buna "duty of care" adını veriyorlar. Artı, çok önemli bir madde daha, kişiselleştirilmiş içerik öneri algoritmaları yani çocuklarımız da girdiğinde her tıklarında arka tarafta çalışan yapay zekânın o çocuğun, o kişinin, o katılımcının isteğine uygun içerikleri getiren algoritma mekanizmalarının zaman ve kullanımlarını -ne zaman kullanılıyor, hangi durumlarda kullanılıyor- özel şirketler bunu devletlere raporlayacak. Bu, bunu da öngörüyor. Dediğim gibi, temmuzda Senatodan geçti, şu anda Temsilciler Meclisinden geçmesi de bekleniyor.

Şimdi, toparlıyorum. Bu bütüncül bakış bazı önlemleri beraberinde getiriyor. Aslında söylediklerimizden çıkarmak mümkün. Bir tanesi eğitim ve farkındalık. Söylemeye gerek yok, hepimizin bildiği, Millî Eğitim Bakanlığımızın da Aile Bakanlığımızın da yapmaya çalıştığı gibi hem çocuklarımızın hem ebeveynlerin farkındalığını geliştirmek. İkincisi, bu konuda en önemli noktalardan bir tanesi ebeveyn onayının sağlanması ve yaş sınırlamaları getirilmesi. Doğrulanabilir ebeveyn onayı, kısaca VPC dedikleri aslında sadece bir üst başlık, bunu sağlamak için ebeveynlerin doğrudan onayı, kimlikle doğrulama, telefon veya e-postayla doğrulama, kredi kartıyla doğrulama -çok cüzi bir rakamı kredi kartından giriyor hesabı açmak isteyen, böylelikle onun durumu anlaşılabilir oluyor- yüz tanıma ve biyometrik teknolojiler kullanılıyor; ayrıca, çocukların yaş doğrulamasını yapacak özel üçüncü taraf şirketlerin kurulması gündemde; oyun ve "quiz" yöntemleri; belli bir yaşa gelmiş insanların cevaplayacağı soruları soruyorsunuz, böylelikle onun yaşını anlamış oluyorsunuz; video ve sesli doğrulama imkânları.

Çocuklara yönelik yaş sınırlaması; bu bence en önemli konulardan bir tanesi. Benim gördüğüm 13 ile 16 arasında değişiyor ama -ben bu noktada birazdan somut, kendime ait önerileri söylerken de paylaşacağım- burada çok dikkat edilmesi gerekiyor ve önce araştırma yapılması gerekiyor, sahaya inilmesi gerekiyor. Okuduğum metinlerde gördüğüm şey şu: Bu uygulama eğer doğru kurgulanmazsa bir müddet sonra ters tepiyor ve beklenen yarardan daha fazla zarar getiriyor. O yüzden, bunun mutlaka yapılması gerekiyor, buna ihtiyaç var ama araştırma yapılması lazım. Hani, hemen pat diye ortaya çıkacak yani "X ülkesi bunu yaptı, biz bunu yapalım." dediğimizde olacak bir şey gibi gözüküyor. Burada bir başka önemli nokta özel sektöre yönelik tedbirleri ön plana çıkarıyor; burada içerik denetimi, veri güvenliği, tasarım aşamasında çocuk haklarının korunması gibi. Bir başka nokta, sadece olay önlemeyle değil, kaçınılmaz bir şekilde yaşanacak sıkıntılar var: Mağdurlar olacak, mağdurlara yönelik on-line hizmetlerin de şimdiden kurgulanması gerekiyor.

Araştırma, geliştirme, uluslararası iş birliği önemi her metinde vurgulanıyor, o yüzden bu Komisyonun yürüyeceği yol daha yeni başlıyor, her şey yeni başlıyor. Bakın, bu konunun değindiği şeyleri hızlıca yazdım: Dijital eğitim, dijital reklam, pazarlama, çocukların verileştirilmesi, çocuk cinsel sömürüsü, özel sektörle ilişkiler, iş hayatı, çocuk hakkı, dijital oyunlar, teknolojiye sorumlu inovasyon yapılması, ebeveyn rehberliği; bir başka konu mesela "metaverse" ve artırılmış gerçeklik konusu; bir başka konu nöroteknoloji ve çocuklar. Sağlık Bakanlığının bu konuda kendisini mutlaka yeni bir konumlandırma içerisine alması lazım. Yine, yasama faaliyeti ve politika geliştirirken çocuk katılımının nasıl sağlanacağına dikkate alınması gerekiyor. O yüzden, ben bu önerilerimi söylerken şunu söylüyorum: Başta bu Komisyonun ve üstte yer alan İnsan Hakları Komisyonunun, sizlerin tarihî bir misyonu var. O misyon da çocuk hakları kavramını dijital çağda yeniden tanımlamak üzere bence siz burada bulunuyorsunuz. Genişletmek, korumak, korumak en temel vazifeniz. Ben sıradan, 2 çocuğu olan bir insan olarak bunu sizlerden bekliyorum. Bütün Türkiye toplumu bunu sizlerden bekliyor ama bununla birlikte hakları genişletmek, faydaları maksimize etmek çok önemli, toplumsal faydayı en üste çıkarmak çok önemli. Yani bu Alt Komisyon benim gözümde bir yandan sorunu giderecek, bir yandan da çocuk hakları kavramını güncelleyecek, çağa uyduracak gibi gözüküyor. Yani sadece sorun

giderici bir yasaklamanın yanında fırsatları yakalama ve faydaları artırmanın da altının çizilmesi zaten sizlerin de yaptığı bir şey. Bu çok önemli.

Değirmek istediğim bir başka nokta; özel sektörü mutlaka yasa koyucunun düzenlemesi gerekiyor. Zaten devlet bir şey üretmiyor ama bu teknolojiyi üreten devlet değil, belediyeler değil. Küresel bir değer zinciri içerisinde bunu özel şirketler üretiyor. “Öyleyse ilk önce özel sektör ne yapıyorsa yapsın, biz devlet olarak arkasından topluyoruz -tabiri caizse- olumsuzlukları gideririz” yaklaşımı gerçekçi bir yaklaşım değil. O yüzden, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi 2018 yılında, 2021 yılında da Avrupa Birliği Çocuk Hakları Stratejisi de benim şimdi söyleyeceğim şeyi söylüyor ve vurguluyor; o da şu: “Biz devlet olarak özel sektörün dijital ortamlarda çocuk haklarına saygı gösterme sorumluluklarını yerine getirmeyi sağlamalıyız.” Ve bu, “by design” dedikleri İngilizce literatürde, tasarım aşamasında, üretim aşamasında olmalı; sonradan getirilen yaklaşımlar yerine önceden bu dikkate alınmalı. Yani teknolojiyi ürettiniz, çıkardınız, bu zarar veriyor. Bunu düzeltmeye çalışmak yerine özel sektörün, zarar vermeyecek bir teknoloji geliştirme sorumluluğunu yüklenmesi gerekiyor. Özel sektör, çocuk haklarını ihlal eden ve çocuklara zarar veren içerikle mücadeleye yardımcı olacak her türlü teknik desteği devlete sunma yükümlülüğü altına da alınmalı yani teknik destekleri takip edilmeli.

Bence, çocuk hakları konulu bir komisyonun, çocukların katılım hakkına saygı göstermesi bir tutarlılık gereği. Zaten Dijital Ortamlarda Çocuk Hakları Rehberi de çocukların katılım hakkına vurgu yapıyor, diyor ki: “Çocukları ilgilendiren politika, hizmet veya ürünler geliştirirken çocuklara danışmakla yükümlüdür.” O yüzden de ben -naçizane yine tavsiyem ki muhtemelen sizin hedeflerinin sonrasında vardır- çocukların görüşlerini almaya yönelik bir mekanizmanın Komisyon tarafından geliştirilmesini özellikle rica ediyorum. Bu, bir Millî Eğitim Bakanlığı anketi mi olur, orası sizlerin takdirine kalmıştır.

Bir başka nokta, politika tasarımı asla gözden kaybedilmemesi gereken bir nokta da açık kamuoyu istişaresi. Özellikle Avrupa’da politika tasarımı yapılırken bu noktanın altı çiziliyor. O yüzden vatandaş görüşlerini almaya uygun, kolay, anlaşılabilir bir “web” sayfasıyla bunun gündeme gelmesi bence çok güzel olur. Eş güdümlü için ortak çalışma veya oturum gereği bence doğuyor. Benim naçizane kanaatim, yine Dijital Mecralar Komisyonu, Yapay Zekâ Komisyonu ve Çocuk Hakları Alt Komisyonunun en az bir ortak oturum gerçekleştirmesi gerekiyor çünkü kesişen konular. Yapay Zekâ Komisyonu mutlaka bir üretken yapay zekâ toplantısı ortak gündeme gelmesi gerekiyor. Hatta, yine bir rapor hazırlanacak yanılmıyorsam; bu raporda yine bir ulusal kongre, uluslararası ayağı da olan bir ulusal kongre çağrısı yapılabilir, bu konuların farkındalığının gelişmesi açısından.

Bir başkası, sahaya inme gereği üzerinde özellikle duruyorum. Sayın Başkanın açıklamalarından ben memnuniyetle Radyo Televizyon Üst Kuruluna bir araştırma yapılacağını okudum, en azından haberde böyle söylüyordu. Bu çok önemli. Evet, gençlerimiz, çocuklarımız neden fenomenlerin peşine gidiyor? Ama bunu daha ileriye götürmemiz gerekiyor kısa ve orta vadede. Türkiye’nin farklı kültürel, ekonomik, eğitsel, teknolojik koşul ve imkânlarının dikkate alındığı... Çünkü İstanbul’da yaşayan bir çocuk ile Muğla’da, Karadeniz’de, işte Hakkâri’de, Van’da yaşayan çocukların bir olmadığı hepimizin malumu. Pedagog, psikolog ve sosyal hizmet uzmanlarının mutlaka olmazsa olmaz bir şekilde içinde yer aldığı ekipleri oluşturup bunların sahaya sürülmesi gerekiyor.

Bir başka nokta, dijital platformlarda çocuk haklarının takibi için kurumsal bir yapılanmaya veya yeniden yapılanmaya ihtiyaç var bence. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığımızın, biliyorsunuz, Çocuk Hakları Strateji Belgesi var, yayınladı; 2028’e kadar bu geçerli yanılmıyorsam. Burada stratejik hedef 2-6-1 var. Diyor ki: Dijital ortamlarda çocukların zararlı içeriklerden korunmasına yönelik kontrol ve koordinasyon mekanizmasının oluşturulması faaliyeti var ve bunu, Aile Bakanlığı stratejisine “2025 yılında biz bunu oluşturacağız.” diye almış, metni görürseniz. Ben bu tür bir yeniden örgütlenmenin dijital ortamlarda çocuk haklarının kontrol ve koordinasyonu şeklinde genişletilmesini naçizane öneririm.

Bir başka nokta KVKK’nin, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’nun çocuk hakları bağlamında çocuk verisi, çocukların verileştirilmesi konusuna uygun olarak yeniden gözden geçirilmesi gerekiyor, ilave adımlar atılması gerekiyor.

Bir başka nokta, Avrupa Konseyi Ankara Program Ofisinin “web” sayfasına girdiğinizde pek çok konuda ki Avrupa Konseyi çocuk haklarıyla, dijital ortamlarda çocuk haklarıyla ilgili pek çok faaliyet yapmış durumda ama bizim Ankara ofisimizin internet sitesinde ben çocuk haklarına yönelik bir proje görmedim. Bence bu Komisyon, böyle bir proje getirmesini buradan da talep edebilir.

Başkanım, çok özür dilerim. Kaç dakika oldu bilmiyorum ama yirmi beş dakikayı çok geçtim.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Dakikaya bakmadık, saate bakmadık çünkü her kelimesi, her cümlesi çok değerliydi, çok kıymetliydi. Biz bir şeyleri bildiğimizi zannediyorduk ama buz dağının görünmeyen kısmını da bize anlattınız Hocam yirmi beş dakika gibi kısa bir zamanda. Aslında çok derin bir kara delik çocuklarımız için. Güzel bir sunumdu, çok kıvamında, yeterince.

PROF. DR. MURAT OKCU - Çok teşekkür ederim. Umarım faydalı olmuştur.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Muhakkak ufuk açtı, ben öyle hissediyorum. Üyelerimizin, Komisyon üyelerimizin de aynı şeyi düşündüğünü tahmin ediyorum çünkü ara ara başlarını salladılar, takip ettim.

İnşallah, çocuklarımız için hayırlı olacağını düşünüyorum. Yani bu Komisyon için de güzel çıktılar, sonuçlar üreteceğine inanıyorum.

Çok teşekkür ederim.

PROF. DR. MURAT OKCU - Öncü olmak çok keyiflidir. Başta da söylediğim gibi, bu Komisyonun bu alanda öncü olması benim için çok kıymetli; o yüzden ben hepimize kolaylıklar diliyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Bize geçici verilen bu görevleri hakkıyla yerine getirebilmek, özellikle çocuklarımız çok kıymetlimiz, hepimiz annemiz, babamız, yeğenlerimiz, torunlarımız var; hepimizin hayatında olan bir şey, bir de sorumluluğumuz var. Bu anlamda, Komisyonun da böyle tarihi bir çalışmada emeği olması, çorbada tuzunun olması bizim için çok kıymetli.

Çok teşekkür ederim.

Sunumlarımıza devam edelim.

Şimdi de yine aynı konuda değerli sunumlarını almak üzere Milli Eğitim Bakanlığında Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürü Mustafa Otrar'a söz veriyoruz.

Daha önce de depremle ilgili raporumuzu hazırlarken de Komisyonumuzu teşrif etmişlerdi. Değerli bilgilerinizi, çalışmalarınızı heyecanla bekliyoruz.

Buyurun Sayın Otrar.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA OTRAR - Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Ben öncelikle 10 Aralık Dünya İnsan Hakları Günü'ne tekabül eden bugün de İnsan Hakları Günü'müzü kutlamak isterim.

Kıymetli hazırun, değerli vekillerimiz; hepinizi öncelikle saygıyla selamlamak isterim. Bu hassas konuda sizin de emeklerinizin olduğu bu ortamda sizlerle beraber olmak da doğrusu onur verici. Ben birkaç hususu...

Ne kadar zamanım var, emin değilim ama hocamız kadar olmadığından eminim.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Hocam, devam edin, Genel Kurulda da bir sıkıntı yok gibi gözüküyor, konuşması olan arkadaşlarımız var mı bilmiyorum Genel Kurulda. Devam edelim, önemli bir konu, gerekirse ben bir hatırlatma yaparım Hocam.

Tahminen kaç dakika planlıyorsunuz?

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA OTRAR - Hocam akademisyenlerle ilgili bir şey söyledi az önce, mikrofon var, bir akademisyen olarak uzatabilirim tabii ki ama bunu yapmayacağım, yirmi- yirmi beş dakika aralığında bitirmeyi arzu ediyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Dikkatli dinlemek için uygun bir zaman dilimi, teşekkür ederim.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA OTRAR - Hocamıza da özellikle verdiği bilgiler için teşekkür etmek isterim. Kıymetli Hocam, sağ olarsınız.

Ben konuyla ilgili Milli Eğitim Bakanlığının çeşitli faaliyetleri hakkında sizlere bilgi sunacağım elbette "Ne yapıyoruz, niye yapıyoruz?" diye. Ancak bazı noktalarda belki farklı bakış açıları geliştirmekte fayda olduğunu düşündüğüm yerler var. Müsaadeniz olursa - en fazla bir iki dakika- bunları sizinle paylaşmak isterim.

Bazen dijitallik, sanallık gerçekliğin karşısı bir kavram gibi kullanılıyor. Sanallığın, gerçekliğin karşısı olduğunu düşünmüyorum; gerçek dışı, gerçekliğin karşısı olabilir; sanallık, gerçekliğin bir başka türüdür. Diğer taraftan, çocuklarımızı sanal dünyadan korumak dediğimizde sanki gerçek olmayan şeyleri yaşıyorlar gibi bakarız. Halbuki insan bir duygu yaşıyorsa gerçeklik vardır. Ben bu hususla ilgili kıymetli hazıruna, mesela diyerek Jack Nicholson'un Guguk Kuşu filmi, Russell Crowe'un Akıl Oyunları filmi, yine Robin Williams'ın Can Dostum filmi izlemelerini önerebilirim yani gerçekliğin dışı olarak sanallığı tanımladığımız süreci bazı şeylerin eksik kalacağını düşünüyorum, o yüzden böyle bir giriş yapmayı uygun gördüm.

Millî Eğitim Bakanlığı, malumualiniz, çocukların eğitimiyle ilgili bütün süreçlerde olduğu gibi dijital platformu ilgilendiren hususlarda da etkin şekilde görev alıyor. Temelde amacımız sağlıklı gelişimdir, onun altına çizmek isterim. Bakanlığın ilk sağlamaya çalıştığı şey çocukların -birçok kavram az önce geçti- "kimlik" gibi mesela, "benlik" kavramı gibi, bunların sağlıklı şekilde edinilmesine odaklanan, gelişimin önünü açma, sağlıklı gelişimin önünü açma şeklinde özetleyebileceğimiz bir yol takip eder ancak bu, bazen karşılaştığımız sorunların üstesinden gelme zorunluluğunu da beraberinde getirir. Bununla ilgili olarak da "bilinçli farkındalık" diye tercüme edebileceğim "mindfulness..." Yani sadece farkında olmak yetmiyor, muhtemelen hepimiz sigaranın zararlı olduğunu farkındayızdır ama içmeyi sürdürürüz. Yani farkındalığın bir üst formu gerek; bilinçli farkındalık diyebilirim ben bunun için bir akademik kavram olarak.

Diğer taraftan, dış denetimin yani engelleyici bir tutum içerisinde, yasaklayıcı tutum içerisinde olmanın zararlı olduğunu düşünüyorum; "psikolojik tepkisellik" denir bunun adına, yasaklar her zaman cazibeyi artırır. En azından düşündüğünüz etkiyi asla oluşturmazsınız çünkü yanlışın ne olduğunu öğretirsiniz ama doğrunun ne olduğunu ceza öğretmez, yasaklayıcılık o yüzden risklidir. Diğer taraftan, biz sürecin zaten engellenebilir bir süreç olmadığını farkındayız. Engellemediğimiz bir şeyi yönetiriz, bu perspektifle hareket ediyoruz. Yaptığımız şey sağlıklı gelişim için bütün imkânları olduğu gibi -az önce slaytta, kıymet hocamızın slaytında "çocuğun üstün yararı" diye mesela bir ifade geçti- çocuğumuzun üstün yararını, hukuki olarak mahremiyetini korumak kaydıyla, diğer haklarına zarar vermeyecek biçimiyle uygulamak kaydıyla -bütün bunları yani bütün teknolojik imkânları- kullanmasının önündeyiz. Bu biraz zorlayıcı bir süreç çünkü eğitim aynı zamanda istemediğiniz şeyleri de istediğiniz bir şeyi yaparken doğurabiliyor. Ne gibi? Mesela, işte, bağımlılıklarla ilgili bilgi verirken bir yandan insanların bu konuda bilgilenmesi doğal olarak motivasyonlarını da artırabiliyor yani bu iş biraz bıçaqsırtı. Rahmetli dedem öğretmenlik için "Ateşten gömlek giyene aşk olsun." derdi. Biz bir yandan bir problemin oluşmasına engel olmak, önleyicilik, bir taraftan da kullanılmasına engel olacak bir yol çizmemek yani gelişimini destekleyici şekilde kullanmak, varsa bir problem onu iyileştirici ve eğer bununla ilgili bir faaliyet varsa gerektiğinde destekleyici olmak; bu hususla ilgili ayırım yapmadan bütün çocuklarımızı destekliyoruz. Bu "ayırım yapmadan" ifadesini, özellikle bugünlerin hassas konusu olan, Türkiye'de, ülkemizde bulunan mülteci çocuklarımız için de zikretmek isteriz. Yaptığımız şeyler herhangi bir ayırım gözetmemektedir.

Hızlıca yaptığımız faaliyetlerle ilgili bilgilere geçeyim. Arzu ettiğiniz herhangi bir noktada arzu ettiğiniz detayı artırabilirim ancak yirmi dakika Bakanlığın bu konuda yaptığı şeyleri anlatmak için doğrusu çok mahdut bir süre, ben elimden geleni yapacağım. Ama dediğim gibi, arzu ettiğiniz noktada istediğiniz ayrıntıyı sizinle paylaşmaktan memnuniyet duyarım.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Soru-cevap kısmında yapalım.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA OTRAR - Soru-cevap, hayhay.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Soru-cevap kısmında o ayrıntılara girelim.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA OTRAR - Tabii ki, memnuniyetle.

Yaptığımız her şeyin yasal dayanakları var. Millî Eğitim Temel Kanunu'muz bu konuda referansımız. On İkinci Kalkınma Planı, Davranışsal Bağımlılıklar ile Mücadele Ulusal Strateji Belgesi ve Eylem Planı, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli gibi hususlar, dayanaklar, bizim, dijital bağımlılıklar, ihmal, istismarla ilgili hususlarda yine sırtımızı yasladığımız programlarımız, yasal dayanaklarımız, yasal güç kaynaklarımız.

Diğer taraftan, dijital bağımlılık, dijital dünyanın kullanımı bizim için tabii artık içinde bulunduğumuz sürecin ayrılmaz bir parçası. Nihayetinde benim kuşağıma "göçmen kuşak" diyorlar; bizim, teknoloji, dijital, internet, hayatımıza sonradan girdi ama bugünün çocukları bu dünyada doğdular. Dolayısıyla onlar için bu, kendilerini geliştirmek için kullanılabilecek bir şey ama bir taraftan da bağımlılığı tetikleyen bir tarafının olduğunu da bilmekteyiz, bu konudaki mücadelemizi de sürdürüyoruz, iyi kullanım ama bağımlılığa neden olmayan kullanım. Ben bu konuda kıymetli hazırunun şu hususa dikkatini çekmek isterim: Zorunlu eğitimin on iki yıl olduğunu düşünürsek, hatta buna üç yıl okul öncesi eğitimi de dâhil edersek yani 3 yaş-18 yaş aralığında on beş yıl var, 2023 rakamları insan ömrünün ortalama yaklaşık 80 civarında olduğunu söylüyor yani 80'de 15 yüzde 18,5'a tekabül eder, bunu da bütün gününü okulda geçirdiğini varsayarak söylüyorum, o kadar geçirmiyor. Hasılı, okulda yapılan ya da eğitim kurumlarında yapılan mücadelenin dış dünyada yapılan mücadelelerle, okuldaki önleyici tedbirlerin dışarıdaki cazibe oluşturuç unsurlarla çatışmamasının bu konudaki verimliliği artıracağına dair önemli olduğunu düşündüğüm tespitimi sizinle paylaşmak isterim. Birkaç örnek vereceğim: Biz okulda tutumlu olmayı bir beceri olarak kazandırmaya çalışırken piyasa tüketmesini istiyor. Biz, biz olalım derken o "Ben ol." diyor ki psikolojik olarak narsizm bugünün en önemli risklerinden bir tanesi. İşte, biz "kanaatkâr" diyoruz, o "daha çok" diyor; biz "Olman lazım." diyoruz, öteki taraf "Sahip olman lazım." diyor ki reklamlarda sık sık bu ifade geçer. Diğer taraftan, işte biz "Bir ayıp gördüysen bunu ört." derken internette insanların ifşa edildiği bir dünyanın olduğunu görüyoruz. Biz bir yandan "İnterneti, teknolojiyi ihtiyacın kadar, ihtiyacın olduğunca kullan." derken, başka bir tarafta iş ilanlarında sanal teknolojilerin, dijital teknolojilerin hangi maharetle kullanıldığı vasıflar arasında zikrediliyor. Yani bu iki tarafın birbirleriyle dengeli olduğu durumda daha sağlıklı sonuçlar alınacağını burada söylemek isterim. Dijital bağımlılığı önlemek amacıyla ne yapıyoruz? Bunların her birini açabilirim, kısmen açacağım zaten. Teknolojinin bilinçli kullanımını öncelikle önemsiyoruz, teknoloji bağımlılığının önüne geçmeye çalışıyoruz, ihtiyaç için kullanmak ama yoksunluk durumunda fobik tepkiler göstermemek. Artık bugün cep telefonu yoksunluğuna ait bir fobiden bahsediyoruz, "nomofobi" diye bir fobi var, cep telefonunu unuttuğumuz zaman yaşadığımız paniği tanımlamak için daha çok kullanıyorlar. Diğer taraftan, dijital dünya hayatın birçok becerilerinden bir tanesi; bu, sosyal becerilerini destekleyerek önüne geçmeye çalıştığımız bir sürece dönüşüyor. Yaşam becerileri, akademik alanda atılganlık, "assertiveness" dediğimiz "hayır" diyebilme, engel olabilme, sınır çizebilme, problem çözme, zaman yönetimi ve serbest zamanlarını değerlendirme gibi bir yandan sağlıklı gelişimi destekleyen, bir yandan da sağlıksız değişimlerin önüne geçmeye çalışan bir çaba içerisinde olduğumuzu söyleyebilirim. Bu amaçla, 2023-2024 eğitim öğretim yılında dijital bağımlılıkla ilgili yapılan çalışmalara toplamda -yaklaşık bir rakam zikrediyorum- 5,5 milyon kişinin dâhil olduğunu -öğrenci sayısı olarak bu- yaklaşık 424 bin veriye ulaşıldığını ve yaklaşık da 102 bin öğretmene ulaşıldığını söylemeliyim. Bu değerler aynı zamanda hem sağlıklı gelişim hem de önleyicilik anlamında kuşatıcı bir yol izlediğimizi, sadece çocuk üzerinden giderek değil, anne, babanın da öğretmeninin de sürece dâhil edilmeye çalışıldığını gösteren değerlerdir. Nitekim, 2024-2025 eğitim öğretim yılında -ki henüz daha başlarında olduğumuzu söylersek fazla mübalağa yapmış olmam- ulaşılan öğrenci sayısı 3 milyon 129 bin, veli sayısı 244 bin kişi, ulaşılan öğretmen sayısı da yaklaşık 26 bin kişi olarak zikredilebilir. Bu husus yani dijital bağımlılık, ihmal ve istismarla ilgili husus Bakanlığımız -az önce, dış dünyayla ilgili sayısal göstergeleri zamanı kullanım açısından paylaştım- diğer kurumlarla iş birliği içerisinde davranmaya motive ediyor, hatta bazı noktalarda zorunlu kılıyor. Bu paydaşlarımızın en önemlilerinden bir tanesi, belki de ilki Yeşilayımız. Yeşilayla beraber Bakanlığın Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Programı, öğrenci, öğretmen ve veliler ekseninde yürütülüyor. Diğer taraftan, yine aynı kurumumuzla Okulda Bağımlılığa Müdahale Programı kapsamında, okul temelli ilk programı hazırladık; bununla ilgili çalışmalar var. Kısa adıyla OBM, adı Okulda Bağımlılığa Müdahale Programı'nda 280 formatör eğitilmiştir; bunların da yaklaşık olarak 12.377 eğiticiyi eğittiğini söyleyebilirim.

"Sağlıklı Nesil Sağlıklı Gelecek" şeklinde, kampanya gibi tanımlayabileceğimiz, Yeşilay Cemiyetiyle birlikte yürüttüğümüz faaliyetimiz var. Yeni neslin dijital bağımlılığa karşı farkındalığını artırmayı amaçladığımız bu programda çok sayıda yarışma programları, çocukların kendilerini ifade etmelerine fırsat veren çeşitli etkinlikler marifetiyle hem farkındalıklarını arttırmaya hem de süreci yönetebilecek bazı sosyal becerileri geliştirmelerini desteklemeye çalışıyoruz.

Aynı şekilde "Türkiye Münazara Turnuvası" başlığıyla yine Yeşilayla gerçekleştirdiğimiz bir etkinliğimiz var. Münazara, bir yönüyle bireyin eleştirel düşünebilme, analitik düşünebilme, çabuk karar verebilme, hatta hipotetik düşünme yani olasılıklı bir sonraki adımı düşünme gibi bazı zihinsel becerilerin; sabretmek gibi, dikkatini iyi odaklamak gibi birtakım duyuşsal becerilerin kazanılmasına da fayda sağlıyor. Bu anlamda, bu programımızın olduğunu ve temelde bireyin sınır çizme, "hayır" diyebilme becerisine de odaklandığını söyleyebiliriz.

Davranışsal bağımlılık bugün çok daha fazla gündemde hepimiz için. Teknoloji bağımlılığı bu davranışsal bağımlılıklardan belki en çok karşılaştığımız tür. Bu tür bağımlılıklarda grupla etkileşimin yani grup temelli müdahale programlarının çok faydalı olduğunu biliyoruz. Aynı sorunu başkalarının da yaşıyor olduğunu görüyor olması ek bir farkındalık sağlıyor, dolaylı motivasyonlar sağlıyor. Biz de o yüzden grup temelli müdahale programları, psikoeğitim programları geliştirdik. Bu, bir yandan sağlıklı hedefler belirleyip teknolojiyi sağlıklı kullanmasına, bir yandan da olumsuzluğa engel olmaya çalışan bir arka plan içeriyor.

Siber zorbalık önemli bir husus. Bundan on sene önce siber zorbalıktan belki bahsetmiyorduk, bugün ise “zorbalık” deyince liste başı siber zorbalık oldu ki Sayın Hocamızın da sunumlar içerisinde bir risk tanımı olarak bu kavramdan bahsedildi. Bunu önlemeye yönelik de bir çabamız var yani bir yandan teknolojiyi kullan ama bir yandan istemediğimiz davranışlara dönüşmesine izin verme. Dijital dünyanın çeşitli koşullarda kendini gizleyebilme -yine slaytlarda geçti az önce- bazı mahremiyet hususlarının daha kolay çığnenebilmesine zemin hazırlayan bir etkileşim ortamı var; bunlar arzu etmediğimiz hususlardır.

Diğer taraftan, şunun da altını çiziyim. Benim akademisyenliğim var -belki bu da sürece bir parça etki ediyor- ben araştırmacıyım, sonuçta uzun yıllar istatistik ve ölçme, değerlendirme dersleri verdim, Marmaradan ayrıldığım zaman Ölçme Değerlendirme Ana Bilim Dalı Başkanıydım yani sonuçta sayılarla uğraşmayı seviyorum. Gördüğüm bazı eksiklikler var; mesela, bizde boylamsal araştırma çok fazla yok. Mesela, varsayalım, biz 2022'yle 2023'ü karşılaştıracağımız boylamsal araştırmalara sahip değiliz. Bununla ilgili bir başlangıcımız oldu yakın zamanda, buharı üzerinde diyebileceğim, taze ekmek gibi neredeyse çünkü dün akşam itibarıyla dökümünü aldım. 2024 Şiddet Algısı Araştırması yapıldı. Mesela, buradan ilginç bulduğumu söyleyebileceğim bir hususu paylaşmak isterim. 6.380 kişi bu araştırmaya dâhil oldu, katılımcıların en fazla şiddet olarak algıladığı davranışların başında mahrem alana dokunma; ikinci sırada -o çok manidar- özel bilgi ve fotoğrafların izinsiz paylaşılmasına yönelik tehdit edilmek. Bunun paylaşılmasından daha ağır bir algıyla, şiddete yönelik olarak daha öncelikli sırada yer alıyor. Altın 3'üncü sırada özel bilgi ve teknolojilerin izinsiz paylaşılması var, eylemin kendisi bu. Yukarıda bununla ilgili tehdit var, tehdit edilmek daha yüksek bir oranda şiddet biçimi olarak tanımlanmış. Bu ve bununla ilgili bulgularımızı da ilerleyen günlerde inşallah kamuoyuyla da memnuniyetle paylaşırız. İlginç sonuçlar var yani mesela, işte, yaşa göre, cinsiyete göre, eğitim kademesine göre bir farklılık var mı, yok mu hususunda mânidar sonuçlar var.

Diğer taraftan, bizim için aslında hedef, eğitimde bireye olabilecek en maksimum düzeyde ulaşmak. Bunun için de her yolu deniyoruz, dijital dünyayı da deniyoruz yani aslında dijital zorbalık, dijital bağımlılık gibi hususlarda bunları engelleyici olarak yine dijital dünyanın kendi imkânlarını da kullanmıyor değiliz. Birçok kitabımız var, internet ortamında serbest indirilebilir durumda bulunan kitaplarımız, programlarımız var. Türkiye'nin her yerinde, herkes kullanabilir. Bunlar, yaş gruplarına göre, eğitim kademelerine göre, anne-babalar için ayrı, aileler için ayrı, çocuklar için, öğretmenler için ayrı hazırlanmış programlardır. Nitekim küçük yaş gruplarında özellikle Batıların terminolojik olarak “hidden curriculum” dedikleri gizil müfredatla, -ya da biz “zımnî müfredat” diyoruz- hikâye kitabı içerisinde “Şunu yap, şunu yapma.” diyerek direktifle değil de hikâye kahramanları üzerinden anlatıldığını söyleyebileceğimiz hikâye kitaplarımız var. Broşürlerimiz var, ondan sonra, dijital olarak mesela 24 tane video var -sadece 1 tanesi için, siber zorbalık için şu anda söylüyorum- mesela 8 tane animasyon hazırladık. Yani, aslında şu: Bireye ulaşabilmenin her yolunu deniyoruz, zira inandığımız şey şudur ki bireye ulaşmadığımız sürece onu eğitmemiz mümkün değildir. Mesnevi'de geçer, insan kalbini size açmadığı sürece zorlayarak içeri giremezsiniz, zorlayarak girdiğinizde eğitim olmaz zaten. Dolayısıyla, bireylerin katılımını da bu konuda önemsiyoruz.

Sosyal beceri, bizim 2024-2025 eğitim öğretim yılında stratejik kavramlarımızdan biri olarak belirlendi. Sosyal becerilerinin kazandırılmasını, her türlü sosyal beceriyi -anlama anlatma, ifade etme, empati kurmak gibi çok sayıda sosyal beceriyi- destekleyen programlarımız oldu, olmayı da sürdürecektir yani biten bir şey yok, zira bu dinamik bir süreç. İşte, az önce söyledim, bundan on sene önce “dijital zorbalık, siber zorbalık” diye bir şey yoktu, bugün bununla mücadele ediyoruz ki kalburüstü, en üst sıralarda yer alıyor. Sahada yaklaşık olarak 40 bin rehber, psikolojik danışmanımız var, bu anlamlı olabilir. Yeni atanacak olanlarla beraber yaklaşık 42 bin küsur, 43 bin civarında bizim PDR'ci dediğimiz alan uzmanımız yani rehber öğretmen, psikolojik danışmanımız var. Bunların yaklaşık 2.500'ü rehberlik araştırma merkezlerinde çalışırken diğerleri çeşitli kademelerdeki okullarımızda çalışıyor ve biz bu bağımlılıklarla ilgili onları her sene özel bir biçimde eğitiyoruz ve hatta yeni atanacaklar için özel programlar yapıyoruz ki onlar mesleğe başladıklarında biraz daha kendilerini güçlü hissetsinler diye. Türkiye'de şu anda 299 tane de rehberlik araştırma merkezinin olduğunu söylemeliyim. Her ilde var, bazı illerde birkaç tane var, birçok ilçede de var ve kendine özgü koşullarıyla vatandaşlarımıza bu konuyla ilgili hizmet sunmaya çalışıyor. Bazen psikososyal destek hizmetleriyle, bazen karşılaştığımız zorlayıcı yaşam olaylarıyla -ki bunun içerisinde depresyon, yangın gibi doğal afetler dâhil ama aynı zamanda okulda gerçekleşmiş krizler, bağımlılık da bunların içerisinde zikredilebilir- bunlarla ilgili hususlarda çalışıyor.

Mahremiyet bizim için önemlidir. Şöyle düşünüyorum, biraz eski bir kavram olacak ama “Kem âlât ile kemâlât olmaz” derler yani aracın iyi değilse olgunlaşıp böyle güzel bir şey ortaya koymak mümkün değil. İnternet veya benzeri teknolojiler bizim için bir alet. Biz bunu amaçlarımıza uygun şekilde kullandığımız zaman çok şükür diyoruz yani iyi kullandığımız zaman. İşte, gerçek veriye ulaşma, veritabanlarını kullanma veya yapay zekâyı da kullanma bunun içine giriyor ama verimli kullandığımız zaman böyle. Burada bizim üzerinde özellikle durduğumuz bir husus da mahremiyet konusu. Çocukların her anlamda mahremiyetlerine özen gösteriyoruz.

Son beş dakikam kaldığı uyarısını aldım, hemen hızlanacağım ben de ama ana hatlarıyla aslında birçok şeyi sizlerle paylaşmış oldum. Travmalar bizim için önemli, son zamanlarda biraz daha fazla gündeme geliyorlar. Eğitim veriyoruz, mesela, 2023-2024 eğitim öğretim yılında dijital istismar çalışmaları kapsamında 7 milyon 360 öğrencimize, yaklaşık 485 bin velimize ve 88 bin de öğretmene ulaşıldı. Burada şu hususun altını çizmek isterim: Travmaya uğrayan bir çocuğumuzu ya da dijital anlamda istismara uğramış bir çocuğumuzu doğrudan almak onun için yaralayıcı olabilir. Yani aslında umduğunuzdan daha fazla faydadan zarar elde etmeniz mümkün olabiliyor. O yüzden, biz çocuklarımızı bu hususlarda bilgilendirirken bir grubun içerisinde onu seçmeden, ayırmadan, bütün dikkatleri üzerine çekmeden yani aslında öz saygısına zarar vermeyecek biçimiyle yapmaya çalışıyoruz; rakamların büyüklüğü bu husus üzerinden değerlendirilirse çok sevinirim. 2024-2025'te de yaklaşık olarak 778 bin öğrenci, 38 bin veli ve yaklaşık 10 bin öğretmene ulaşıldı ki henüz daha dönemin başında olduğumuzu söyleyebiliriz.

Bir özgün program olarak, özgün içerik olarak sanal okuryazarlıktan bahsetmemiz mümkün. Artı, birçok çerçeve programında derslerden bahsetmemiz mümkün. Mesela, mesleki teknik Anadolu liseleri çerçeve programlarında, bilişim teknolojileri, siber güvenlik, bunların alt alanları olarak yazılım geliştirme, ağ geliştirme gibi birtakım özel hususlar var. Yani biz, bir yandan, eğitimde teknolojinin bu anlamda kullanımı için de ehliyetli, işini bilen uzmanlar yetiştirmeye çalışıyoruz.

Son hususları sizinle paylaşıp sözü değerli diğer konuşmacımıza takdim etmiş olayım. Neler yapılacak planlanan faaliyetlerle ilgili, çok

kısa... Farkındalık eğitimlerimiz sürecek, farkında olmadığımız bir şeyi kontrol etmemiz veya bunu bireyden kontrol etmesini beklememiz mantık dışıdır; önce fark etsin ki sonra süreci yönetsin. Materyal, malzeme, program, içerik, bunlarla ilgili; dijital programlar, animasyonlar, kamu spotları, bunlarla ilgili çalışmalarımız sürüyor. Öğretim programları hazırlama ya da öğretim programlarının içerisinde gömülü biçimde bununla mücadeleyle ilgili hususların yerleştirilmesi söz konusu. Ders kitapları ve eğitim programlarının diğer unsurlarında da bu hususu özellikle veriyoruz.

Bir başka nokta ki ben kıymetli hazırunla da bunu paylaşmak isterim: Çoğunlukla eğitim öğretim kavramları birbirlerine biraz karışırlar, sınıf ortamında çoğunlukla öğretim olur, eğitim daha çok sınıfın dışında olur yani çocuğun kalbine dokunma diyeyim, bunun için zihnine değil. Özür dileyerek örnek vermek istiyorum: Çarpım tablosunu bana döve döve ezberletebilir bir öğretmenim ama bana matematiği sevdiremez. Bizim aradığımız iç motivasyon, dışarıdan birisi böyle söylediği için değil kendisi muhakeme edip, doğruyu, yanlışı kendi muhakemesiyle ayırıp kararını ona göre veren, başında birisini istemeyen, kendi doğru kararını kendisi verebilecek yeterlilikte birilerinin olmasını istiyoruz. O yüzden, sosyal faaliyetler bu konuda bizim için son derece önemli fırsatlar sunuyor, onları da değerlendiriyoruz.

Son nokta, saha araştırmaları sürecek, boylamsal araştırmalar sürecek, nedensel çıkarımlara dayalı araştırmalar, risk haritaları gibi araştırmalarımız elan yürüyorlar, peyderpey onları da değerli hazırunla günü geldiğinde ya da kamuoyuyla memnuniyetle paylaşacağız.

Hürmet ediyorum efendim.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Çok teşekkür ederiz.

Bu kadar uzun çalışmalar bu kadar kısa zamanda ancak anlatılabildi, onları sorularla açacağız anladığım kadarıyla.

Şimdi, Gençlik ve Spor Bakanlığı Eğitim, Araştırma ve Koordinasyon Genel Müdürü Ertan Göv Beyefendi burada, sözü ona veriyorum.

Buyurun Sayın Göv.

Siz ne kadar planlıyorsunuz sunumunuzu?

GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI EĞİTİM, ARAŞTIRMA VE KOORDİNASYON GENEL MÜDÜR YARDIMCISI ERTAN GÖV
- On beş-yirmi dakika dediler, on beş-yirmi dakikaya yetiştirmeye çalışacağım Sayın Başkanım.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Tamam, peki.

Buyurun.

GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI EĞİTİM, ARAŞTIRMA VE KOORDİNASYON GENEL MÜDÜR YARDIMCISI ERTAN GÖV
- Sayın Başkan, sayın vekillerim, çok kıymetli hazırun; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Gençlik ve Spor Bakanlığı olarak biz bu insan hakları ve özelinde Çocuk Hakları Komisyonunun bizim politikalarımızı göstermek, buradaki yaptığımız kendi Bakanlığımız adına sorumluluğumuzu hatırlama adına son derece kıymetli olduğunu düşünüyoruz.

Burada tabii ki sunuma geçmeden önce birkaç dakika durumu izah etmek istiyorum, kendi Bakanlığımız perspektifinden. Elbette, biz bu dijital ortamları kullanıyoruz ve açıkçası bir şeyi -az önce hocalarım da bahsetti- hem kullanırken hem de bunun sınırlılıklarını ya da hudutlarını ifade etmek son derece aslında güç bir yaklaşım ama biz bunun en doğrusunun açıkçası... Pandemi, eğitim teknolojilerini kullanmanın avantajlarını, bu dijital platformun bize neler kattığını gördük. Yine, bizim şu anda fiiliyatta olan oyunlar, eğlenceler, sosyal etkileşim, gençlerin bunları kullanması -15-29 yaş bizim perspektifimizde ama- sonuçta bunlar çocuğun ve gencin bütünsel gelişimi açısından son derece kıymetli yani hayatının her tarafında bu dijital platformlar var ve biz devlet olarak, özelde kendi Bakanlığım adına, burada neler yapabiliriz, açıkçası bu sürece nasıl olumlu katkı sunabiliriz?

Burada bizim tabii ki yasal olarak görevlerimiz var. Hazırunun da vaktini fazla almama adına... Hem 1 no.lu Kararname'mizde hem On İkinci Kalkınma Planı'mızda hem de kendi strateji planlarımızda hem bağımlılıkla hem dijital bağımlılıkla hem de davranışsal bağımlılıkla, bağımlılığın her türüyle -tamamıyla- ilgili Bakanlığımızın görev ve sorumlulukları var. Biz daha çok -süreyi de ekonomik kullanma adına- neler yapıyoruz? Yasa bize bu sorumluluğu veriyor, bize bu görevi veriyor ama biz burada neler yapıyoruz, isterseniz ben o taraftan devam etmeye çalışayım. Bizim, gençlerin görev alanı kapsamında bağımlılıkla mücadeledeki en büyük hedefimiz... Eğitsel, sosyal, kültürel, sportif faaliyetlerin her biri bizim gençlerimize hizmet etme aracımızdır. Yani bizim gençlik merkezlerimize gelen, yurtlarımıza gelen bütün bireylere biz bu faaliyetlerle aslında ulaşıyoruz çünkü direkt Millî Eğitim Bakanlığı gibi bizim örgün bir yapımız yok ama gençlik merkezlerimiz var, ama yurtlarımız var, kamplarımız var.

Biz buradaki yaptığımız faaliyetlerle aslında bu gençlere daha çok eğitsel açıdan yaklaşarak bu katkıyı sunmak istiyoruz ve bu bağımlılıkla ilgili yaptığımız çalışmalarda da özel birkaç konudan daha bahsedeyim. Mesela, yeni bir araştırma yaptık, sonucu daha açıklanmadı -madde kullanımının- sonucu şu anda değerlendirme aşamasında. Sıklığı ve bununla ilgili tüm datalara ulaşmak üzereyiz çünkü sahadan verileri topladık, bununla ilgili çok kapsamlı bir rapor çıkacak, inşallah bunu da sizinle paylaşacağız. Ben gelirken birkaç tanesine hızlıca baktım; mesela spor yapanların bu konuda daha avantajlı olduğu -madde bağımlılığına daha az- ya da sosyal yaşama dâhil olup işte bir gönüllülük çalışmasına katılan bireyin burada bağımlılıkla ilgili mücadelede daha önde olduğu... Tabii ki tam dataları süremediğimiz için detaylı bilgi veremiyorum ama bizim de heyecanla beklediğimiz bir sonuç çünkü biz buradan politika üretmeyi, buradan Bakanlığımızın projelerine bilgi aktarmayı öngörüyoruz; bu da yanılmıyorsam bir ay içerisinde falan tamamlayacağımız bir iş dolayısıyla bizim için çok kıymetli. Umarım bu Komisyona da bununla ilgili detaylı bilgi veririz.

Elbette, biz Bakanlık olarak eğitimle ilgili olarak daha çok önleyici ve koruyucu olan kısmındayız Sayın Başkanım. Biz Bakanlık olarak yaptığımız tüm çalışmalarda bu gençleri bir şeylerle meşgul etmeliyiz, onlara bir şeyler öğretmeliyiz ve buradaki doğru şeyi öğretmeliyiz çünkü bu platformlarda çok farklı bilgi var. O bilgilerin içerisinden daha doğru bilgiye nasıl ulaşabilirler, daha iyi eğitimleri nasıl alabilirler? Bununla ilgili de bizim "GSB EDU" diye bir sayfamız var. Burada psikolojik sağlamlıktan tutun da bireyin dilekçe yazmasına kadar çok farklı alanlarda eğitimlerimiz var, kişisel gelişim alanlarıyla ilgili eğitimlerimiz var. Yine, bireyi güçlendirici çok farklı eğitimler var.

Burada, bazılarını on-line olarak katılabiliyor, rahatlıkla buradan hizmet alabiliyor. Yine, gençlik merkezlerimizde direkt yüz yüze gelip bu eğitimleri de alabiliyorlar; böyle bir platform sunuyoruz, burada kapsayıcılık son derece kıymetli. Geçenlerde bizim buradaki çalışmalarımızdan birini, bir futbol idmanını, Altındağ'daki bir gençlik merkezimizde ben de dışarıdan bir gözetmen olarak hiç haberleri yokken izledim. İçinde Somalili de var, Afganistanlı da var, Türk'ü de var, işte, "dezavantajlı" dediğiniz bütün gruplar var. Ben, böyle yaptığımızda toplumun tamamının aynı faaliyette buluşturulup neşe içerisinde oynadıklarını gördüm. Yani aslında başarabiliyoruz bunu yaptığımızda, bu somut örneği o yüzden paylaşmak istedim. Ben de resmi bir görevle değil sadece dışarıdan izleyici olarak izlediğimde sonrasında sordum, aslında şey, bir takımın antrenman programıymış ama bu sporla gençleri bir araya getirdiğimizde... Bizim Bakanlığın yerini, biliyorsunuz sayın vekillerimiz, dezavantajlı bir yerde, Altındağ'da, çok farklı problem alanlarının olduğu bir yerde. Burada biz bunu başarabiliyorsak ve bu gençleri en azından, o, bağımlılıkla ilgili farklı sıkıntıların yaşandığı bir bölgede, böyle bir etkinlikte bir araya getirebiliyorsak zaten bence amaç hasıl oluyor. Çünkü bu çocuk başka bir yere gitmiyor, bu genç başka bir yere gitmiyor; birlikte son derece güzel bir şekilde kaynaşıyorlar. Bu dijital eğitim platformuyla, söylediğim gibi, kişisel gelişimden tutun da çok farklı alanlarda eğitim alabiliyorlar buradan. Bunun hem yüz yüze hem on-line kısımları var. Burada da tüm farklı gruplarda, herhâlde son, işte, 200'ün üzerinde çalışma alanımız var, burada farklı kurslar alabiliyorlar.

Bizim Genel Müdürlüğümüz, Bakanlık adına, bu Bağımlılıkla Mücadele Yüksek Kurulunun adına yazışmaları ve operasyonu yürüten Genel Müdürlük, Eğitim, Araştırma ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü. Biz burada şöyle bir şey yaptık: Bu 2024 Mayıs ayında, sayın vekillerim, Bağımlılık Dairesini kurduk. Yani açıkçası, bu işi biraz daha ön plana çıkarma adına, biraz da odaklanma adına Bağımlılık Dairesi Başkanlığını kurduk. Bu Daire Başkanlığımız şu anda çok yeni, 2024 Mayıs ayında devreye girdi beş altı aydır devrede. Buradan muradımız ne? Evet, zaten biz Bakanlık olarak önleyici, koruyucu çalışmalarımızı bağımlılıkla ilgili birçok alanda yapıyoruz ama böyle bir daire kurarak bunu daha ön plana çıkarıp daha çok öncelikli ve -politik olarak da burada duruşumuzu gösterme adına son derece kıymetli- ilk yaptığımız çalışmalardan biri bir toplantı tertip ettik. Bağımlılıkla ilgili Türkiye'de çalışan uzmanlarla toplantılar yapıp "Buradan neler yapabiliriz? Alandaki ihtiyaçlar nelerdir? Biz, bundan sonra bunu daha ileriye nasıl götürebiliriz..." Bu çalışmanın 2'ncisi ve 3'üncüsünü yapacağız. İşte, davranışsal bağımlılıktan tutun diğer bağımlılık türlerinde ayrı ayrı toplantılar düzenleyerek buradan açıkçası kendi politika üretimimize katkı sunmayı, aynı zamanda bu politikaları uygulayabilmek için de projeler yaparak sahaya inmeyi hedefliyoruz. Bunun da akademik backgroundunun olmasını bekliyoruz.

İsterseniz birkaç sayıdan bahsedeyim. Şu ana kadar farkındalık eğitimi olarak biz, toplamda 725 bin gencimize, 94 bin personelimize 3.782 eğitici eğitimi düzenledik. Şu ana kadar sadece, bu, son yıl da yaptığımız, 146 bin gence tekrar ulaşmak. Personelimizin yine, 29'u, bunlardan peyderpey, tekrar, ikinci kez eğitim alanlar var sayın vekillerim; bu manada rakamlarda örtüşen taraflar var.

Eğitici eğitimi yaptık bu sene ve burada da 520 personelimizi eğittik. Biz, burada, öncesinde şeyi kullanıyorduk, il müdürlüklerimiz tarafından hekimler, bizim kendi psikologlarımız, son yaptığımız eğitimi, Yeşilayın formatörlük eğitimini alarak... Bunu biraz daha sistematik, biraz daha akredite olmuş bir eğitim hâline getirmeyi planladık ama bunun yanında, yine, il müdürlüklerimiz gerektiğinde hekimlerden, psikologlardan, psikiyatrilerden destek alarak da bizim gençlik merkezlerinde, biraz sonra bahsedeceğim, yurtlarımızda bu eğitimleri veriyor. Ama şu anda, son, yeni, birkaç ay önce bitti, Yeşilayda 520 kişiye eğitici eğitimi vererek formatörümüzü tekrar eğittik.

Burada 650 ruh sağlığı çalışmamız var, bunlar da yurtlarımızda görev alıyor. Bunların da sayısı, yeni, Sayın Bakanımızın söylediği rakamlar, psikolog sayımızı biraz daha artırarak, binli rakamlara inşallah ulaşacağız. Burada da hizmet kalitesini artırmayı planlıyoruz, sürekli bu eğitici eğitimlerini yaparak da... Yani Yeşilay bunun bir örneği, dediğim gibi, farklı, Sağlık Bakanlığıyla da tekrar yaptığımız çalışmalar var, protokoller var; bu kapsamda da bu uygulayıcı kılavuz zaten standart. İşte, bu bağımlılıkların hepsiyle ilgili farklı farklı çalışmalar yapıyoruz. Burada gelişimsel dönemleri farklılaştığı için -bizde çünkü 15-29 yaş- gelişimsel dönemlerini önceleyerek bu, kumar, alkol, sağlık, madde bağımlılığı, teknoloji, tütün bağımlı gibi bağımlılıklarla ilgili eğitimler veriyoruz.

Burada, en son yaptığımız bağımlılıkla ilgili toplantıdan bir şey var, burada da tekrar söylüyorum: Bizim muradımız, kendi politikalarımız ve projelerimiz açısından akademik backgroundu olan, sahada gerçekliği olan daha nitelikli projelere ulaşabilmek ve kendi politikalarımıza da bunları, dataları alıp içine yedirebilmek. Bu toplantıların da raporu... Şu anda ilk toplantımızın var, uygun, istenirse de paylaşabiliriz. Tekrar, bunlardan birkaç tane daha yapacağız.

Şimdi, biz, bu Psikososyal Destek Platformu'nu kurduk; burada da on-line olarak yurtlarımızda kalan gençlerimiz bizden danışma hizmeti alabiliyorlar, isterlerse de yüz yüze alabiliyorlar. Burada gençlerimize ulaşmasını... Çünkü bazıları on-line olarak ulaşıp yüz yüze gelmek istemiyor -buna saygı duyduğumuz için- katılımı artırma adına on-line başvurular da yapılabilecek; yapıyorlar zaten görüşme. İsteyenler de yine, bu platform üzerinden yüz yüze görüşme için randevu alıyorlar; bizim psikologlarımız tarafından burada danışma hizmeti veriliyor. Burada da yine kendi psikologlarımızın eğitilmesi adına da kendi gelişimlerini artırma adına farklı eğitimler alıyoruz. Burada da kapasitemizi güçlendirip daha nitelikli hizmet vermeye çalışıyoruz psikologlarımız aracılığıyla.

Yine, burada sosyal çalışmacılarımız da var, atölyeler var. Hani, ben süreci uzatmama adına, yine, sorulursa, bütünü açıklayabilirim. Çünkü bazen bunların sosyalleşmesiyle ilgili planlama yapıyor sosyal çalışmacı. Mesela asosyal olan bir gencimizi psikoloğun tavsiyesiyle sosyalleşebileceği bir kulüp etkinliğine dâhil ediyoruz. Tabii, bunları etik kurallar çerçevesinde ve o kişiyi örselemeden yapmaya gayret gösteriyoruz.

Burada, Psikososyal Destek Platformu'nun amacından bahsediyor, ondan hızlıca bahsettim. Biz, tabii ki burada bireye her şekilde hizmeti götürmekle yükümlüyük çünkü biz devletiz, o genç bize emanet edilmiş ve biz buna ister on-line ister yüz yüze olsun her şekilde ulaşıyoruz, 7/24 buradan randevuyla on-line hizmet verebiliyoruz. Bazı psikologlarımızda yoğunluk oluyor ama genellikle istediklerine en kısa sürede ulaşıyorlar. Burada şu aklınıza gelebilir: Acil bir durumda ne oluyor? Acil bir durumda yurt yönetiminden de görüş alınarak bu randevuyu öne çekebiliyoruz ve o kişiyle direkt görüşülebiliyoruz çünkü o psikoloğun en az 2 seansını boş bırakıyoruz acil müdahaleler için.

Bizim çalışmalarımızda gençlerimizi de dâhil ettiğimiz hususlardan bir tanesi de gönüllülük faaliyeti. Biz gönüllülüğü çok önemsiyoruz

çünkü -içten olan ve- bireylerin birlikte hareket edebilmesi, birlikte var olabilmesi, birlikte bir şeyi başarabilmesi son derece kıymetli. Hem onlar için bir psikolojik iyi oluş hâli şekline dönüşüyor hem de bir sosyal içerme tarafı da var. Bu manada da biz gönüllülük... Yeni, bu 5 Aralık'ta Gönüllülük Günü kapsamında Gönüllüyüz BİZ Platformu'nu tanıttık ve biz buradan gönüllülerimizin hem hizmet alan hem hizmet veren kişi... Hani, burada isterseniz birkaç şeyden bahsedeyim: Gönüllüyüz BİZ Platformu'nda gönüllü sayısı 450 bin. Yine, gönüllü arayan kişi yani ben huzureviyim ya da başka bir şeyim ya da yardıma ihtiyacım var, oradan gönüllü arıyorum, bu 3.464 site üzerinden. Yine, bunların hepsi dijital, ilk başta, sözlerimin başında söyledim, hani, o kadar böyle bıçak sırtı bir konu ki yani teknoloji ve dijitalleşme, bir taraftan, bizim amaçlarımızın gerçekleşmesi için son derece gerekli. İşte, pandemi döneminde yaşadığımız, belki biraz ağır aksak da olsa, zaman zaman istediğimiz nitelikte olmasa da eğitimin desteklenmesi. Ama diğer taraftan da tabii ki, bu -az önce Hocam, çok güzel, sunumda ifade etti- çok farklı amaçlarla kullanılıp gençlerimizi açıkçası -kumardan tutun ki sanal bağımlılıklarda, çok farklı mücadele etmeye çalıştığımız problemlerle karşı karşıya bırakabiliyorlar. 5 Aralık Dünya Gönüllüler Günü'nde de bunun güzel bir etkinliğini yaptık. Burada, işte, Kızılay Başkanımız da geldi, diğer katılımcılar vardı, işte, spor gönüllüleri vardı, işte, gençler vardı. Orada, mesela kendi bir STK'de olan genç de gönüllülüğün nasıl olduğunu anlattı. Mesela, orada o gencin söylediği bir cümle benim aklımda kaldı, ben de o toplantıdaydım dedi ki: "Ben mutlu oluyorum." Yani "Birine ben bir gönüllülük çalışmasında bulunduğumda yani işin diğer tarafı, başka şeyler ayrı bir şey ama ben bireysel olarak mutlu oluyorum." dedi. Bu, mesela o toplantıda aklımda kalan 3-4 cümleden biri ve o gencin gözünde o mutluluğu gördüm yani birine el olabilmek, birine göz olabilmek son derece kıymetli. Yani bazen bu gençler hani, yaşlı bir aileye alışverişe de gidebiliyorlar, hani çok özel bir şey de olmayabiliyor yaptıkları. Bazen bir huzurevinde de gidip gönüllü olabiliyorlar. Kitap okuyorlar mesela yani hastanede olan birisine gidip kitap okuyorlar ama o gencin söylediği, "Ben orada mutlu oluyorum." dediği cümle, benim o panelde -yani Sayın Bakanımız da vardı, başka konuşmacılar da vardı ama- en aklımda kalan cümle, o gencimizin, o cümlesiydi. Biz bu gönüllülüğü aslında artırarak bu bağımlılıkla ilgili işten yani bu konuştuklarımızı... Çünkü işte, akran ara buluculuğu var, diğer konular var, aslında bunların hepsinde bir gönüllülük, bir çaba, bir gayret, birinin birine bir şey öğretme çabası var; bu, son derece kıymetli çünkü toplumsal dayanışmayı da güçlendiriyor, bir de demokratik olarak aktif katılımçılık da burada son derece kıymetli yani gönüllülükle ilgili olarak.

Biz, Gençlik ve Spor Bakanlığı olarak uyum programları yapıyoruz üniversiteye kayıt dönemlerinde, işte, yurtlarda, havalimanlarında, otobüs terminallerinde falan. Yani yine, burada biz bağımlılıkla ilgili de gençleri bilgilendirme, broşür... Onların yanında olduğumuzun, bize, nerelere başvurabileceklerini, bu tür problemlerle karşılaştıklarında... Hem yani işin adli tarafı hem bizim kendi on-line platformlarımız hem de işte, Yeşilay ve diğer kurumların yaptığı çalışmalardan da bilgi veriyoruz. Yani biz şunu söylüyoruz: Yeni bir şehre gelmiş gence, evet, üniversite, kültür, sanat, onları da anlatıyoruz, buranın fırsatlarını da ama bir taraftan da diyoruz ki yani böyle riskler de var, böyle risklerle de karşılaştığında da böyle şeyler var, işte, şuralardan başvurabilirsin. Bunun da kıymetli olduğunu bazen işte yaptığımız ziyaretlerde bize dile getiriyorlar yani "İlk geldiğimizde uyarıştınız, evet, bunları yaşadık, bunlar oldu." diyorlar. Bu da demek ki kıymetli, birilerine hani biz buradan dokunuruz, işte Millî Eğitim başka yerden dokunur, işte sivil toplum başka taraftan. Çünkü burada sivil toplum da son derece kıymetli işler yapıyor, bunu da sahada görüyoruz.

Şimdi, biz, tabii, bakanlıklarla bir sürü protokol yapıyoruz. Ama işte mesela burada biz BTK'yle yaptığımız protokolle işte siber güvenlik kampları bile yaptık. Yani bunlar sayılı öğrencilere geldi. Bu siber güvenlikle ilgili spesifik kamplar da yaptık, kamplarımızda... Burada üretilen materyalleri de yine biz bu kamplarda, bu gençlere verilen eğitimleri yani bu işin uzmanlarıyla ilgili diğer gençlik merkezlerimiz üzerinden, kamplarımız üzerinden de diğer eğitimlerde de kullanıyoruz. Bu protokollerle de işin birinci derecede sorumlu olan kurumundan, yetkililerden bilgi almak gençlerde bir heyecan yaratıyor çünkü bunu bizim söylememiz ayrı ama bir siber güvenlik uzmanı gelip de özellikle bir bilgisayar son sınıf öğrencisine bunları anlattığında çok daha farklı bir bakış açısı kazandırabiliyor.

Yine, Dijital Dönüşüm Ofisi tarafından Dijital Genç Yapay Zekâ Ekosistemi faaliyetlerinin Bakanlığa bağlı yurtlar ve kamplar aracılığıyla daha fazla gence ulaştırmaya çalışıyoruz. Yani biz burada yapay zekâ eğitimleri veriyoruz, çok farklı projelerimiz var. Biz az önce söyledik, farklı projelerimiz var çünkü biz daha çok işin eğitim tarafındayız, öğretiminde ise eğitim tarafındayız. Katılımcılığı da artıracak şekilde, işte, Seyahatsever'den tutun da... Mesela bizim Seyahatsever Programı ilk çıktığında, hani, gençler işte gidecekler, kalacaklar hatta beni arayanlar oldu. "Ya, gerçekten devletin yurdunda sıfır ücretle kalabilecek miyiz?" falan. Ya, kalabilirsiniz diyorum, "Ya, torpil mi gerekiyor?" Yok diyorum, sıra varsa... Hatta birkaç tanesi "Aa, gerçekten kalabiliyormuşuz?" diye bana döndüler. Yani bu kadar gençlerin... Çok iyi de kullandılar, onu da söyleyeyim. Gençleri de tebrik ediyorum, bunu iyi kullandılar.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Nasıl kullandılar?

GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI EĞİTİM, ARAŞTIRMA VE KOORDİNASYON GENEL MÜDÜR YARDIMCISI ERTAN GÖV - Başvuruyorlar sistemden, o ile gidip o yurtta ücretsiz olarak kalabiliyorlar. Yani bir genç bunu çok... Genç için eğlenceli bir şey. Hani, yurt konforu, çok üst düzeyde bir konfor isteyen için, evet, belki o talepleri karşılamayabilir ama bir genç oraya gidip ücretsiz, işte Antalya'daki yurttan yerimiz varsa orada kalıyor -işte diğer hangi ilde- Muğla'ya gidecekse orada kalabiliyor. Tabii ki hani belli bir sırayla... Ama birçok kişi aynı şekilde... Bundan gençler genelde çok mutlu, sadece yoğun olan illerde biraz sıra olduğundan dolayı sıkıntılar... Ama onun dışında çok iyiydi.

Burada, bizim gençlik merkezlerinde, işte genç ofislerimiz var üniversitelerin içinde. Yine, burada 4 milyona yakın üyesi var bu gençlik merkezlerinin. Biz, buralara gelen bu gençlere, işte, az önce söyledim, çok farklı alanlarda yani okuma yazma kursu verdiğimiz de var, özel eğitim gerektiren bireyler için düzenlediğimiz kurslar da var, seramik de var, başka şeyler de var, folklor de var, futbol da var, basketbol da var, farklı şeyler var. Yine 50 tane...

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Ben şeyi merak ettim; illere göre dağılımı falan var mı, çizelge falan? Mesela, her ilde var mı?

GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI EĞİTİM, ARAŞTIRMA VE KOORDİNASYON GENEL MÜDÜR YARDIMCISI ERTAN GÖV - Evet, evet, gençlik merkezleri her ilde zaten var, ilçelerde olanlar da var, nüfusa göre dağıtıyoruz. Ama genç ofisler üniversitelerin içinde

var. O da hani... Bazı üniversiteler bunu açıkçası çok iyi kullanıyor. Biz oranın donatımıyla ilgili elimizden geleni yapıyoruz ama bize mekân sağlamları için oradan üniversiteye rica ediyoruz. Onlar bize boş mekânı verdikten sonra içine ne gerekiyorsa biz destek olabiliyoruz. Oradaki programları da oradaki gençlerle beraber oluşturuyoruz, onu da söyleyeyim. Katılımcılık adına bu son derece kıymetli. Yani genç orada “Fotoğrafçılıkla ilgili bir şeyler yapmak istiyorum.” diyorsa “Ya, yok, biz fotoğrafçılık yapmıyoruz.” demiyoruz. Yani folklor de istiyorlar, bağlama kursu da istiyorlar, fotoğrafçılık da istiyorlar; tamamen katılımcılık orada işliyor ama mesela talep görmeyen bir konu varsa da biz kesinlikle o eğitimi ya da o kursu orada açmıyoruz.

ELİF ESEN (İstanbul) - Slaytta “yüzme”den sonra ne yazıyor?

GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI EĞİTİM, ARAŞTIRMA VE KOORDİNASYON GENEL MÜDÜR YARDIMCISI ERTAN GÖV - “Bocce” yazıyor, bir spor dalı.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Özür dilerim.

“37 gençlik kampı” demişsiniz, yukarıda da gençlik merkezi 522; farkı ne?

GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI EĞİTİM, ARAŞTIRMA VE KOORDİNASYON GENEL MÜDÜR YARDIMCISI ERTAN GÖV - Kamplar farklı Sayın Vekilim. Mesela Mersin’deki bizim büyük kampımızı düşünün, depremde de kullanıldı, vatandaşlar gelip faydalandı. Orada yatılı olarak imkân sağlayabiliyoruz, diğerlerinde, gençlik merkezlerinde...

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - 2 tane var; 50 ve 37, en alta.

GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI EĞİTİM, ARAŞTIRMA VE KOORDİNASYON GENEL MÜDÜR YARDIMCISI ERTAN GÖV - O gençlik kampları...

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - 2 tane gençlik kampı var. Orada 13 tanesi faal mi değil?

GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI EĞİTİM, ARAŞTIRMA VE KOORDİNASYON GENEL MÜDÜR YARDIMCISI ERTAN GÖV - Bunların bildiğim 2 tanesi şu anda bakımda, onlar düşülmüş herhâlde.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - 13 tanesi kapalı mı?

GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI EĞİTİM, ARAŞTIRMA VE KOORDİNASYON GENEL MÜDÜR YARDIMCISI ERTAN GÖV - Şöyle Sayın Vekilim: Mesela Bolu’daki kışın hizmet vermiyor, yazın hizmet veriyor.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Kışın da vermesi lazım, kar var; öyle ya.

GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI EĞİTİM, ARAŞTIRMA VE KOORDİNASYON GENEL MÜDÜR YARDIMCISI ERTAN GÖV - Isıtma, soğutma sistemleri çok eski, otuz kırk yıl önceden. Mesela bize Milli Eğitimden geçen kamplar var, Tarım Bakanlığından geçenler var. Şu anda faal dediğimiz, fiilen çalışanlar. Onun da 13 tanesi... Bir iki tanesinin de bakımda olduğunu biliyorum. Bir kısmı da -mesela Bolu’yu biliyorum, birkaç il daha var- kışın ya da yazın çalıştığı için buradaki reel rakamdan bahsettim size.

860 tane yurt sayımız var. Yine, burada kapasitemiz bu kadar, yüzde 97. Sayın Vekilim, sizleri en fazla üzdükleri konulardan biri, bizim de aslında üzüldüğümüz. Şimdi, şöyle bir şey var: Pandemi ve sonrasında hızla biz bu sayımızı artırdık. Şu anda yüzde 97’inde de herkes istediği yerde kalabiliyor ama yüzde 3’lük... Özellikle İstanbul başta olmak üzere 2-3 tane problem yaşadığımız il var ama onun dışında “Şu oda olmasın, bu oda olsun.” denilen illerimiz var ama muradımız onu yüzde 100’e ulaştırabilmek; bunun için de gayret gösteriyoruz.

Yine, burada, bu yurtlarımızda olan gençlerimiz de bütün bu eğitimlerden yararlanabiliyorlar, psikososyal destek platformundan yararlanabiliyorlar, açılan kurslardan yararlanabiliyorlar; yine buradan gençlik merkezlerine gidip spordan sanata, kültüre birçok faaliyetimizden yararlanabiliyorlar.

Burada tesis sayımız var. Bizim, şimdi, sahada tuttuğumuz her çocuğu bağımlılıktan uzak tuttuğumuz çocuk ya da en azından legal, devletin herhangi bir imkânını kullanan bir vatandaşımız olarak görüyoruz. O yüzden bu spor tesislerini buraya koyma ihtiyacı duyduk. Buraları gelip kullanabiliyorlar.

Burada da lisanslı, faal lisans sayıları var. Sayılarla sizi yormayayım, 16 milyonun üzerinde lisanslı gencimiz var. Bağımlılıkla mücadelede sosyal yanımızın çok güçlü olması gerekiyor, bu çocukların sosyalleşmesi son derece önemli. Dijital bağımlılıktan da kurtarmak için arkadaşlarıyla, akranlarıyla bir tık daha sosyalleşebilecekleri bir ortam yaratmaya çalışıyoruz. Bakanlık olarak asli görevlerimizden birisi de bu.

Ben teşekkür ediyorum.

Sorularınız olursa da detaylandırabiliriz.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Olacaktır muhakkak.

Ben de sunularınız için genel müdürlerimize, hocamıza teşekkür ediyorum.

Soru-cevap kısmına geçelim.

Söz almak isteyen vekillerimiz butonlara basarlarsa... Sayın Tanal ilk olarak basmış ve sonrasında da devam edelim.

Buyurun Sayın Tanal.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Teşekkür ederim Değerli Başkanım.

Öncelikle gecikmeli geldiğim için hepinizden özür diliyorum.

Değerli milletvekili arkadaşlar, değerli genel müdürlerimiz, Bakanlık temsilcileri, bürokratları, basın mensupları; hepinizi saygıyla, hürmetle selamlıyorum.

Ben, Ertan Hocamdan başlamak isterim. Şöyle bir şey dediler: “Evet, dijital platformları kullanmanın sınırları nerede başlıyor, nerede

bitiyor belli değil.” Biz bunun için gençleri ne yapacağız, nasıl kollayacağız, koruyacağız? Aslında bunun sınırları belli, gayet açık ve net; Anayasa’mızın 58’inci maddesi “Devlet, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır.” Aslında biz bu tedbirlerin hepsini alabilirsek bence bu kadar da çok şikâyetçi olmayız. Yani, burada, biraz önce değerli vekilimle konuştuk, kendisi Avrupa’da yaşamış, Avrupa’yı çok iyi bilen bir vekil arkadaşımız, o konuda bugün şanslı bir yere oturdum ben. Şimdi, şunu söyledim: Mevzuat anlamında, evet, 3 konuşmacı da değerli hocamız da mevzuatın boşluklarından bahsettiler. Şimdi ona da ben geleceğim yani korsan bir brifing anlamında da vermeyeceğim. Özür dilerim Başkanım. Yani, mevzuatımızda Avrupa’da olan mevzuatların çoğundan fazlası bizde var. Bizdeki olay ne? Bir, koordinasyon eksikliği, kurumlar arasında koordinasyon eksikliği var. “Okullar” dediniz, ben Şanlıurfa milletvekiliyim, Şanlıurfa’da tüm velilerin şikâyetçi olduğu tek konu okulların çevresinde uyuşturucu satılması. İki, uyuşturucu ile peygamberler şehri yan yana gelir mi? Yan yana hiç gelmez. Neden artıyor? Cevap şu deniliyor, güvenlik görevlilerinin yani Emniyet mensuplarının bize söyledikleri: “Suriyelilerin gelişyle birlikte bu arttı.” Bilimsel anlamda raporlar vesaireler Emniyette vardır. Yani, onun için, burada Emniyet, Sağlık, Eğitim eş güdümlü çalışmak zorunda. Rehabilitasyon merkezleri yok, çocuklarla ve gençlerle... Var ama çok az, yetersiz, büyüklerle ilgili de yetersiz.

Şimdi, değerli bir hocamız, Mustafa Hoca şu cümleyi kullandı, dedi ki: “Ceza eğitmez.” Aslında cezanın varlık nedeni, çıkış nedeni; bir, kişiyi ıslah etmek; iki, caydırmak; üç, eğitmek; dört, iyileştirmektir. Eğer ceza ıslah amacı taşımayacaksa, caydırıcılığı olmayacaksa, iyileştirme, eğitme amacı olmayacaksa onun adı ceza olmaz zaten. Eğer bu amaçları taşımayan bir ceza varsa onun adı artık işkence suçu olur, eziyet olur. Yani, onun için, bence çok önemli bir konuydu, sunumlarınız için ben çok teşekkür ederim.

Çocuklarla ilgili, Değerli Murat Hocamız, evet, sayfa 14’te küresel adımlar bütüncül bakışıyla Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi’nde 4 maddeyi, dijital ortamla ilgili bağlantı sözleşme maddelerini saydılar, “Kesişen noktalar var, biz bu kesişen noktaları nasıl ayıracağız?” dediler.

Değerli Hocam, mevzuat eksikliği anlamında... Mevzuat eksikliğinden ziyade, bizim rahmetli bir hocamız vardı, derdi ki: “Çocuklar, iyi bir yöneticinin, idarecinin elinde kötü bir kanun olursa kötü olur, kötü bir yöneticinin elinde iyi olursa yine kötü olur.” Yani mesele insan unsuru, mesele biz burada çocuklarımızı gayet açık ve net... Şimdi, küçük çocukları muzır neşriyattan koruma... Muzır neşriyatın içerisine sosyal medya platformları girer mi, girmez mi? Biz, elimizdeki bu argümanları vesaireyi biraz önce, işte, madde 58’de söylediğim gibi... Efendim, “çocuk hakları” dediniz, güzel ama çocuk hakları Anayasa’mızın 13’üncü maddesinde temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasıyla ilgili ölçülülük... Ölçülülüğü getirirken ne diyor? Yine, orada Anayasa 41’in sonunda diyor ki: Devlet çocukları her türlü istismara ve şiddete karşı koruyucu tedbirler alır. Ve yine, 42’de de onun devamı... Efendim, bu sağlanmıştı diye biz orada çocukları şeyden mahrum bırakamayız, başıboş bırakamayız çünkü Anayasa’nın temel hükümleri şudur, diyor ki: Kişiyi yaşıyla orantılı bir biçimde sınırlandırma getirebilirsiniz. Anayasa’mızın ruhunda yani bu anayasaların hepsinin ruhunda zayıfları koruma ve devletin bunları üstlenme ödevi ve sorumluluğu var. Yani biz zayıf koruma ve güçsüzleri koruma ödevini üstlenmezsek dedikleriniz doğru ama bu misyon ve görevimiz var tabii ki. Şimdi, burada mevzuat açısından vesaire mesela bize görevlilerimizi hatırlattınız, teşekkür ederim değerli Murat Hoca ama burada sadece bizimle bu iş bitmiyor. Burada mevcut olan pozitif mevzuat yani çocukların korunması, üstün menfaatlerinin korunması; yargıya görev vermiş, yürütmeye vermiş, idare makamlarına vermiş. Şu andaki idare makamları birbirinden habersiz yani koordinasyon yok bir kere yani hatta çoğu zaman bunu söylüyoruz ama umarım ve dilerim... Ben bunu siyaseten söylemiyorum, hukuk ve bilim adına ben bunu söylemeye çalışıyorum yoksa birilerine aman efendim, bunu kötülüyorsunuz vesairesi anlamında değil ama çok önemli, sizden istirhamım, Bakanlık düzeyinde uyuşturucuyla mücadele açısından yetersiz kalıyoruz. Mevzuat anlamında yetersizlik yok, Anayasa da engelliyor, diğer mevzuatlar da engelliyor, yönetmelikler de engelliyor ama fiili durumda, ben Suruç’taydım, gece on iki birlere kadar parkları dolaşıyorum. Bu uyuşturucuyla ilgili bir baba yalvarıyor, “Ne olur, benim bu çocuğumu rehabilite edilecek bir yere koy.” diyor. Çocuğunu köye götürmüş, ahırda zincirle bağlıyor. Şimdi, hatta daha ötesini söyleyeyim, bu kısmını isterseniz kayda almayın, alan arkadaşlarımız da varsa özür diliyorum, şimdi buraya da geçecek ama Değerli Başkanım, yani uyuşturucu her türlü felaketin baş belasıdır. Her türlü kötülüğün de anası mıdır, babası mıdır? Herkes “anasıdır” diyor ama yani annelerden özür diliyorum, aslında cinsiyetçi bir yaklaşım, kaynağıdır doğrusu, özür dilerim. Uyuşturucunun içerisinde tercih olur mu ya? Bu yeni çıkan metamfetamin midir nedir, onu alırlar. Diyor ki: “Keşke bunu içmese de esrar içse.” Yani onun için sizden istirham ediyorum bu konuda, suç genellikle gece işlenir, karanlıkta işlenir, sessiz yerde işlenir ama biz dünya kadar bekçi aldık, bekçilerimiz mahalle bekçisi. Eskiden düdüğü sesi gelirdi, bizim yaşımızdakiler o şeyi biliyor, genç arkadaşlarımız bilemeyebilir, bir güvenlik verirdi ama şu anda o mahalle bekçilerinin maalesef düdüğünü biz duyamıyoruz ki, yetersiz. Olmuyor yani burada eğitim, sağlık, emniyet; bu, eş güdümlü olmak zorunda yoksa, vallahi... Değerli Hocam dedi ki: “Biz işte şu birimleri kurduk, mücadele birimlerini kurduk.” Bize de rahmetli hocamız derdi ki: “Çocuklar eğer gerçekten bir işi yapmak istemiyorsan komisyonları kur, işi komisyonlara havale edin.” Birim kurmayla olmuyor, yürümemiz gerekiyor.

Açıklamalarınız için ben çok teşekkür ediyorum.

Son söz şu olacak, iki şey söyleyeceğim: Bir, evet, burada uyuşturucuyla ilgili bazı tedbirlerin okullarda... “Okullarda dijital eğitim” denmiş, işte, “Burada çalışmalar yapılıyor.” deniliyor ama bunun müfredatta olması lazımdı. Eğitim müfredatımızda böyle bir şey bilemiyorum -benim, elinizi öper, iki çocuğum var, ikisi de büyük, kocaman ama- yani müfredatta sanki yok gibime geliyor bana. Yani bunu gidip BTK’de siber güvenlik anlattığı zaman, işte, çocuklar korkmaktansa... Evet, yüzme bilmeyen birisini havuza atarsak korkar ama tamam, o çocuk havuza düşmesin de korksun da ama düştüğü zaman da kendisini kurtarabilsin diye onu eğitelim yani yüzmeyi de bilebilsin yani en azından müfredatta da bunu yapmak lazım. Yani korkarak, korkarak... Değerli ağabeyim çok güzel bir şey daha söyledi -özür diliyorum, bugün çok atif yaptım size ama- dedi ki: Eskiden biz...

OĞUZ ÜÇÜNCÜ (İstanbul) - Sataşma değil mi bu?

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Bu sataşma değil, iyi niyetle söylüyorum.

Dedi ki: “Ya, biz eskiden, bu muhafazakâr cenah ‘Televizyon günahtır.’ diye yasaklardık.” Yani bu güvenlik tedbiri doğru mu acaba?

Değil aslında, bununla mücadeleyi bilmek lazım. Okyanusun içerisine düşen bir canlı ne oluyor? Her türlü saldırgan vesaire varsa kendisini koruyabilmesini öğretebilmek lazım. Müfredatta bu anlamdaki eksiklikler açısından sanki büyük sorun var, orada yer almıyor.

İkincisi, bununla bağlantılı olarak son söz olarak diyorum; eğer biz bir yıl ürün alacaksak buğday ek deniliyor, on yıl ürün alacaksak meyve ek deniliyor, uzun yıllar ürün alacaksak insan ek deniliyor. Biz burada bu eğitimden yoksunuz yani insan eğitimi yönünden yoksunuz, eksiklerimiz var, koordinasyonumuz eksik; mevzuat tamam ama insan unsuru, insan unsuru, insan unsuru.

Bir de yurtlarda size müracaatta şu sıkıntılar da olabilir Değerli Hocam, şimdi, bire bir görüşmede öğrencide korku belki şu olabilir: “Ya, ben bire bir müracaat edersem, böyle sorunlu bir öğrenci olduğumu kurum bilirse beni yurttan atar. Aileme verirse ben ne yapabilirim?” Özur dilerim sizden; olabilir, çocuklarda bu tür şeyler de olabilir. Yani bunlara yurttan atılmayacağını bir güvencesini vesairesini vermek lazım. Eğer “Sen bunu yaptın, seni yurttan atıyorum.” Bu şekilde inanın ki... İşte, bunun adı -biraz önce dedik ya- cezanın ıslah edici, eğitici vesairesi amacı dışında kullanılmış olur ki hiçbir yöneticinin bu pozisyona düşmemesi lazım, düşmez diye de beklentim bu.

Söz verdiğiniz için teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Teşekkür ederim, önemli konulara değindiniz, sağ olun.

En son cevap verelim, notlarımız alın çünkü bayağı soru var, bütün vekillerimiz söz almak istiyor ama küçük bir uyarı, mümkün olduğunca toparlayarak, çok uzatmadan yaparsak çok seviniriz.

Buyurun.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Ben de herkesi selamlıyorum.

Sunumlar için de teşekkür ediyorum.

Tek tek sunumlar üzerinden gideceğim ama bir önceki Komisyon toplantısında aslında konuştuğumuz çok net bir şey vardı, hepinizin aklına gelir; Komisyon Başkanı söylemişti “Çocuklar internetin aslında yerleşikleri, bizler o alanın mültecileriyiz.” diye. Orada bir soru sormuştuk: “Eğer çocuklar bu alanın yerleşikleri ise o zaman çocuklar nerede?” Çocuklarda sanal bağımlılıkla, ekran bağımlılığıyla mücadele ederken özellikle sunum içerisindeki çocuk katılımının bugün bir kez daha gündeme geliyor olmasından ben şahsım adına mutluluk duydum çünkü çocuğu katmadığımız, çocuğun fikirlerini katmadığımız, çocuğun gördüğü riskleri analiz etmediğimiz hiçbir çalışmanın da ben amacına ulaşacağını düşünmüyorum. Bu anlamıyla, çocuk katılımıyla ilgili bir yol haritasının belirlenmesi gerektiğini bir kez daha Komisyona öneriyorum.

Bir diğer mesele, sanıyorum, Millî Eğitimin sunumunda vardı yasaklamalarla ilgili, mesela ceza konusuyla ilgili mesele. Yine, geçen toplantıda buna benzer bir tartışma yürütmüştük. Ben yasaklamaların her zaman bir çözülmeye sebep olduğunu düşünüyorum ve bir davranış değişikliğine sebep olmadığını düşünüyorum. Dolayısıyla bu ceza tartışmasına aslında kime ceza noktasında bir parantez açmamız gerekiyor çünkü cezalandırarak, yasaklayarak aslında biz o davranışın daha farklı şekillerde ortaya çıkmasına sebep oluyoruz, davranışını değiştirmiyoruz, eğitmiyoruz. Dolayısıyla eğer bir yasaklama, eğer bir ceza olacaksa tabii ki doğrudan bunu uygulayan kişiler üzerinde bir hukuki meselelerle, hukuki düzenlemelerle bu açığın giderilmesi noktasında hemfikiriz; sanıyorum, Sayın Tanal da ondan bahsetti. Dolayısıyla bu meselede çok ciddi hukuki eksiklerin olduğu konusunda, sanıyorum, Komisyon olarak hemfikiriz çünkü sadece yapay zekâyla değil Photoshop programlarıyla bile çocukların görüntüleri üzerinde oynayan, daha sonra bu fark edildiğinde, şikâyet edildiğinde hiçbir sonuca varılmayan, hiçbir cezai yaptırım olmayan bir meseleydi aslında. Tabii, teknoloji geliştikçe daha da girift bir hâle geliyor, daha fazla done ortaya çıkıyor ve aslında hukuki ve cezai yaptırım noktasında bizlerin daha fazla çalışıyor olması gerekiyor. Fakat bu meselede de şunu vurgulamak isterim: Aslında sanal medyada, dijital mecralarda ne oluyorsa toplumda da onun olduğunu bir kez daha hatırlamamız gerekiyor çünkü bunlar birbirinden farklı ele alabileceğimiz steril ortamlar değil, günün sonunda sanal mecraları, dijital mecraları kullanılanlar insanlar ve bunun toplumla, siyasetle doğrudan bir ilişkisi var. Dolayısıyla bizler eğer topluma kin ekiyorsak, topluma kadın düşmanlığı ekiyorsak, topluma çocuklara yönelik yasakçı bir yaklaşım dayatıyorsak elbette sanal mecralarda da buna yönelik suçların artmasını bekleriz. Dolayısıyla, en başta siyasetin, en başta düzenlemelerin ve politika yapanların nefret dilini, kadına, mülteciye, göçmene, farklılıklara bu dili azaltması gerektiğini düşünüyorum. Aksi yönde, yasaklanan ve cezalanan her şeyin -sunumlarda da bahsettiğimiz gibiter tepeceğini ve daha diplerde, daha kontrol edilemez alanlarda bu tarz meselelerin yeniden yüzeye çıkacağını belirtmek gerekiyor. Tabii, mücadele, ilk sunumda daha çok bu dikkatimi çekti, Sayın Murat Okcu'nun sunumunda. Şimdi, sunum gerçekten çok başarılı bir sunumdu bana göre ve atıfları da çok güçlüydü fakat burada eksik kalan bir mesele olduğunu düşünüyorum, bence şu: Elbette, yapay zekâyı, elbette dijital mecraları kontrol etmeliyiz ama tek başına mücadelenin ya da mücadele boyutunun bu olmadığını hatırlamamız gerekir. Dolayısıyla ben sunumlarda ve bundan sonraki komisyon toplantılarımızda da daha çok topluma, daha çok çocuğa, daha çok aileye, daha çok okula ve daha çok toplumsallığa yönelik -bilinç artırma demek istemiyorum, buna toplumsallaştırma demeyi daha doğru buluyorum- toplumsallaştıracak bir meseleye ihtiyacımız var. Mesela, okullarda -Millî Eğitime önerim olsun bu da- dijital okuryazarlık dersleri var bildiğim kadarıyla, bu dijital okuryazarlık derslerinde çocuklara soralım, dijital dünyadan, sanal ortamlardan ve onların risklerinden siz neleri fark ediyorsunuz? Bununla ilgili bir anket olabilir ya da açık uçlu, kapalı uçlu oturumlar olabilir, buna yönelik bir çalışma yapabiliriz, çocukların orada fikirlerini alabiliriz ve orada çocukların fikirleri üzerinden gelen doneleri bakanlıklarla ya da burada Komisyonla paylaşarak onlardan geleni işleyerek, bir yol haritasına dönüştürerek bunu tekrar orada uygulayabiliriz.

Şimdi şöyle bir şey var: Eğer biz çocuklara, gençlere yeterli düzeyde bu meselenin risklerini aktarabilirsek, nasıl ki şimdiye kadar bağımlılıkla mücadele ederken en önemli faktör buydu, çocuklarda bunun ne kadar tehlikeli olabildiğini, doğru kullanılmadığında nelere sebep olabileceği de aynı mesele. Sonuç itibarıyla, siz interneti yasaklayamazsınız, siteleri yasaklayamazsınız, bu mümkün değil, bu dünyanın akışına şu anda aykırı bir mesele. Dolayısıyla tek yolumuz var, bizim bu meseleyi incelikle işleyip, çocukları, gençleri bu meselenin içine katıp onlarla birlikte bir yol haritası hazırlayıp, daha sonrasında da yaratıcı ve -bütçeyi konuştuğumuz zamanlardayız- bütçenin önemli bir kısmını da buraya aktararak bu noktada bir değişime, dönüşüme sebep olabiliriz. Mesela, dünyanın pek çok yerinden örnekler var “Sindirella Yasası” diye bir yasa vardır, belki pek çoğunuz bilirsiniz, belli saatlerden sonra internet kapanır ama bunun yasakçı

bir şekilde değil, neden kapandığını çocuğa anlatan bir şekilde iki taraflı yürütülen bir süreç olması gerektiğini düşünüyorum.

Şimdi, Millî Eğitimin sunumunda da çok önemli donelerin olduğunu düşünüyorum, siz de daha çok analiz üzerinde çalıştığınızı söylediniz, duyduğuma çok memnun oldum ama ben sunumda verilerin eksik olduğunu düşünüyorum. Mesela, bir programdan bahsettiniz, Yeşilayla birlikte yaptığınız bir programdan "OBM" sanıyorum. Programın etkisi, bu programla kaç kişiye ulaştınız ve bunun sonucunda nasıl bir etki analizi yaptınız? Bu etki analizi sonucunda ne tarz değişimler oldu? Bizim biraz bunları biliyor olmamız gerekir çünkü Yeşilay yıllardır olan bir kurum ama ben açıkça söyleyeyim Mardin'de ben hiçbir işlevinin olmadığını düşünüyorum. Dolayısıyla bir kurumun varlığı tek başına bir şeyleri işletmesi anlamına gelmiyor. Bu sebeple, etkisinin ne olduğunu biliyor olmamız gerekir.

Yine, grup temelli çalışmalardan bahsettiniz, bu çok önemli bir nokta, grup temelli çalışmalar bağımlılık süreçlerinde pozitif veriler verir ve davranış değişikliğinde olumlu katkıları olur fakat bu programda kaç kişiye ulaştınız, nerelerde bu programı uyguladınız, bölgesel farklılıklar nerelerde var? Bunları biliyor olmamız gerekiyor ve bir yandan 40 bin kişiden bahsettiniz, psikolojik danışmandan bahsettiniz, görece yeterli olduğunu söylediniz ama ben yeterli olmadığını düşünüyorum, kesinlikle olmadığını düşünüyorum, kesinlikle yetersiz. Ve şu soruyu sormak istiyorum: Bizim Millî Eğitime bağlı okulların tümünde çocukların ihtiyacına karşılık verebilecek psikolojik danışman kadromuz var mı ya da her okulda bir psikolojik danışman var mı? Son zamanlarda ÇEDES programları var, biliyorsunuz; bu, aynı zamanda, bunun karşısında duran ve aslında PDR'ci, psikolog ihtiyacını bir şekilde ÇEDES'le, farklı şekillerde, bu noktada yeterli eğitimi olmayan, yeterli formasyonu olmayan kişilerle sağlanmaya çalışılıyor. Dolayısıyla, bu noktada MEB nerede duruyor, bu ihtiyacı karşılamak için nasıl planları var; açıkçası bunu da bilmek istiyorum.

Şimdi, Gençlik ve Spor Bakanlığının sunumunu sona sakladım çünkü ben şöyle düşünüyorum: Yani ortalıkta gerçekten bir kıyamet kopuyor, gençler yoksulluktan kırılıyor, gençler ne yazık ki imkân ve olanaklarının en minimumuna sahipler ve gençler bu derin yoksulluk içerisinde ne yazık ki madde bağımlılığına, ekran bağımlılığına ve intihara varacak düzeyde yaşamsal risklere sahipler ama bizim bugün dinlediğimiz sunumda bu risklerin çok iyi okunmadığını ve bu risklerin karşısında yeterli tedbirlerin alınmadığını ben gördüm, bunu hissettim. Daha fazla detaya ihtiyacımız var, daha fazla madde bağımlılığıyla nasıl mücadele ettiğinize yönelik gerçekçi, ayağı yere basan programlara ve uygulamalara... Yani burada, şu anda, Dünya Gönüllüler Günü'nde bir çocuğun bahsettiği sözden bahsettik ama bu gerçekten yere basan bir şey değil yani gençlerin çok ciddi sorunları var; mesela, barınma krizi insanların okul hayatını bitirilmesine sebep olacak bir noktada. Dolayısıyla, kızılca kıyametin ortasında Dünya Gönüllüler Günü'nde olup bitenler gerçekten ilgimizi çekmiyor, bir genç olarak bunu söylüyorum ve eminim, gençler bu sunumu dinliyor olsaydı daha ağır eleştirilerde bulunacaklardı.

Maddeyle bağımlılıkta, özellikle maddeyle bağımlılıkta -vekilimiz bahsetti- Mardin de çok farklı değil. Uyuşturucuyla yeterli düzeyde değil, neredeyse mücadele edilmediğini düşünüyorum. Dolayısıyla, madde kullanımının yaşının 9'a düştüğü, okullarda okulun dışarısında maddenin satıldığı bir düzenekte, denklemde çocukların nasıl sağlıklı olana, iyi olana erişebileceğini ben soruyorum.

Bu arada, siber güvenlik kamplarından bahsettiniz, ilgimi çekti. Oraya kaç kişi katıldı, bu kamplar tam olarak nerelerde var; onların bilgisini de açıkçası bilmek isterim.

Bunun haricinde, eğer biz sanal bağımlılık, ekran süresindeki fazlalık ve ekran bağımlılığı gibi şeylerle mücadele etmek istiyorsak bizim kesinlikle çocukların hayatına sosyal mekanizmaları, sosyal aktiviteleri, sanatsal aktiviteleri dâhil edecek bir sosyal devlet programına ihtiyacımız var. Yani gerekirse çocuğu olan her ailenin ücretsiz tiyatroya gidebileceği, ücretsiz sinemaya gidebileceği, ücretsiz müzelere gidebileceği yani ekranla yaşamak zorunda kalmayacağı bir şey inşa ediyor olmamız gerekiyor; bu mümkündür, bütçenize baktığımızda bunun mümkün olduğunu biliyoruz ama tercih edilmediğini düşünürüz. Şöyle,; Bir çocuğun eğer anne-babası bütün gün çalışıyorsa ve okuldan eve geldiğinde yapacağı hiçbir şey yoksa bu çöln ortasında tabii ki ilgisini çekecek en önemli şey telefon, televizyon olacaktır. Bizim başka şeylere, çocukların hayatına başka şeyler katmaya ihtiyacımız olduğunu düşünüyorum.

Başka ekleyeceğim bir şey var mı diye şöyle bir tarıyorum...

Katkılarınız için şimdilik teşekkür ederim.

ALT KOMİSYON OTURUM BAŞKANI ADEM YILDIRIM - Evet, biz de teşekkür ediyoruz Vekilim.

Sayın Adalet Kaya...

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Benimki kısa, çok uzun olmayacak. Evet, ben de eksiklikleri olmasına rağmen özellikle Murat Hoca'nın sunumunu çok iyi bulduğumu, Millî Eğitim Bakanlığının da sunumlarını beğendiğimi söylemek isterim; hepinizin emeğine sağlık.

Tabii, bu gayretin, bu çabanın ne yazık ki sadece kâğıt üzerinde olması can sıkıcı. Yani mesela, evet, sunumlar güzel, hedeflenen ve amaç edinilen mücadele nedir? Bağımlılıkla mücadele, gençlerin çevrim dışı alanlarda sosyalleşmesi ya da başka pek çok şeyle mücadele ama ne yazık ki ben de konuyla ilgili bakanlıklar arasında bir koordinasyon olmadığına katılıyorum; en önemli sorunlardan biri bu.

Bir diğer mesele uygulamada yani sahaya gittiğiniz zaman aslında çocukların ve gençlerin ne yazık ki şiddete ve istismara çok açık olduğunu... Yani biz bunu henüz çevrim dışı alanlarda çözebilmiş değiliz, bununla ilgili olarak çevrim içi alanlarda da ne yazık ki buna dair toplumsal olarak henüz bir bilincimiz yok, farkındalığımız yok ve bununla ilgili etkin bir çalışma yürütülmediğini de düşünüyorum. Önleyici, destekleyici politikalarımız yok, ne yazık ki yok ve yeterli değil yani yaygın ve güçlü değil, etkin değil; bu, çok önemli.

Bir diğer mesele şu: Ben sunumlarda da belirttiğiniz gibi yani çocuğun katılımının, çocuğun yararının, çocuğun temel haklarının gözetilerek oluşturulacak yeni mevzuatlara ihtiyaç olduğunu düşünüyorum, özellikle de dijital platformlara dair. Bununla ilgili neler yapılabilir? Evet, bir sürü örnek var ama tabii, güvenlik ve koruma tedbiri alırken çocukları yasağa boğacak bir sistem örnek yerine onları özgürleştiren, onları birey olarak, özne olarak değerli hissettiren birtakım uygulamalara ihtiyaç var. Bunlarla ilgili birkaç örnek verebilirim; mesela, algoritmalar, artık yazılım yani kod yazma sistemi o kadar gelişmiş bir şey ki yani dünyada bunun örnekleri var. Mesela, Japonya'da yüz tanıma veya parmak izi gibi yöntemlerle çocukların girdiği andan itibaren yüklenen yazılımlarla filtreleme sistemi uygulanıyor, çocuklara zarar verecek içerikler kendiliğinden filtreleniyor yani çocuk ebeveynin belirlediği sınırlar içerisinde o dijital dünyada istediği

hizmeti ve desteği alabiliyor ya da eğlenebiliyor ya da istediği oyunu oynayabiliyor.

Bir diğer mesele, tabii ki bu tür yazılımların yani bilgisayarımıza yükleyeceğimiz bu yazılımın ücretsiz olması lazım, bütün ailelere ulaşabilmesi lazım, bunun yasal düzenlenmesinin yapılması lazım. Bunlar aslında teknik olarak söyleyebileceğim şeyler.

Bir de tabii ki eğitim meselesi yani ne yazık ki çocuklar da aileler de... Mesela, Millî Eğitim Bakanlığının ya da Aile Bakanlığının... Mesela, Aile Bakanlığının "DUY" diye bir sistemi var, dijital okuryazarlığı geliştirmek için ortaya koyduğu yani hayata geçirdiği bir proje ama ne yazık ki ailelerin bundan haberi yok, hiçbir aile bilmiyor ya da çocuklar gençlik ve spor il müdürlüklerinin onlara sunduğu hizmetlerden haberdar değiller. Yani üzgünüm ama bunu ben ilk kez burada duydum. Mesela, ben Diyarbakır'da, sahada sürekli gençlerle, çocuklarla, kadımlarla birlikte temas içerisinde olan biriyim, asla bu bilgilere sahip değiller. Gittiğiniz her yerde gençler gerçekten asla bu tür imkânlara ulaşamadıklarını ifade ediyorlar ve tabii ki -değerli arkadaşımın da ifade ettiği gibi- yoksulluk yani çocuklar da gençler de aileleriyle birlikte ve daha çok kadımlarla birlikte çok derin bir yoksullukla mücadele ediyor.

Bir diğer mesele, tabii, çalışan annelerin kreş hizmeti alabilmesinin sağlanması lazım, bunun yaygınlaştırılması lazım ve o kreşlerdeki çocuklarla muhatap olan görevlilerin tamamının bu dijital konuda, dijital alanlara dair çocukların erişebilecekleri ya da ulaşabilecekleri sınırlar konusunda eğitilmiş olmaları gerekiyor yani uzman birtakım görevlilerle muhatap olmaları gerekiyor.

Bir diğer mesele -bitiriyorum, son olarak bunu söylemek istiyorum- mesela, bütçe dönemindeyiz; gençlere, çocuklara, kadımlara onları özgürleştirici, onları geliştirici bir bütçe ayrılmadığını görüyoruz ne yazık ki. Yani bütün bakanlıklara, Millî Eğitim Bakanlığına da Gençlik ve Spor Bakanlığına da işte, diğer çocuklarla ilgili bakanlıkların tamamına, Aile Bakanlığına verilen bütçeler ne şiddetle mücadele etme konusunda ne de çocukları sosyal, sanatsal, spor faaliyetlerini yapabilecekleri alanlara yönlendirebilecek, gençleri bu alanlara yönlendirebilecek bir bütçe değil. Yani bu bütçeyle bu bakanlıklar şiddetle mücadele de edemezler; çocuklar sosyalleşemez, gelişemez, eğitim ve farkındalığa sahip olamaz. Ya, siz zaten çocukları sosyal alandan koparıyorsanız yani sanat, kültür, spor faaliyetlerini bulamıyorsa ya uyuşturucu bağımlılığına gidiyor ya dijital bağımlılığa gidiyor. Yani bağımlılığın önünü açan zaten iktidarın ne yazık ki politik tercihleri ve tabii ki sizlere ayrılan bütçeler. Bu çok önemli bir mesele, tam da bu dönemdeyiz yani üzgünüm ama bu bütçeyle bununla mücadele edilemez.

Bir diğer şey, çok önemliydi, Murat Hocanın sunumunda aslında nispeten var, tabii, siber suçlarla yani çocukların istismar, şiddet gibi meseleleriyle mücadelede devletlerin iş birliği ve mücadele ittifakları oluşturması gerekiyor suçlulara karşı yani çocuklara karşı yasakçı politikarlardan bahsetmiyorum yine altını çizerek. Çocukların hakkını, hukukunu ve katılımını gözetirken, o güvenlik tedbirlerini alırken iş birliği ağları kurmak, mücadele ağları kurmak çok önemli ve sivil toplumla iletişim çok önemli. Mesela, iki ay önce Diyarbakır'da 17 yaşında bir kız çocuğu erkek arkadaşının kendisine yönelik "Fotoğraflarını sosyal platformlarda paylaşırım." tehdidi sonucunda 17 yaşındaki kız çocuğu 17 yaşındaki erkek çocuğunu öldürdü. Mesela, şu anda neden bu duruma geldi? Çünkü kız şikâyet etmişti, kolluk görevlisi "Ne yapabilirim?" demişti mesela. Tehdit etmiş, daha ne yapacak, kapına mı dayandı? Mesaj atmış, "Görüntülerini paylaşacağım." diye tehdit etmiş, kız şikâyet etmiş, tehdit suç olarak algılamayan bir kolluk görevlisi var dolayısıyla bu meselelerin İçişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı yani çok koordineli bir şekilde kolluk görevlilerine de anlatılması gerekiyor. Ya, bunun sonucunda mesela 17 yaşında bir kız çocuğu ne yazık ki...

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Sayın Vekil, toparlarsanız sevinirim.

Komisyonumuzun üyeleri daha konuşmadılar.

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Toparladım, bitiriyorum.

Böyle bir iş birliği, kurumlar arasında, bakanlıklar arasında, sivil toplumla, uluslararası örgütlerle ve devletlerle bir ağlar ve mücadele iş birlikleri oluşturmak gerekiyor diye bitireyim.

Teşekkür ederim.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Teşekkür ederim.

Buyurun Sait Yaz Beyefendi, Sayın Vekilim.

MEHMET SAİT YAZ (Diyarbakır) - Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Değerli Başkanım, muhterem hazırım, sunumu yapan değerli hocalarım; hepinize teşekkür ediyorum. Gerçekten çok faydalı bir sunum oldu. Hem etkilendim hem irkildim, korktum. Özellikle Murat Hocanın -soy ismi gibi- ok gibi ciğerime saplandı o tespitleri, ilmî ve bilimsel tespitleri, sonra da Allah razı olsun, önerilerde de bulundu, hani bunlar nasıl tahlil edilir, o bölüm de çok çok önemliydi. Diğer hocalarıma da teşekkür ediyorum, herkes kendi alanında çok güzel bir hazırlık yapmış.

Şimdi, ben de Adalet Hanım gibi Diyarbakır Milletvekiliyim. Bir de ben ilahiyatçıyım, kendi çerçeveden bakmak istiyorum. Bizim Diyarbakır'da eskilerden Dicle Nehri üzerinde köprü falan yok, insanlar bu taraftan öbür tarafa geçince yayıkları getirirler, üfürürler, bağlarlar, bir tahta atarlar üzerine, öbür tarafa geçerler. Vesveseli, evhamlı birisi gelir, diyor ki: "Ben üfureceğim ve ben bağlayacağım kendi elimle." "Tamam." diyorlar. O yapıyor, o görevi ona veriyorlar. Sonra Dicle Nehri'nin ortasına geldiğinde dalgalar onu vurunca ip çözülüyor ve boğulmaya başlayınca "İmdat!" diyor karşıdaki yayıkların sahiplerine. Bunu bir Arap anlatıyor tabii. Adam diyor ki: "...!" "Senin ağzın üfürmüş, elin de bağlamış. Kimi kime şikâyet ediyorsun şimdi?" Bu da bizim meselemize biraz benziyor. Biz şimdi kimi kime şikâyet ediyoruz? Mesela, biz neslimizi neden bu hâle getirdik ve kime teslim ettik? Niçin böyle oldu? Biz önce dinden koştuk, Kur'an ahlakından, Kur'an eğitiminden, Kur'an örf ve âdetinden, geleneğinden biz koştuk çünkü Kur'an bize önce "Aile." diyor. Ailede ahlak var, temel eğitim

¹ Bu bölümde hatip tarafından Türkçe olmayan kelimeler ifade edildi.

ailede veriliyor, çocuk ailede ahlaklı oluyor. İkincisi, İslam din eğitimini öğretiyor. Din eğitiminde edep var, adap var, şahsiyet var, kişilik var, saygı var ana babaya, büyüklere karşı. Sonra çevreyi önemsiyor İslam. Çevrede doğruluğu, dürüstlüğü öğreniyor ve Efendimiz'in bu konuda hadisleri var; "Doğru ve dürüst insanlarla arkadaşlık edin." diyor. Sonra mesleği tavsiye ediyor İslam yani helal kazancı elde etmen için iyi bir meslek seçmeyi tavsiye ediyor İslam.

Şimdi, biz ne yaptık? Biz gençliğimizi dijital bağımlılığa teslim ettik, gençliği aileden kopardık, dinî eğitimden kopardık, yapıcı çevreden uzaklaştırdık, hazza, şöhrete, şehvete, şiddete mahkûm ettik. Dijital bağımlılık onları farklı alanlara götürdü. Dini siyasetten ayırdık, dini hayattan ayırdık, efendim, farklı uygulamaları onun yerine koyduk.

Mesela, ben 62 yaşındayım, yani bazı etkiler anlatılıyor, eskiden, bundan kırk, kırk beş yıl önce herkes geçimsizlik içerisindeydi, fakruzaruret vardı her yerde ama fakruzaruret olduğu yerde de yine şiddet yoktu, yine kavga yoktu, yine huzursuzluk yoktu; insanlar arasında birlik vardı, beraberlik vardı, saygı vardı, komşu komşuya hürmet ediyordu yani çok güzel bir alan vardı o dönemlerde. Şimdi, biz zenginleştik, dijital bir dünya, işte teknoloji, ilim, bilim öyle bir seviyeye geldi ki insanları çıldırttı. Ben bunu bir ayetle ifade etmek isterim. Bundan bin beş yüz yıl önce Kur'an diyor ki...

(Hatip tarafından Rad suresinin 31'inci ayetikerimesinin bir kısmının okunması)

MEHMET SAİT YAZ (Diyarbakır) - "Sapkınlar hiç durmadan çalışırlar. Kendi elleriyle yaptıkları -o ilim, bilim, teknoloji, işte, dijital mecra neyse- o alanlar onların kıyametini koparacak veya onların yaşam alanları kendilerini kuşatacak." Öyleyse siz onların peşine takılmayın. Daha önce davranın."

(Hatip tarafından Nisa suresinin 71'inci ayetikerimesinin bir kısmının okunması)

MEHMET SAİT YAZ (Diyarbakır) - "Tedbirlerinizi alın." Şimdi, Akif'in de bir sözü var: "Birkaç mühlidin imanına kandık/Bir uykuya daldık ki cehennemde uyandık." Şimdi, biz gerçekten özümüzden vazgeçtik. Diyarbakır milletvekiliyim, yanımda da değerli bir kardeşim var, Diyarbakır Vekili, belki düşünce olarak farklı dünyalardan, farklı pencerelerden bakıyoruz ama aynı yere bakıyoruz. Yani orada feryat varsa, figan varsa, acı varsa, sıkıntı varsa ikimizin de yani burada parti farkını ben asla gözetmek istemiyorum. Şimdi, neslimiz ateş içerisinde, ateş bacayı sarmış. Ondan sonra, demin dedim ya hocam anlatırken gerçekten ben korktum yani 6 evlat sahibiyim, 7 torun sahibiyim. Şimdi, biz evlatlarımızı belki biraz kurtarmaya çalıştık ama torunlarımıza böyle bir cehennem bırakıp gidiyoruz.

Birliğimizi, beraberliğimizi, kardeşliğimizi, devletimizi, onurumuzu, izzetimizi korumak için bunlara bir çare bulmamız lazım, yasal teminat altına almamız lazım bunları. Özellikle Murat Hocamın son bölümlerde tavsiye niteliğinde yazdığı şeyleri ben çok önemsiyorum. İnşallah bunlardan bir ders çıkarır ve neslimizi bu felaketten korumaya çalışırız.

Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Biz teşekkür ederiz.

RIFAT TURUNTAY NALBANTOĞLU (İzmir) - Sayın Başkan...

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Adem Bey daha önce mikrofonu bastı.

RIFAT TURUNTAY NALBANTOĞLU (İzmir) - Öyle mi; pardon.

ADEM YILDIRIM (İstanbul) - Siz buyurun Sayın Vekilim.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Tamam, söz hakkını size veriyoruz, muhalefete öncelik veriyoruz. Sayın Vekilim, muhalefete öncelik veriyoruz.

RIFAT TURUNTAY NALBANTOĞLU (İzmir) - Öyle mi; peki.

Hayır, ben Sait Bey'den sonra konuşmak istemiyorum da onun için yani. Biraz da iyi oldu yani. Bu kadar iyi bir konuşmadan sonra ne denilebilir ki yani?

Sayın Başkanım, teşekkür ederim. Size de teşekkür ederim. Bu sunumları yapan değerli akademisyenlere, değerli hocalara, değerli bürokratlara da ben yürekten teşekkür ediyorum. Gerçekten emek verip bir şeyler yapılmaya çalışılıyor.

Şimdi, Sayın Başkanım, buradaki kimi işleyişlerle ilgili bazı önerilerimiz olmuştur. Tabii, takdir sizin, uygulama sizde yani hangisini daha uygun görürseniz onu uyguluyorsunuz ama genellikle mesela benim önerdiğim herhangi bir şey... Fakat ben bu, çok ciddi...

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Ne önermişsiniz Sayın Vekilim; hatırlatın.

RIFAT TURUNTAY NALBANTOĞLU (İzmir) - Mesela bizim İzmir'deki Dünya Çocuk Haklarıyla ilgili olarak bir vakfın çalışmasına gitme meselesi vardı yani tamam, bu sizin kararınız yani yapacak bir şey yok.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Estağfurullah.

RIFAT TURUNTAY NALBANTOĞLU (İzmir) - Önemli değil efendim. Yani şey değil, gidince her şey düzelecek, gitmeyince de her şey batacak diye bir şey yok zaten.

Şimdi, bu çalışmalar hakikaten çok değerli, çok önemli. Bunu sadece kendi açımdan söylüyorum, yoksa değerli arkadaşlarım, değerli milletvekillerimiz aslında güzel değerlendirmeler yaptı ama -belki biraz onlardan farklı olarak anlama konusunda biraz şeyim var- bir konuda soru sorabilecek ya da o konuyu ortaya koydukları, açıklama yaptıkları noktadan biraz daha derinleştirebilecek soruları sorabilmem için benim çalışmam lazım, ben anında anlayamıyorum konuyu.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Estağfurullah.

RIFAT TURUNTAY NALBANTOĞLU (İzmir) - Anlayamıyorum ya, bu çok açık, bunda bir şey yok ki yani anlıyor taklidi yapmanın manası yok yani. Onun için, sadece -daha önce böyle bir toplantı yapılacağını-kafamızdakileri konuşabiliyoruz. Tabii ki çok yararlandım,

gerçekten söylüyorum, hepinizin emeğine sağlık. Bu yaptığınız çalışmaları çok değerli bulduğum için ve benim açımdan da daha anlaşılabilir, daha değerli hâle gelebilmesi konusundaki bir öneridir benim söylediğim. Ya, ben çalışırım, çalıştığım zaman da anlarım, ona göre de sorumu üretebilirim, soru da sorabilirim diye düşünüyorum. Eğer bu konuda bir şey yapılabilirse yani mesela bu çalışmaların hiçbirinin dün hazırlanmış olduğunu sanmıyorum yani bunların hepsi zamana dayalı, üstünde defalarca çalışılmış, üstünden onlarca kere geçilmiş çalışmalar. Eğer mümkün olabilirse bir dahaki -eğer yapılacaksa böyle bir şey- biraz daha çalışılıp yapılabilirse; olabilirse, olmazsa...

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Öncesinde size sunumları mı iletelim?

RIFAT TURUNTAY NALBANTOĞLU (İzmir) - Tabii, çok... Bu, benim açımdan, yoksa bu sunumları burada dinleyip çok güzel, değerli sorular soran arkadaşlarım da oldu.

Şimdi, ben tabii, sadece birkaç noktaya değinip tamamlamak istiyorum. Şimdi, efendim, burada gerek bu bağımlılık yani dijital bağımlılık meselesi gerekse de çocuklara istismar konusunda bunun sonuçlarıyla ilgili elimizde alt kırılımlar var mıdır? Ben bunu soracağım. Çünkü eğer bunlar varsa yani mesela bu tür durumlara maruz kalan insanların, dijital bağımlı olarak tespit ettiğimiz insanların, bu istismara muhatap olmuş çocuklarımızın ekonomik durumları; az gelişmişlik ya da çok gelişmişlik durumları, eğitim durumları, bölgesel farklılıkları, bunlar daha çok hangi bölgenin insanları gibi; varsa bu, buralara doğru bir çözüm üretmemiz konusunda belki faydalı olabilecek bir şeydir diye düşünüyorum. Eğer varsa da -ben tabii bunları okuyacağım tekrar yani gerçekten söylüyorum, oturacağım, okuyacağım- teşekkür edeceğim.

Son bir iki şey söylemek istiyorum izniniz olursa Sayın Başkanım. Şimdi, bu Yeşilay işinden vazgeçin bence yani siz bilirsiniz tabii, karar sizin. Yeşilay vasıtasıyla herhangi bir şeyin çözüldüğünü en azından ben bilmiyorum, ben duymadım ama olabilir ki çözülmüştür, onlarca insan Yeşilayın birinci meselesi olan içki gibi meselelerden kurtulmuş olabilir ama ben duymadım. Yani bir işte, özellikle bu dijital bağımlılık falan filan gibi konuda biraz daha teknik, biraz daha özel ihtisas gerektiren, biraz da sadece niyete bağlı olmayan, bilgiye dayalı işlerde -tabii karar sizin, siz yönetiyorsunuz bu kurumları- bence Yeşilaydan vazgeçin çünkü sonuç alamazsınız.

ADEM YILDIRIM (İstanbul) - "Sanalay" yapalım.

RIFAT TURUNTAY NALBANTOĞLU (İzmir) - Ne yaparsınız bilmiyorum, mutlaka bunların çözümü vardır kafanızda ama yani Yeşilayla olmayacağı kesin, bu yüzde yüz.

Bir şey daha söylemek istiyorum: Sayın Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürüm, ben sizi tanıdığımı çok mutlu oldum yani ne düşünüyorsam söylemek zorundayım, paylaşmak zorundayım çünkü benim kafamda Millî Eğitim Bakanlığıyla ilgili bir şey var yani bu yanlış olabilir. Bana bir parça umut verdiniz, gerçekten söylüyorum, bu durum beni mutlu etti. Millî Eğitim Bakanlığımızda da hakikaten kimi işlere bu seviyede kafa yoran, bu seviyede bunu kendisine dert edinen, sorumluluk bölgesini dert edinen insanlar varmış diye ben buna hakikaten çok mutlu oldum ve sizi tanıdığımı çok sevdim.

OĞUZ ÜÇÜNCÜ (İstanbul) - Diğer bakanlıklar alınır ama şimdi Vekilim.

RIFAT TURUNTAY NALBANTOĞLU (İzmir) - Yok, hayır, alınacak bir şey yok; Yeşilayla ilgili söylediğim Gençlik ve Spor Bakanlığımızdaydı yani bunda alınacak... Kötü bir şey söylemiyorum ki ben. Ben sınırimi, haddimi bilirim; hiç kimseye kötü bir şey söylemiyorum; olur mu? Yani hepsinin yaptığı çalışmalar çok değerli, çok önemli; en azından niyet çok iyi, bunda hiçbir kuşku yok. Ha, sonuç nasıl alınır? Bu koşullarda onu bilemem, o konuda uygulayıcılar sonuç alma konusunda mutlaka bazı çözümler üreteceklerdir diye düşünüyorum. Ama benim şeyle ilgili bir şeyim yok yani herkes doğru bildiğini düşündüğü işi yapmaya devam ediyor, zaten yapıyorlar.

Sözlerime nasıl başladım? "Sayın Başkanım, zaten bazı öneriler getiriyoruz, yapmıyorsunuz ama bir öneri daha getireyim, bakayım bunu yapacak mısınız?" dedim. Yani zaten söylüyorsun, bir şey olmuyor.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Hakikaten, baroların çocuk merkezlerini davet edecektik.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Öyle mi?

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Söyledik "Öyle mi?" diyorsunuz Başkanım. "Muhalefete öncelikle söz veriyoruz." diyorsunuz da...

RIFAT TURUNTAY NALBANTOĞLU (İzmir) - Ya, Başkanımın söz verme konusundaki adaletinde bir sorun yok, sözlerin yerine getirilmesi konusunda ciddi bir sorun var.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Efendim, siyaset gündemi çok yoğun, fırsat bulamıyoruz dermişim.

RIFAT TURUNTAY NALBANTOĞLU (İzmir) - Tabii efendim, karar sizin.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Şöyle: Bu raporu bir an önce bitirmek istiyorum çünkü çok acil bir konu olduğunu düşünüyorum.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Efendim, acele işe şeytan karışır.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Acele etmeden, tam zamanında, kıvamında; geciktirmeden...

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Yok, yok; efendim, İç Tüzük diyor ki: Ek süre alabilirsin. O hakkımız var.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Yok, yok; zaten zamanla ilgili sınırimız... Sayın Tanal, bilirsiniz, araştırma komisyonu değiliz, bizim süreyle sıkıntımız yok; raporu bir an önce netleştirilim çünkü bu konu gerçekten her gün bir çocuğun hayatına dokunan bir mesele.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Yalnız şöyle: Bakın, sizinle bu 2'nci dönemimiz -27'nci Dönemde de birlikteydik, 28'inci Dönemde de birlikteyiz yani 29'uncu Dönemde birlikte olur muyuz olmaz mıyız ama- 27'nci Dönemde de Alt Komisyon Başkanıydınız, ben yine burada üyeydim; yine yarım kaldı, bir işe yaramadı. Sizden istirhamım dört dörtlük bir rapor olsun.

Hatipten özür diliyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - İşte, dört dörtlük bir rapor hazırlayacağız, o yüzden atmosfer çok...

Teşekkür ederiz hem iyi dilekeleriniz için hem de önerileriniz için.

RIFAT TURUNTAY NALBANTOĞLU (İzmir) - Teşekkür ederim efendim, sağ olun.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Eleştirileriniz için de teşekkür ederiz.

Buyurun Sayın Yıldırım.

ADEM YILDIRIM (İstanbul) - Başkanım, ben de öncelikle, size ve kıymetli milletvekillerimize, hocalarımıza, Genel Müdürlerimize teşekkür ediyorum.

Öncelikle, ben Murat Hocamı dinledim ama başka bir toplantım sebebiyle ayrılmıştım, sizi dinleyemedim, hakkınızı helal edin ama vekillerimizden aldığım bilgiye göre de gayet güzel bir sunum olmuş. Tabii, Murat Hocamı dinledim ben. Burada, insanlık tarihinin gelişimi var ta başından itibaren, işte, insan önce tekerleği buluyor, tekerleği bulduktan sonra bugün baktığımız zaman işte, bu ulaşım, iletişim araçlarının nereye geldiğini hep birlikte görebiliyoruz ama bunun bir zaman dilimi var geriye doğru baktığımızda ama bu "dijital mecra" dediğimiz zaman dilimi bu insanlık tarihinin gelişiminin belki kaç katıdır bilmiyorum -ha, bilimsel anlamda böyle bir katsayı buraya yüklendi mi onu bilemiyorum ama- belki milyon katı, belki bin katıdır; çok hızlı, korkunç bir hızla ilerliyor ve biz bu hızla yetişemiyoruz. Bu hızla yetişememişken de bazı şeyleri biz burada atlayabiliyoruz, dijital anlamdaki bir mecra yerleştikten sonra biz önlem almaya başlıyoruz. "Ya, böyle bir mecra gelecek, onun altyapısını yapalım, yol haritasını çizelim, yollarını belirleyelim, ondan sonra bu mecra buraya gelsin." diyemiyoruz. Mesela, işte, "sosyal medya" dediğimiz medyalar hayatımıza giriyor, milyonlarca takipçileri oluşuyor, milyonlarca takipçileri oluştuktan sonra biz oturuyoruz böyle milletvekilleri olarak "Ya, buraya bir dizayn getirelim." diyoruz, dizayn getirirken de belki birbirimizle anlaşamadığımız yerler oluyor; kimisi "özgürlük" diyor, kimisi "hürriyet" diyor, kimisi "çocuk" diyor, kimisi "kadın" diyor, kimisi "suç" diyor, kimisi "kötülük" diyor, kimisi "iyilik" diyor ama bir ortak paydada buluşma noktasında da mutabık kalamıyoruz. Oysa burada hepimiz çocuk sahibiyiz; annemiz, babamız, hatta dedemiz; hemen hemen hiçbirimizin, hangi fikirde olursak olalım, hangi partiden olursak olalım çocuklar üzerinden böyle birbirimize çok fazla söyleyeceğimiz aslında bir şey yok. O çocuk hepimizin çocuğudur ve hepimiz o çocuğun titreriz üzerine o çocuğu nasıl muhafaza edelim diye, nasıl sağlıklı yürütelim diye ama bu olurken en basitinden lokantalarda veya başka sosyal mecralarda o kadar çok sevdiğimiz çocuğu sosyal mecraya bağımlı hâle getiren da yine biz anne-babalarız. Çocuğu oturturuz yemek yedirmek için, mama yedirmek için önce buradan başlarız, ekrandan, o çocuğu dünyaya bakış...

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Özür diliyorum...

Orada kanun mu eksik? Medeni Kanun diyor ki... Anne-babanın çocuğu eğitmesi lazım. Anne-baba eğitmiyor, anne-babayı biz eğitmemişiz ki anne-baba o çocuğu eğitsin.

ADEM YILDIRIM (İstanbul) - Şimdi, aslında güzel bir noktaya değindin. Ben okuryazar olmayan bir anne-babanın çocuğuyum. Benim çocuklarım da üniversite mezunu olan bir anne-babanın çocukları. "Üniversite mezunu anne-babanın çocukları mı daha eğitilmiş, okuryazar olmayan anne-babanın çocukları mı daha eğitilmiş?" dersin okuryazar olmayan anne-babanın çocuğu daha eğitilmiş. Burada işi kendimize batıracağız. Burada bu işin siyaseti olmaz, bu işin CHP'si olmaz, bu işin DEM PARTİ'si olmaz, bu işin AK PARTİ'si olmaz, bu işin MHP'si olmaz. Gerçekten, burası tam da böyle anne baba olarak bizlerin düşünmesi veya bu noktada anne babalarla alakalı varsa bir eksiğimiz hep beraber mücadele edilmesi gereken bir alan. Mesela, koyunumuz kuzuluyor, seviniyoruz; ineğimiz buzağılıyor, seviniyoruz ama bu memlekette çocuk doğdu diye üzüldüğümüz dönemler yaşadık ya! Çocuk doğdu diye, "Nüfus planlaması yapalım." diye, "İşte, falan ailenin şu kadar çocuğu var, filan ailenin bu çocuğu var." diye, çocuk doğdu diye üzüldüğümüz dönemleri yaşadık biz. Ama koyun kuzuladığı zaman seviniyoruz, inek buzağıladığı zaman ya da at doğurduğu zaman veya işte, kedi, köpek doğurduğu zaman da seviniyoruz ama insan doğduğu zaman sevinmiyoruz. Böyle bir şeye evrilebilir miyiz? Böyle bir noktaya gelebilir miyiz?

Dolayısıyla, şimdi "sanal âlem" dediğimiz bir âlem var, bu âlem gerçekten bir âlem yani o âleme hâkim olmamız gereken bir âlem. Öbür taraftan da en temel olarak koyduğumuz bir inanç perspektifimiz var. İşte, ne diyoruz? Biraz önce Mahmut Bey de söyledi. Peygamber Efendimiz'in hadisişerifi var işte, o alkol için "Bütün kötülüklerin anasıdır." der. Yani bütün kötülüklerin anası nedir? Alkoldür. Biz bütün kötülüklerin anası alkol üzerinden bir şey konuşmaya başladığımız zaman olay farklı boyuta gelebiliyor bazen, siyasi çatışmalara giriyoruz. Ya, bütün kötülüklerin anasıdır yani net! Çatışsak çatışalım ama anasıdır. Bugün...

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Kaynağıymış. "Anasıdır." deme, cinsiyetçilik...

ADEM YILDIRIM (İstanbul) - Ya, "anası" oradaki temeli anlamda söyledik hani. Yoksa başka tarafa çekmeyelim.

Veya uyuşturucu veya sarhoş edici şeyler aslında bakıldığı zaman. Biz bazı şeyleri uygularken problem yaşıyoruz. Mesela, biraz önce kıymetli vekilimiz de söyledi, aslında ben de katılıyorum. Tabii, yasaklayarak bir yere varma şansımız yok ama biz, mesela, okulu yasaklasak -inanın- herkes okula gitmek ister ama okulun bir zamanı var. İşte, "Sabah sekizde açılır -ya da yedide ya da dokuzda neyse- dörtte biter. Dörtten sonra açılan şu saatte biter." diyor. Veya üniversitenin bir zamanı var, eğitimin bir zamanı, her şeyin bir zamanı var veya çalışıyoruz, bizim de işimizin de bir zamanı var. Şu an milletvekiliyiz, milletvekilimizin de Genel Kurulun da bir zamanı var ama internetin bir zamanı yok. İnternete girecek çocuklar hangi saatte girecek, hangi saatte çıkacak, hangi zaman dilimini kullanacak, hangi yerde oraya girecek? Belki orayı o anlamda bir zaman dilimi içerisinde teşvikle yapabilirsek bir okul mantığıyla veya -ne bileyim- oradaki bir özgürlük alanını o şekilde sağlamış olsak belki faydalı olabilir diye düşünüyorum. Veya şu telefon... Bugün hepimizin telefonu var. Ben Mahmut ağabeyin telefonunu alsam, "Mahmut ağabey, telefonuna bakayım." desem bana vermez.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Ne zaman istedin de vermedim?

ADEM YILDIRIM (İstanbul) - Vermez. Verse bile bakamam çünkü şifresi vardır.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Yok, yok, şifresi yok.

ADEM YILDIRIM (İstanbul) - Veya benim telefonu Mahmut ağabey istese veririm, "Buyur ağabey, al." derim çünkü açamaz, şifresi var. Ya, ben bir vakıdan bahsediyorum, sizin olmayabilir ama genel anlamda bir vakıdan bahsediyorum. Bugün eşlerin bile kendi arasındaki telefonlarında şifreler olduğu, çocukların bile telefonuna şifre koyup babasına, annesine göstermediği bir dönemden bahsediyorum. Bu bir vakıa, böyle olmayanlar olabilir ama bir vakıa.

RIFAT TURUNTAY NALBANTOĞLU (İzmir) - Evet.

ADEM YILDIRIM (İstanbul) - Dolayısıyla aslında Adem Yıldırım neyse bu da odur. Şu telefonda, benim fikrim, zikrim neyse, düşüncem neyse, hayata bakışım neyse aslında buradaki yansımamı bulabiliriz.

Avukatlık yaptım yani birçoğumuz, işte, Mahmut Bey de avukat, avukat olan arkadaşlarımız var. Suç dosyalarına baktığımız zaman, teknik takipte izlendiği zaman çoğu şey telefonda çıkar, çoğu şey. Bu telefon o kişiyi ele verir, WhatsApp'ı ele verir, sosyal medyası ele verir, başka bir şey yazdığı bir şey ele verir; depoladığı bir mecrası, bir bilgi varsa orası ele verir, verir, verir. E-devlete girerken benim bir kimliğim var veya herhangi bir yere girerken bir kimliğim var ama sosyal mecraya girerken bir kimliğim yok, kimliksiz. Oradaki insanları kimliksiz yapıyoruz. Kimliksiz insan karaktersiz insan hüviyetine bürünüyor, karakteri başka bir boyuta dönüşüyor yani gerçek hayatta yapamayacağı bir şey sanki burada sevapmış gibi davranıyor. Burada ben size bir şey söyleyeceksem bile kırk defa düşünürken burada yazarken kırk defa düşünmüyorum, düşünmeden yazıyorum. Böyle bir mecradan bahsediyoruz. Dolayısıyla buradaki bu mecra ile gerçek yaşadığımız mecrayı birbirine uzaklaştırmadan ziyade yakınlaştıracak argümanları bulmamız lazım. Yine bu noktada Spor Bakanlığımıza gerçekten büyük iş düşüyor.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Ağabey, argümanları niye uygulamıyoruz? Var. Sen iyi bir hukukçusun. Niye uygulamıyoruz?

ADEM YILDIRIM (İstanbul) - Bir bitireyim ağabey, ondan sonra nasıl uygulamadığımızı veya uygulayamadığımızı veya nerede eksik kaldığımızı...

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Hani "Kapatalım." dersen sen, yeni bir şey olabilir. Olamaz yani olmamalı.

ADEM YILDIRIM (İstanbul) - Yok, kapatalım... Zaten kapatamayız.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Argümanlarımız var, argümanlarımızı uygulamıyoruz.

ADEM YILDIRIM (İstanbul) - Kapatamayız, kapattığın zaman işi çözeceksek bugün kapatalım yani kapatmak çözüm değil. Onu ta baştan itibaren söylüyorum. Giden, oradaki faydalı olana yol açmak lazım, zararlı olana yolu kapatmak lazım. Şu an bize de bazı yollar açık, gideriz, orada suç işleyebiliriz. Hepimizin suç işleme özgürlüğü var, senin de var, benim, hepimizin ama oraya... Çünkü öyle bir inanca, öyle bir adalet anlayışına, öyle bir hakkaniyet anlayışına sahibiz ve o sahiplik bizi o yola gitmekten menediyor ve gitmiyoruz.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Suç işlemek özgürlük değildir ya! Nasıl oluyor?

ADEM YILDIRIM (İstanbul) - Efendim?

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Ben suç işlemenin bir özgürlük olduğunu kabul etmiyorum.

ADEM YILDIRIM (İstanbul) - Ya, neyi kabul ediyoruz?

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Sen "Suç işleme özgürlüğü var." dedin, tam tersi çıkıyor.

ADEM YILDIRIM (İstanbul) - Özgür işte, herkes işliyor.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - "Zararlı olanı kapatacağız." dedi orada.

ADEM YILDIRIM (İstanbul) - "Suç işleme özgürlüğü var." dedim, zaten herkes öyle özgürlük olduğu için işliyor.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Öyle bir özgürlük yok.

ADEM YILDIRIM (İstanbul) - "E, tamam, kapatalım." desem başta sen karşı çıkıyorsun. İnternetteki kötü mecralara...

ADALET KAYA (Diyarbakır) - "Kapatalım." demiyoruz zaten, kapatmayalım.

ADEM YILDIRIM (İstanbul) - Hayır, hayır veya...

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Bilinçlendirelim yani eğitim, farkındalık!

ADEM YILDIRIM (İstanbul) - Bunu toparlamaya çalışıyorum.

Bu noktada Spor Bakanlığımıza aslında çok büyük işler düşüyor. Belki bu dönemde, özellikle AK PARTİ iktidarları döneminde çok ciddi tesisler, imkânlar oluşturduk ama bu imkânlara ulaşım noktasında problemlerimiz var. Yani bir şeyin var olması o şeyden istifade ediliyor anlamına gelmiyor. Dolayısıyla buraları daha fazla kullanılabilir hâle getirebilmenin yollarını yapmalı. "Biz yaptık, bitti." demekle zaten bunu yapamayız. Burayı artık gencimizin bir evi hâline getirebilmemiz lazım. O açıdan, ben Spor Bakanlığımızın belki de bakanlıklar arasında en önemli bakanlıklardan olduğunu düşünüyorum çünkü gençler bizim geleceğimiz, yarın biz buraları onlara devredeceğiz, teslim edeceğiz. Dolayısıyla bu gençlerimizin hem Eğitim Bakanlığımızdan hem Spor Bakanlığımızdan ziyadesiyle istifade etmesi gerektiğini ben düşünüyorum.

Bu zamanlamayla alakalı, mesela, "çevrim içi-çevrim dışı" tartışmaları yapıyoruz. Şimdi "çevrim içi" bir de "çevrim dışı" dediğimiz alan var. "Çevrim dışı" dediğimiz alanlarda da ciddi eksikliklerimiz var, buraları da bir şekilde kapatabilmemiz lazım. Oradaki, çevrim dışındaki çocuklarımızı her şekilde koruyabilmenin, her şekilde elinden tutabilmenin, her şekilde onlara devletin varlığını veya böyle bir şeyi hissettirebilmemiz lazım, bu noktadaki eksikleri giderebilmemiz lazım. Buradaki belki birinci nokta Aile Bakanlığımızdan, Spor Bakanlığımızdan ve Eğitim Bakanlığımızdan geçiyor. Yoksa kurumlar kurarız, genel müdürlükler yaparız, bakanlıklar oluştururuz, binalar yaparız ama yaptığımız bu binaların içini niçin yaptığımıza, amacına uygun şekilde doldurmazsak burada eksik kalmış oluruz. Buraları hep

beraber yani neyse, nerede bir eksiğimiz varsa bunu yeniden gözden geçirebilmemiz lazım diye düşünüyorum.

Rıfat ağabey de söyledi; Yeşilayla ilgili eğer böyle bir anlayış toplumda da oluşmuşsa...

RIFAT TURUNTAY NALBANTOĞLU (İzmir) - Bende, bende. Bağlamaz kimseyi.

ADEM YILDIRIM (İstanbul) - Dijital mecrayla da böyle bir çalışma yapacaksak Yeşilayın alanından ziyade, mesela, buna da bir "sanalay" diyelim ayrı bir mecra oluşabilir gibi bunu da bir teklif olarak sunmuş olalım. "Sanalay" olur mu, bilmiyorum.

RIFAT TURUNTAY NALBANTOĞLU (İzmir) - Olur, her şey olur. Tek, isteyin onu.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Çalışsın da...

ADEM YILDIRIM (İstanbul) - Efendim?

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - İçerik üretsin, çalışsın da ismi çok önemli değil.

ADEM YILDIRIM (İstanbul) - Ha, çalışsın da...

Evet, son konuşmacı zor konuşmacıdır.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - 3 konuşmacımız daha var.

ADEM YILDIRIM (İstanbul) - Pardon, o zaman ben hemen bitiriyorum burada, ben çok fazla uzatmayayım.

Tekrar teşekkür ediyorum vekillerimize de katkılarından dolayı.

Başkanım, inşallah toplantımız hayırlara vesile olur.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Sağ olun, teşekkür ederiz.

Buyurun Sayın Yavuz.

MUSTAFA YAVUZ (Bursa) - Sayın Başkanım, değerli arkadaşlar; ben de hepinize teşekkür ederim.

Öncelikle, gerçekten faydalı bir sunumdu, Murat Hocama ve Bakanlık yetkilisi müdürlerime de ayrı ayrı teşekkür ediyorum.

Ben, özellikle Murat Hocamın sunumunda belirttiği hukuki anlamda, uluslararası sözleşmeler olsun... Bu konuda yapılan çalışmalar noktasında acaba -hani bu konuyla birlikte ama zaman noktasında uygun bir vakitte- böyle bir sunum ve çalışma yapılırsa, meselenin hukuki boyutunu, bundan sonra alınması gereken, katedilmesi gereken kısmında birlikte değerlendiresek faydalı olur diye düşünüyorum, böyle bir teklifle gelmiş olayım.

Tabii, konunun hassasiyeti gerçekten bugünkü toplantıda tekrar ortaya çıktı. Tüm milletvekillerimiz... Ortak paydamız olan çocuklar olunca gerçekten bugün çok verimli, seviyeli, güzel bir toplantı oldu; ben kendilerine de teşekkür ediyorum, bu da işin diğer yansıması.

Benim sözlerim bu kadar Başkanım, teşekkür ederim.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Sağ olun.

Sayın Oğuz Üçüncü, buyurun.

OĞUZ ÜÇÜNCÜ (İstanbul) - Değerli Başkanım, değerli milletvekili arkadaşlarım, değerli hocalarım, Bakanlık yetkilileri, değerli bürokratlar... Asli üye olmadan söz verdiğiniz için çok teşekkür ediyorum. Neticede, önce asli üyelere söz verildiği usulü olduğunu biliyorum, teşekkür ediyorum.

Özellikle Mahmut Vekilimin Avrupa menşei olmasını söylemesinden hareketle, benim aslında en nefret ettiğim cümleler "Ben Almanya'dayken..." diye başlıyor. Dolayısıyla, yine de böyle bir cümleyle başlamak istiyorum. Her şeyden önce sunumlara teşekkür ediyorum, özellikle değerli hocalarımın sunumlarına. Almanya'da 1980 yılında yayınlanan ve beni çok derinden etkileyen bir diziden bahsetmek istiyorum: Bir Öğrencinin Ölümü. İntihar eden bir öğrenci, 6 bölümde intihara giden süreç anlatılıyor ve bu süreç içerisinde 6 perspektiften bakılıyor. İşte, bu perspektiflerden biri olayın kendisi, ikincisi ebeveynin perspektifinden, üçüncüsü öğretmenlerin perspektifinden, dördüncüsü kız arkadaşının perspektifinden, beşincisi etrafından yani yaşamış olduğu sosyal çevreden. Dolayısıyla, bugün konuşmuş olduğumuz dijital mecralarla ilgili ya da dijital tehlikeyle ilgili en fazla sevineceğim ve bakanlıkların da eşit pencereden baktığı, Hocamın da sunumunda baktığı bütünsel bakış... Yani, olaya bakarken ebeveynler açısından, kurumlar açısından, muhatap olduğumuz kitle yani çocuklarımız açısından ve yine hizmet sunucuları açısından bakmamız gerektiğini, bu bütünsel bakış içerisinde hizmet sunucularına çok az yüklediğimizi, çok fazla onları konuşmadığımızı... Neticede aslında onlar hem problemi çözebilecek olan ana unsurlardır, aynı zamanda hizmet sundukları için de çocuklarımızı yer yer zehirleyen -işte, özgürlüklerden biraz sonra bahsedeceğimiz- yer yer kötü kullanıma da müsaade eden, kötü kullanıma müdahale noktasında da dramatik sonuçlar doğuracak şekilde geç kalan yine hizmet vericileridir. İşte, bazen Kişisel Verileri Koruma Kanunu'nu bahane ederek, bazen bu ülkede bulunmadıklarımızı, bizim ulaşamadığımızı da görerek böyle sıkıntılar yaşıyoruz. Dolayısıyla, bütünsel bakış içerisinde her şeyden önce şunu belirtmek isterim: Başkanım, burada biz bir hak tanımından, tanziminden bahsediyoruz. Bu çocukların sosyal medyaya, internete ulaşması -biraz önce vekillerimiz de söylediği gibi- bir hak. Taraf olduğumuz uluslararası anlaşmalarda da bu hakkın tanzim edilmesine biz zaten söz vermişiz, altına imza almışız; Mahmut Vekilim de haklı olarak bunun anayasal ve yasal çerçevesini bizlerle paylaşmış.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Özür diliyorum, o hak yaşa orantılı var.

OĞUZ ÜÇÜNCÜ (İstanbul) - Adem Vekilimin de söylediği gibi, zaten hakkın tanzimiyle ilgili, bazen de gelişmelerin gerisinde kalarak, hızlanmamız gerektiğinin farkındayız. Burada da bütünsel bakış şu açıdan önemli: Ne demek? Uluslararası yasayı, uluslararası iş birliğini ortaya koymazsanız yapmış olduğunuz ulusal yasalar da bazen güdük kalıyor çünkü hizmet vericileri bir bakıyorsunuz, işte, sınırın ta ötesine vericisini koyuyor ve çocuklarımız hizmete yine ulaşabiliyorlar. Yani, bu manada VPN'le ilgili geliştirmiş oldukları yetkinliklerini de... İşte, biz yasak uyguladığımız bazı uygulamalarda gördük, bunu da gözden geçirmemiz gerektiği... Yani, uluslararası iş birliğinin de

önemli olduğunu, bu çerçevede bütünsel bakış sadece bizim burada, birim içerisinde, uluslararası kurum ve kuruluşlar içerisinde de iyi örneklerle ilgili de yer yer denemelerle ilgili de çalışmalar yapmamız gerektiğinin altını kalın kalın çizmek istiyorum.

“Yasak” ve “hak tanzimi” her ikisi de çok tartışılır, Anayasa devreye girer. Çocuklarımızı ne kadar özgürleştireceğiz? Ama aynı zamanda uluslararası uygulamalarda yasakların da uygulandığını... Hocalarımız belki bugün paylaşmadılar ama en son Avustralya örneğinden hareketle, 16 yaşından küçük çocukların sosyal medyaya ulaşımının yasaklandığını da gördük, bununla ilgili de fikirlerini alabilirsek... Yani, yaşla ilgili tahdidin, Mahmut Bey’in biraz önce hatırlattığı gibi... Mesela, Almanya moratoryumu tartışıyor, 4-11 yaş arası çocukların bu mecralara hiç girmemelerini tartışıyor en azından. Tabii, bütün bu tartışmalar... Biraz önce de söylendiği gibi, biri tekerleği icat ettiğinde Adem Hocam, mutlaka ona da itiraz edilmiştir “Lazım değil, bu da ne, bu da çok yuvarlak, hiç işe yarar mı?” diye, neticede bu sosyal medya da böyle bir şey yani. İşte, Sokrates’le ilgili bir deyim vardır “Konuların yazıya dökülmesi bizleri unutkan yapıyor.” diye bir itiraz etmiş, kitap yazmaya dair bir itirazı kitaplara geçmiş yani bu manada. Dolayısıyla, bizim yenilere şüpheyle yaklaşmamız, biraz endişeyle yaklaşmamız anlaşılır ama tanzimsiz bırakmamız anlaşılır değil yani, biz, özellikle yasama organı olarak burada yine bütünsel bir çalışma yapma noktasında, yasama konusunda eksik varsa bunun tamamlanması ama koordine eksikliği varsa da onun adının konulması neticede önemli diye düşünüyorum.

Koordineyle ilgili şöyle bir şey anlatayım: Ben vekil olarak buraya ilk geldiğimde bir yenilik olsun, Avrupa’dan geldiğim de fayda etsin diye bir spor etkinliği organize ettim İstanbul’da. Bizim Atletizm Federasyonumuz ile Dünya Atletizm Federasyonu ile birlikte bir yetenek taraması, atletizm festivali yaptık, aynı zamanda da bütün gün çocuklar hareket ettiler. Şimdi, bütün gün hareket ettirdiğimiz çocuklarımız... Özellikle obeziteyle mücadelede, bir örneklik olsun, Millî Eğitim Bakanlığımızın da hassas olduğu bir konu. Çocuklarımızın beden eğitimine ve benzeri şeylere tevessülleri artsın diye böyle bir çalışma yaptık ama aynı çocukları hafta içi abur cuburla beslediğimiz okullara gönderiyoruz. Yani, bizim kendi içimizde çelişkilerimizle de yer yer yüzleşmemiz lazım. Gençlik ve Spor Bakanlığımızdan yetkililerin de burada olması beni sevindiriyor, kendi bünyeleri içerisinde e-spor diye bir dalı barındırıyorlar; millî takımlarımız var, çocuklar e-sporlara meyilli, ebeveyn onayı varsa 6 yaşından itibaren sporcu lisansı verebiliyoruz ve bu çocukların en fazla oynadıkları oyunlar... Şimdi, yabancı dil kullanıyorum diye itiraz gelmesin, biraz sonra Türkçesini de söyleyeceğim.

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Ona itiraz gelmez.

OĞUZ ÜÇÜNCÜ (İstanbul) - “Counter Strike” yani karşı müdahale, “PUBG”, “Battle Royale Shooter” ve “Call of Duty” yani göreve çağrı ve benzer şeyler şu an millî takım oluşturduğumuz, hatta yer yer derece almış olduğumuz çalışmalar. Şimdi, bir yandan çocuklarımız bütün gün bunlarla oynarken -yani ki hepimiz on-line oynadıklarından şikâyet ediyoruz- öbür yandan spor diye de teşvik ettiğimizde hocalarımızın biraz önceki sunumlarının biraz ortada kaldığını, yer yer bu konudaki koordinasyonunda yeni boyutlarla herhâlde bir çalışma yapmamız gerektiğinin de altını çizmek istiyorum.

Yani, bütünsel bakış noktasında tehlikeyi tarif ederken de bütünsel bakmamız... Zorbalık, bahis ve özür dileyerek söylüyorum, pornografi, cinsel istismar, “fake news” yani yalan haberlerin yaygınlaşması, sahte öncülerin kanaat öncüsü olarak internette belirlenmesi gibi meselelerle ilgili konunun bütününe bilen insanlar olarak okuryazarlık noktasında da bütün olarak bir yaklaşım sergilenmesi lazım Hocam. Yani bu çocukları hangi konuda okuryazar yapacağız, doğru ve yanlış nasıl ayırt edecekler? Doğru ve yanlışın ölçüsü ne; bu da önemli tabii. Ama bu konuda çocukları yetkin hâle getirecekken ebeveynleri yetkin hâle nasıl getireceğiz? İşte, film bizde kopuyor, hani demin söylendi ya “Biz yerlisi değiliz bu işin.” diye; daha ziyade misafiriz yani ilgiyle izliyoruz çocuklarımızın yaptıklarını. Bu konuyla ilgili de Komisyonun da çalışmalarını bir şekilde odaklayabileceği bir tavsiyeler manzumesine ihtiyaç duyduğumuza ben şahsen inanıyorum. Onun için, özellikle Mahmut Hocamdan tavsiyelerini daha müşahhas hâle getirmesi noktasında da bir ricam olacak. Yani, bundan bir çalışma türetsin, yasamanın eksiklikleri varsa bakanlıklar arası koordinasyon noktasında yeni bir çalışmanın yapılması ve bununla birlikte bu hak alanının tanzimi noktasında da gerçeklerin gerisine düşmeme açısından da yaklaşımımızın bir fayda sağlanmak üzerinden geliştirilmesi gerektiğine inanıyorum. En nihayetinde zamanında -biraz önce Mahmut Vekilimin kulağına fısıldadım- bizim babalarımız televizyonu yasaklamak istedi, faydasına inanmadılar; biz de istiyoruz, çocuğuz yani neticede; sadece faydalı şeyler seyredeceğimize söz vererek sürece girdik; tabii, faydalı şeyler sadece seyretmedik yani en nihayetinde. Bu hak bir yandan verilirken regülasyon noktasındaki tavsiyelerinizin pratik uygulamasını da düşünerek yani gerçekten sahada bir gerçekliği var mı; onu da düşünerek Millî Eğitimimizi de öğretimiyle, müfredatıyla entegre ederek bir çalışma yapmamız gerektiğine inanıyorum.

Başkanım, bu imkânı verdiğiniz için, bu önemli çalışmaya da önyak olduğunuz için hepimize teşekkür ediyorum, hayırlı olmasını diliyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Sağ olun, teşekkür ederim.

Hemen kapatmadan mikrofonunuzu... Almanya’da nasıl bir uygulama var, Almanya bu konuyla nasıl mücadele etmiş; bilginiz varsa bir iki cümleyle de bize katkı sağlarsanız seviniriz.

OĞUZ ÜÇÜNCÜ (İstanbul) - Almanya, bu konuyla ilgili zaten Avrupa Birliği müktesebatını uyguluyor yani Dijital Hizmetler Yasası çerçevesini uyguluyor. Dolayısıyla bu yasama çerçevesi içerisinde genelde Avrupa’da hizmet vericilere çok sorumluluklar yükleniyor. Hizmet vericilerin özellikle bilgileri muhafaza, kişileri kaydederken işte doğru kimlikle girilmesi ve doğru kimlik söz konusu olduğu zaman da yasal çerçeveye uyulup uyulmadığına dair bir tanzimle yaklaşıyor. Ama burada çeşitli tartışmalar da var; yasaklama taraftarı olanlar var, yaş tahdidi getirmek isteyen bilirkişiler de var, bunun tam tersine faydalı uygulamaların devlet eliyle yaygınlaşmasını savunanlar da var. Mesela Avrupa’da çok faydalı olan bir matematik uygulaması var; matematiği uygulamak, sevdirmek ve başarılı bir şekilde uygulamaya noktasında TikTok ve benzeri araçlar çok başarılı kullanılıyor, bu da var yani neticede ama işte, telefonun sınıfta müsaade edilip edilmediğine dair bir tartışma var, yasal olarak bu mümkün değil, sadece işte ders esnasında kullanmasını diye öğretmenin ikazı söz konusu yani bunu bizim bile tartışmamız lazım. Çocuklardan hep bahsettik çünkü konu çocuklarla ilgili; öğretmenlerimizin telefonlarını yasaklayacağız mı yasaklamayacağız mı, öğretmenlerimiz işte bu konuyla ilgili dijital bir saatlik mahrumiyetin bir parçası olacak mı

olmayacak mı, onu tartışmıyoruz çünkü bunun yasal zeminini hazırlamamız lazım. Yani Avrupa’da böyle yeknesak bir uygulama yok ama Avustralya’daki özellikle 16 yaş yasağı çok derin tartışmalara önyak oldu ve anketler yapıldı; Almanların çoğunluğu böyle bir uygulamanın Almanya’da da fayda sağlayacağına inanıyor yani yapılan anketler bu şekilde bir yaş tahdidinin getirilmesini destekliyor.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Sayın Başkanım, özür dilerim, buna paralel ve çok kısa...

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Tamam, çok kısa olursa sevinirim çünkü Elif Hanım’a söz vereceğim.

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Bundan sonra ben de kısa bir cümle söyleyebilir miyim?

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Kısa olursa çok sevinirim.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Teşekkür ederim Değerli Başkanım.

Şimdi, bu konuda aslında iyi bir insan kaynağımız var, o da -değerli hocalarımız mevzuatla, uluslararası sözleşmeyle bağlı söyledikleri için söylüyorum- Mustafa Yeneroğlu; kendisi Almanya’da uzun süre avukatlık yaptı ve oradaki mevzuata da hâkim yani mevzuat -Almanya örneğini verdiğiniz için diyorum ben- çocukları koruma açısından nedir, ne değildir. Bence Komisyon olarak onu da dinlemekte fayda var.

Teşekkür ediyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Bu alanda çalışmış mı acaba bir öğrenelim.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Yani çünkü ben NSU davalarına da girdiğim için... O dönem ben İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu üyesiydim, 2013 yılında gitmiştik; kendisi o dönem orada çalışan bir arkadaşımızdı, hukukçuydu, sonra AK PARTİ’den milletvekili oldu, ayrıldı. Bence etkin, yetkindir yani mevzuat açısından kendisinden yararlanabiliriz; bir.

İkincisi; mümkünse öğrenci yurtlarımızda kütüphaneleri sabaha kadar açık tutarsak iyi ederiz. Niye? Öğrenciler kütüphanelere, şehir kütüphanelerine, açık olanlara gittikleri zaman dönüşleri anlamında çok sıkıntı oluyor. Hatta bir de orada sıcak bir çorbayı ücretsiz verebilirsek mükemmel olur çünkü sabaha kadar açık olan kütüphaneler sıcak çorba veriyorlar ve bu konu da hakikaten bu önemli bir sorun.

Teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Sağ olun, teşekkür ederim.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Mesela Mardin’de...

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Tabii, kütüphane eksik yani o eksik zaten. Şanlıurfa’da ben kütüphaneye gittim -bastım- tek bir tuvalet var erkeklere özgü, oradaki kadın kardeşlerimizin maalesef böyle bir sıkıntısı var. İki; su içecekler, oraya suyu koymuşlar, plastik bardak yok, tek bir bardak var. Üçüncüsü de ışıklar yetersizdi. Bu sefer Valilik mesaj atıyor tüm kurumlara “Mahmut Tanal kütüphaneleri basıyor, tedbirleri alın.” diye; basına çıktı bunlar. Hakikaten düşünabiliyor muyuz, kütüphane ya, başka bir şey değil yani bu çok insani bir şey, kütüphane hakikaten Türkiye’de eksik, eksik, eksik.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Evet, teşekkür ederiz.

Sayın Elif Esen, buyurun.

ELİF ESEN (İstanbul) - Adalet Hanım da istemişti...

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Ben sizden sonra...

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - O konuşmuştu, bir cümleyle katkı sağlayacak, siz hiç konuşmadınız.

Buyurun.

ELİF ESEN (İstanbul) - Başkanım, öncelikle ben de teşekkür ediyorum.

Bu konu, son derece önemli bir konu. İnsan Hakları Komisyonunun Çocuk Hakları Alt Komisyonunun bu konuyu, bu yeni ve son derece riskli konuyu ele alması çok çok önemli ve faydalı. Ben öncelikle size teşekkür ediyorum. Ardından, 3 tane değerli sunum aldık, kıymetli Bakanlıklarımızın değerli müdürlerine, hepimize ayrıca teşekkür ediyoruz.

Tabii, çok değerli sözler söylendi, artık onların üzerine söz söylemek, vekilimin dediği gibi zor ama hocamın yaptığı sunumu da apayrı bir yerde tutuyorum ve çok kıymetli buluyorum. Öncelikle sizlere çalışmalarınızda başarılar diliyorum, kolaylıklar diliyorum. İki önemli alan ve görüyorum ki önemli çalışmalar var. Sadece bu çalışmalarda yepyeni bir döneme giriyoruz yani bu dönem, dijitalleşmeyle bizim bütün değerlerimizin yer değiştireceği ve yenilenmesine ihtiyaç olan bir dönem. Bakanlıklarımızın da buna öncelikle mevzuatlarıyla ama ardından en önemli şeylerden biri hizmet sağlayıcılar yani uygulayıcıların bu hızlı devinime adapte olabilmesi. Adapte olabilmelerinde de denge ve denetleme mekanizmalarının son derece önemli olduğunu düşünüyorum. Sadece eğitim vermekle bu işin altından kalkamayız, işi sıkı tutmamız lazım, uygulayıcıların da etki analizlerinin, performans değerlendirmelerinin yapılması son derece önemli. Gönüllülük, çok kıymetli bir alan; benim de yüksek lisansımı yaptığım ve çok kıymet verdiğim bir alan ama son derece profesyonelce yönetilmesi, o gönüllülerin enerjilerinin köpürtülmesi apayrı bir konu, belki yeniden başka bir ortamda konuşabiliriz.

Şimdi, asıl, kocaman bir çığ gibi, sessiz bir çığ gibi üzerimize gelen dijitalleşmeyle ilgili konuşmak istiyorum. Gerçekten çok değerli noktalara parmak bastınız, ben de cümlelerinizden alıntılar yaptım. Sorun çok yeni, çok hızlı ve çok yakınımızda. Gerçekten “Canlının canlı olmayanla iletişim kurduğu bir dönem yaşayacaksınız.” dense belki yani buna biz daha bir on yıl öncesinde “Ya, yok canım.” diyebilirdik ama bugün bunu konuşuyoruz. Kimin, nerede, nasıl, hangi kapsamda ve ne kadar gibi pek çok sorunun boşa kaldığı, muğlaklaştığı bir süreç bu. İyi örneklerden bahsettiniz yani bu aslında belki bizim için, ülkemiz için yeni olabilir ki hani çok yeni değil; biz bunu, bu konuyu yasalastırma, mevzuatın uyarlanması ve uygulayıcıların buna adaptasyonu gibi konuları burada bir Komisyonun, Alt Komisyonun gündeminde konuşuyoruz ama bunun, Alt Komisyon gündemi değil daha üst komisyonların öncelikli gündemi olması gerektiğini

düşünüyorum çünkü çok ciddi yasal boşluklar var ve art niyetli insan, kişi ya da kurumlar bu konuda çok daha mahir. Belki de yasalar ile koruyucu, önleyici tedbirlerin ötesinde, buna maruz kalanların nasıl adapte olacağını, korunacağını ve maruz bırakanların başkalarına, binlerce, on binlerce insana aynı şeyi yapmalarının bir tıkla nasıl önleneceğini konuşmamız lazım.

Dediğim gibi, Avrupa'dan, dünyadan kıymetli örnekler verdiniz. Belki sizin uzmanlık alanınız bu anlamda bizim için bir cevher. Bu anlamda, biz yasa yapıcılar -ve bunun bir tarafı da uygulayıcılar yani Bakanlıklar- Bakanlıklarla, multidisipliner bir anlayışla, bir yönetim içinde çalışmanın son derece önemli olduğu bir sürece giriyoruz. Burada belki de -gerçekten, yani abarttığımı düşünmüyorum- bir seferberlik hâliyle bir strateji belgesinin oluşturulması; hangi Bakanlıkların öncelikli, hangi Bakanlıkların ikincil, üçüncül etkileneceği de göz önüne alınarak yasaların ardı ardına yapılması gerekecek. Bunda da belki bizim oturup ayrıca bir konuşmamız ama sizin rehberliğimizde, ışık tuttuğunuz noktalarda uluslararası tecrübelerden, belgelerden faydalanarak -yani, yapıları bir daha yapmaya gerek yok- o iyi yapıların üzerine bir şeyleri koyarak çok hızlı bir yasalaşma sürecine Türkiye Büyük Millet Meclisinin girmesi ve Hükümetin de bu devinimi farkındalıkla, hızlı algılayıp Bakanlıklar nezdinde uygulamaya geçirecek öncelikle çocuklarımızı koruması son derece önemli.

Ben bir ara verdim ve yukarıya çıktım; yukarıda danışmanımın tam da böyle "orta yaş" denilebilecek oğlu vardı, bana şunu söylüyor: "Lütfen, bu dijital platformları bize engellemeyin, biz faydalanıyoruz onlardan ama ne olur, kontrol altına alın ve bizi koruyun." Aslında bu, bir çocuğun geleceğe dair haykırışıydı, çılgınydı, bizden talebiydi. Çok çok önemli Başkanım; ümit ediyorum ki -yani, ben bu konuda sonsuz desteğe hazırım ama- sizin öncülüğünüzde, rehberlerimiz öncülüğünde bunun daha ileri adımlara gitmesi çok çok önemli. Çocuklarımızın bu taleplerini uygulamak, en başta yasal olarak mevzuata dâhil etmek bizim önemli bir sorumluluğumuz diye düşünüyorum.

Tekrar teşekkür ediyorum sizlere.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Biz teşekkür ederiz.

Elif Hanım Komisyonumuzun üyesi gibi; her toplantıya eksiksiz katılıyor, katkı da sunuyor; çok teşekkür ederim.

ELİF ESEN (İstanbul) - Rica ederim.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Mustafa Bey'in bir sorusu var. En son size söz verelim, ondan sonra kapatalım; daha doğrusu, cevaplar için hocalarımızı dinleyelim.

MUSTAFA YAVUZ (Bursa) - Teşekkür ediyorum Başkanım.

Benim birkaç sorum olacak: Birincisi, dijital teknoloji alanında eğitim veren okulların, meslek liselerinin sayısı nedir ve yakın gelecekte bu konuda bu sayıya eklenmeler olacak mı?

Bir de Millî Eğitim Bakanlığımızın ve Gençlik ve Spor Bakanlığımızın bu dijital platformla ilgili uluslararası alanda yaptıkları çalışmalar, iş birliği var mı; onu öğrenmek istiyorum.

Bir de öğretmenlerin çocukların yüzlerini sosyal medyada kullanmalarıyla, paylaşımlarıyla ilgili önleyici çalışmalar var mı?

Bu üç konu hakkında bilgi almak istedim.

Teşekkür ederim.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Buyurun Adalet Hanım.

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Teşekkür ederim.

Şimdi, hani, teknik meseleler üzerine konuştuk. Evet, yasal düzenlemelere ihtiyaç var, yeni bir bakış açısına ihtiyaç var ama aslında birazcık da millî eğitim açısından -eğitim çok önemli çünkü- şeyi vurgulamak istiyorum ve sormak istiyorum; şimdi, şöyle: Toplumsal cinsiyet rolleri yani toplumsal cinsiyet eşitsizliği ya da çocuk hakları açısından ne yazık ki antidemokratik bir gidişatımız söz konusu; kadına yönelik şiddet, çocuk istismarı gibi bu tür suçların çok yaygın olarak gerçekleştiği bir dönemden geçiyoruz. Dolayısıyla, toplumda çocuğun da kadının da özne olarak görülmediği, bu rollerin içerisine hapsedildiği bir algı, bir anlayış var. Yani, yasal düzenlemeleri yaparız ama mesela şu anda 6284 sayılı Yasa var ama kadınlar hâlâ öldürülüyor yani yasal düzenlemeyi yapmak tek başına yetmiyor. Meseleyi sadece suç ve ceza endekslî düşünmek eksik. Yani, toplumda demokrasi kültürünü yaymak gerekiyor. Haklar meselesi çok önemli; önce ailede, sonra toplumda çocuğun hakları, eşitlik meselesi çok önemli yani demokrasi kültürünü yaygınlaştıran, bunu toplumsallaştıran bir eğitim modeline ihtiyaç var. Bu konuyla ilgili... Çünkü mesela kişisel bilgilerin kullanılmasının ya da başkasının kişisel bilgilerini kullanmanın ya da bununla kişiyi tehdit etmenin suç olduğunu bilmeyen ebeveynler var, çocuklar var; dolayısıyla, az önce verdiğim örnek bunun çok önemli bir göstergesi. Yani, bir kız çocuğu, bilgilerinin kullanılmasyla ilgili tehdit ediliyor; kız çocuğu bunun suç olduğunun farkında değil, bunu yapan erkek çocuğu farkında değil, aile farkında değil, kolluk görevlisi farkında değil yani böyle bir durum var. Dolayısıyla, önce zihniyet değişimi gerekiyor ve bununla ilgili çok kapsamlı bir çalışma lazım öncelikle. Buna dair bir çalışma nasıl olabilir, ne düşünüyorsunuz; bunu sormak istiyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Çok teşekkür ederiz.

Komisyon üyelerimiz, gerçekten, konuya çok hassas ve çok derinlemesine baktılar; çok hassaslar bu konuda, bu da güzel bir şey. Komisyonumuz, inşallah, güzel bir sonuç alacak.

Hocamız ilk sunumu yaptığı için Hocamızdan başlayalım.

Buyurun Hocam.

PROF. DR. MURAT OKCU - Tekrar teşekkür ediyorum, sunum hakkındaki sözleriniz için de ayrıca tekrar teşekkür ediyorum.

Sayın Başkanım, siz yokken -bir ara çıktınız- genel olarak, özellikle Mahmut Vekilimizin de gündeme getirdiği ve arkasından da devam eden bir hat oluştuğunu düşünüyorum. İki noktada odaklanıldığını görüyorum, hani, bana soru şeklinde değil ama genel değerlendirme üzerinden bakıldığında iki hat görüyorum: Bunlardan bir tanesi "Gerçekten, mevzuat düzenlemesine ihtiyaç var mı?" ikincisi de mevzuat

düzenlemesi dışında yapılacakların önemine vurgu yapıldı. Açıkça söylemek gerekirse, ben sunumu hazırlarken bu iki noktayı da dengeli bir şekilde sunmaya en azından gayret ettim; bunu ne kadar başardım bilmiyorum ama şahsi kanaatim “Mevzuat düzenlemesine gerek var mı?” noktasında kesinlikle ve acilen ihtiyaç var.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Mevcutlar uygulanmıyor, sorun bu.

PROF. DR. MURAT OKCU - Ona da değineceğim Sayın Vekilim.

Böyle bir düzenlemeye ihtiyaç var. Eğer sunuma tekrar -sizden istirhamım- baştan sona bir bakarsanız büyük bir kesiminin uluslararası, küresel ölçekte yapılan ayrıntılı düzenlemelere ayrılmış olduğunu göreceksiniz. Şu anda, dünya, özellikle pandemi sonrasında bu alandaki boşluğu düzenleme çabası içerisinde.

Sizin sözünüz bana... Ben 1988 yılında ODTÜ Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetiminde bu alana başladım, sonra yüksek lisans yaptım ODTÜ’de, sonra tekrar ODTÜ’de doktora yaptım ve yaklaşık otuz senedir de bu alanda üniversite mensubuyum. İnanın Sayın Vekilim, ben hiçbir zaman için kamu alanında, kamusal alanda “yasaklama düzenlemesi” diye bir düzenlemeden bahsetmedim. “Yasaklama” diye bir şey yoktur hani bunu söylerken de haşa, haddimi aşmak istemiyorum ama “yasaklama” diye bir kavram yok; “regüle etmek”, “düzenlemek” diye bir kavram var ve bana sorarsanız bu alanın çok acil bir şekilde bir düzenlenmeye ihtiyacı var.

Şuraya bağlayacaktım: Yanılmıyorsam Benjamin Franklin olması lazım -yanılıyorsam da ismi yanlış hatırlıyorsam da şimdiden affedin lütfen- onun çok güzel bir sözü var, sizin söylediğiniz aslında buna tam uygun: “Anayasa yapmaktan daha zor olanı o anayasayı işletmektir.” diyor ama bu, bizim yani yasama organının yasal düzenleme yapma ihtiyacını ortadan kaldırmıyor. Sizin vurgunuzu çok önemsiyorum ben de, katılıyorum ama yasal düzenlemeler yapma ihtiyacının da gerekli olduğunu söylüyorum.

Sayın Vekilimiz söyledi. Ben de yazılar yazıyorum, köşe yazıları; orada kullandığım bir kavram var. Ateşi ya da tekerleği alın, hangisini alırsanız alın, insanlık tarihi boyunca herhangi bir teknik ya da teknolojik ilerlemenin kötüye kullanılmaması diye bir durum yok. Bütün teknolojiler, teknik adımlar birileri tarafından kötüye kullanılmış. Sizlere düşen de bizlerin vekilleri olarak, bunu yapmak. Şunu söyleyeyim: Yapay zekâ alanında özellikle, bakın, Türkiye’de bu konuları takip eden hasbelkader bir insan olarak, bir bilim insanı olarak şunu görüyorum: Yapay zekâyla ilgili ulusal yapay zekâ stratejimiz var. Bir de verilerle alakalı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu var. Bunun dışında bizim dijital dünyaya yönelik hukuki bir düzenlememiz yok, alan bomboş ve lütfen, bu çerçevede sunumda yapılan hani Birleşmiş Milletlerin, efendime söyleyeyim, UNICEF’in, Avrupa Konseyinin, Avrupa Birliği Komisyonunun düzenlemelerine lütfen bakın. Ben orada, yasama uzmanı arkadaşlarımız ya da Komisyonunda alt çalışmaları yapacak kimlerse onların da bakacakları şekilde atf yaptım. Yani orada, aynı zamanda, yasama faaliyetlerini yürütenlerin hangi ilkelere dikkat etmesi gerektiğine ve neler yapması gerektiğine dair bilgilerin de yer aldığını göreceksiniz.

Açıkça söylemek gerekirse ben -döneceğim- kamu yönetimi dersi veriyorum, kamu yönetimine giriş dersi veriyorum, kamu yönetiminde dijital dönüşüm ve yapay zekâ dersi veriyorum. O derste şunu söylemeye devam edeceğim yasal düzenleme yapılmadığı müddetçe: “Düzenleme açığı var ülkemizde.” demeye devam edeceğim; benim açımdan durum budur.

Sayın Beritan Vekilimizin söylediği konu aslında benim bu dijital araştırmalara başlamam için de önemliydi. Ben bir öğrenciyle birlikte, doktora öğrencimle birlikte -sonra kitap da oldu- dijital yerliler ve göçmenleri çalıştık. Aslında bizim neredeyse çoğumuz, neredeyse çoğumuz hâlâ dijital göçmeniz. Biz cep telefonu çağında yetişmedik ve dijital vatandaş da pek çoğumuz değiliz, oluyoruz. “Dijital vatandaş”ın çok beğendiğim bir tanımı var, çok basit: “Haberleri nereden alıyorsunuz? Televizyon kanallarına mı bakıyorsunuz, basılı gazetelere mi bakıyorsunuz yahut da Twitter’dan, sosyal medyadan mı alıyorsunuz? Eğer siz sosyal medyadan alıyorsunuz dijital vatandaşsınız demektir.” diye bir tanımı var fakat sorun şu, buna ben kendimi de dâhil ediyorum, temel sorun şu: Şu anda yasama faaliyetlerinin içerisindeki herkes dijital göçmen. Dijital göçmenler, dijital yerliler için düzenleme yapıyor. O yüzden katılımın altını çiziyorum ama bu, bizim düzenleme yapma ihtiyacımızı örtmüyor.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Birlikte...

PROF. DR. MURAT OKCU - Birlikte... Ben de hani sunumda da onu sağlamaya çalıştım.

Bir de yanılmıyorsam siz psikologsunuz değil mi?

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Evet.

PROF. DR. MURAT OKCU - Siz de takdir edersiniz ki psikolojide de yine pedagojide de “sınır çizme” diye benim özetleyebileceğim bir kavram var. Asla yalnız bırakamayız. Yani biz 18 yaşını geçmiş insanları bile sınırsız özgürlüklerle bırakamayacağımız gibi, 18 yaşın altını da sınırsız özgürlüklerle bırakamayız. O yüzden de sınır çizme ihtiyacı, yine yasaklama değil, bu alanda düzenleme yapma ihtiyacı...

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Anayasa 13 sınırı çizmiş, ölçülülük, o yaşa bağlı dedikimiz...

PROF. DR. MURAT OKCU - Tabii, bu yasama organının takdirine kalmıştır.

Yine, siz biliyorsunuz, Milgram deneyi vardır, değil mi. Yani normal insanların bazılarını mahkûm yapıyorsunuz, bazılarını da gardiyan yapıyorsunuz. İnsanlar, zaman geçtikçe gardiyan olmayanlar gardiyan gibi, mahkûmlar mahkûm gibi davranmaya başlıyorlar. Yani ortamlar -durumun psikolojisi- insanların davranışlarını ve tutumlarını etkiliyor. Bu yüzden de bir yasal düzenleme ihtiyacı var.

Ben çocuğumun müdürüne söylediğim zaman yaklaşık sekiz, on yıl önce o zaman şaşırıyştı. Şunu söyledim: “Sayın Müdürüm, siz okuldaki çocukların size ait olduğunu mu düşünüyorsunuz?” Okuldaki çocuklar... Bakın, çocuklar artık ne anne-babalarının ne öğretmenlerinin hatta ne de fiziki arkadaşlarının; çocuklar artık sosyal medyanın çocukları, bizim çocuklarımızı değil. Bunu yani üzülererek ve uyararak söylemek istiyorum. Hatta yazılarımda da buna değindiğim yazıları var.

Dünya tarihinde devletler ortaya çıktığından ve devletlere ait organ, alt organlar oluştuğundan beri, Millî Eğitim Bakanlığı olduğu gibi Adalet Bakanlığı da var. Yani tabii ki eğitmekle olur. Ben aynı zamanda kamu yönetimi ve etik dersine giriyorum, o derste söylediğim bir

şey var: “Müslümanım.” deyip şahadet getirdiğinizde bir melaike olmuyorsunuz yahut da ebeveyn eğitimi aldığınızda yahut ahlakla ilgili değerler eğitimi aldığınızda bir melek olarak çıkmıyorsunuz.

Tabii ki burada içeriden gelecek eğitimin önemi var ama en başta sizlere de düşen, bu konuda dıştan gelecek düzenlemeleri yapmak.

Şu ihmal edilemez: Evet, fiziksel alanda eksiklerimiz var, sayın vekillerimiz bunu dile getirdi, hepimizin kabul ettiği eksiklikler var ama bu eksiklikler “Fiziksel alanda eksiklik var.” diye siber alanı ihmal etmeyi gerektirmiyor mantıksal olarak da. Dengede götürülmesi lazım. Sizler bu dengenin ihtiyacını vurguluyorsunuz ama bugünün konusu siber dünyada, dijital dünyada bu eksikliğin giderilmesi, dijitalin de düzenlenmesi gerekiyor.

Bakın, Elon Musk, Bolivya’da darbe olduğunda ne dedi biliyor musunuz: “Biz istediğimize darbe yaparız.”

Sayın Elif Hanım çok güzel bir şey söyledi. Yani, özellikle benim istirhamım, karşımızda küresel bir kapitalist gücün olduğunu söylemek istiyorum.

“OpenAL” diye herkesin bildiği, işittiği bir firma var. Bu firma, baktığımız zaman, herkes için yararlı, herkese faydalı yapay zekâ üretmek üzere yola çıktı. İlk başta kâr amacı gütmeyen kuruluştu, sonra değiştirdi, yarı kâr amacı gütmeyen kuruluş hâline geldi. Reklamını ne diye yapıyor: “Biz kâr amacı gütmeyen kuruluşuz.” Peki, Kenya’da veri etiketlemesi için çalışanlara kaç dolar verdiğini biliyor musunuz? 2 dolar veriyor saatine. Yani yapay zekâ üretiminin kendisi bizzat kapitalist sömürünün bir parçası hâline gelmiş.

Ben bazı sendikalarda da bahsettim; yapay zekânın, dijitalin üretimi konusunda bana söyler misiniz, emekçi bu değer üretiminin neresinde? Hiçbir yerinde. Sizin artık bundan sonra, on yıl sonra patronlarınızı yapay zekâ olacak. Şu anda asgari ücret tespit gündemindeyiz, bunu yapay zekâyâ belirletme çalışmaları olacak. O yüzden emeğin de söz söylemesi gerekiyor mesela, bunu da dile getirdim ama maalesef, beklediğimiz hızda gidiyor muyuz, gitmiyor muyuz, orası ayrı.

Yine, sayın vekil Japonya’daki bir düzenlemeden bahsetti. İşte, tam adı üstünde Japonya’da çocuklara onu yaptıran bir düzenleme var. Bu düzenlemeye bizim acilen ihtiyacımız olduğunu düşünüyorum.

Yine, sayın vekil dedi, Türkiye’den bir örnek verdi. Benim size sunmuş olduğum yabancı ülkelerden haberleri yansıttığım slayta lütfen göz atın. Orada haberin tamamına baktığınızda şunu göreceksiniz: Londra polisi eleştiriliyor müdahale etmedi diye çünkü bunu anlayışla karşılamak lazım. Bu konudaki kolluk kuvvetlerinin farkındalığı mevzuu sadece bize özgü bir yetersizlik değil, dünyada da bu konuda ciddi bir yetersizlik var. O yüzden hep söylediğim şey, her şey çok yeni. Sizin işiniz... Hani şu anda biz... İngilizce kullanmayı çok sevmiyorum ama bir kavram var, “once for all” diyorlar yani bir yaptık, oldubitti. Böyle bir dünyada değiliz. Hele dijital dünya, bunu asla kabul etmeyecek bir dünya. 2021 yılında yapay zekâ ne kadar zeki olabiliirdi?

“Mensa” diye bir topluluk var, dünyada süper zeki insanların olduğu bir topluluk. Buraya girebilmeniz için belli bir seviyede IQ’nuzun olması lazım. Geçtiğimiz günlerde “ChatGPT-O” modeli bu seviyeye geldi. Yani, dünyanın en zeki insanların topluluğuna kabul edilme sınavına girecek; 170 mi, 190 mı ne IQ’yla cevap verdi.

Şimdi, burada neyi söyleyeceğim? 2021 yılında, bundan üç dört sene önce “Mensa sınavına, Mensa’ya kabul edilmek için bir yapay zekâ kaç yılda bu seviyeye gelir?” dediklerinde ortalama yirmi yıldan bahsediliyordu. İki yıl içerisinde yapay zekâ böyle bir sınava, böyle bir teste girebilecek hâle geldi.

Buradan tekrar ediyorum: Bu, sizin için sıfır noktası. Bugün sizin için bir sıfır noktasında, başlangıç noktasında olduğumuzu ve bütüncül yaklaşımı söylerken de amacım o. Yani, yapılacak, el atılacak çok fazla alan var; buna dikkat çekmek içindi.

Bitiriyorum... Son sözüm, uzmanlardan bahsedildi. Benim özellikle teknik alanda tavsiye edebileceğim isimler olur; bunlar için şu anda sosyal medyama girip tam, net isimlerine bakmak lazım Başkanım ama Dijital Dönüşüm Ofisinde özellikle yapay zekâ, sosyal medya, dijital mecralar ve insan hakları konusunda çalışan hukukçu kökenli insanlar var. Aynı zamanda, bu bahsettiğim kişi bir hanımefendi. Aynı zamanda, London School of Economics’te bu konuyu çalışan yine Türk bir hanımefendi var. Takdirlerinizdedir, hani onların da rapor olabilir, dinlenmesi olabilir, katkılarının olacağını düşünüyorum.

Tekrar teşekkür ediyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Biz teşekkür ediyoruz, çok sağ olun.

Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürümüze söz veriyorum.

Buyurun.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA OTRAR - Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Değerli milletvekilleri, öncelikle cezayla ilgili söylediğim husus hakkında -spontane konuştuğum için, yazılı metinden bakmadığım için- eğer ağzımdan öyle çıkmışsa tashihe muhtaç. Ceza eğitici değil; hayır, yanlış, ceza eğitimidir. Ceza yanlışım ne olduğunu öğretir ama doğrunun ne olduğunu öğretmez. Bir örnek vermek isterim: Öfkesini ifade etmek için arkadaşının saçını çeken bir çocuğun eline vurduğumuzu düşünelim. Bu davranış yanlış olduğunu öğrenecektir fakat öfkesini ifade etmek için hangi yolu seçmesi gerektiğini öğrenemeyecektir yani bu, ikinci bir süreci daha gerektirir. Ceza hiçbir eğitim kurumu tarafından -birkaç istisnası vardır ama onlar da temkinli bakarlar- iyi bir eğitim uygulaması olarak gözükmez. Ceza çoğunlukla ceza uyarıcısının olduğu yerlerde işe yarar ki Sayın Tanal Vekilimiz “Çok güvenlik tedbiri iyi değil.” demekle aslında bunu da yani...

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Yok, ikisini dengede tutmak lazım.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA OTRAR - Elbette öyle.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Yani güvenlik için insan haklarından vazgeçemez, insan hakları için güvenlikten vazgeçemez. Biz insan haklarını da istiyoruz, güvenliği de istiyoruz.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA OTRAR - Tabii, cezanın eğiticiliği caydırıcılığındadır, orada da tespitiniz son derece doğru ama ceza sonuçta insana -ya da belki başka bir varlığa da ama insan için konuşalım- istenmeyen bir davranışının sayısını azaltmak için kullanılan acı verici uyarıcıdır. İster eline vurun ister harçlığını kesin, isterseniz azarlayın; türü, türevi değişir ama ceza acı verme işidir. İnsani olarak bakacak olursak ceza elbette caydırıcı ama hani, yine insan fitratı üzerinden gidersek “Yapma, etme.” demeye dayalı eğitimden ziyade “Şöyle yapsan daha iyi olur.” türündeki bir eğitim daha özendirici olacaktır diye düşünüyorum.

Öte yandan, koordinasyonla ilgili çeşitli eleştiriler geldi. Doğrusu, tedbir olarak koordinasyonu artırabilecek ne varsa, ben gördüğüm anda bu koordinasyonu sağlamaya çalışıyorum. Biz uluslararası kuruluşlarla, UNICEF’le, UNESCO’yla, Avrupa Birliğiyle, Avrupa Konseyiyle, yerel düzeyde işte Ulusal Ajansla, kalkınma ajanslarıyla, işte Yeşilay örneğinde olduğu gibi STK’lerle, derneklerle her türlü - mesela, özel eğitimle ilgili her türlü dernekle- iş birliğini yaparız. Ben burada şuna bakarım: Çocuk haklarında geçen bir ifade olarak, burada öğrencimin bir menfaati var mı, öğrencimin üstün yararı, ali menfaati var mı? Varsa tereddüt etmem, oradan onu alır, o çocuğu, onu ulaştırmaya çalışırım. Zira, akşam rahat uyumak istiyorum yani kendi vicdanım beni bu konuda yeteri kadar yaralıyor.

Rehabilitasyonla ilgili birkaç husus vardı ama şunu da özellikle belirtmek isterim: Bağımlılıkların bir kısmı suç teşkil eden davranışlar. O yüzden, işte KVKK gibi, ondan sonra işte mahkeme kararlarının ya da mahkemedeki bazı bilgilerin paylaşılmaması gibi sonuçlar doğuruyor. Öte yandan, yine sağlıkla ilgili tarafı da var. Bizim Daire Başkanımız Sayın Serpil Hanım, bütün bağımlılıklarla ilgili daire başkanımız o, 10 kişi var aşağı yukarı, onunla çalışır. Mesela, Sağlık Bakanlığında madde bağımlılığı için ayrı bir daire, davranışsal bağımlılık için ayrı bir daire, hatta uyuşturucuların -metamfetamin, az önce ismini zikretmiştiniz- her biri için ayrı bir daire vardır. Olayın sağlık boyutu olduğu zaman mesela sistemde girip onu görme şansınız yok, hasta hakları devreye giriyor. Bu nedenle, birçok kurum - Yeşilayın YEDAM’ı gibi, bizim RAM ve okullarımızdakiler gibi- ve yetmişmiş personelimiz olsa da bu hizmetten istifade edenlerin sayısını KVKK ve benzeri hasta hakları gibi hususlardan sebep tam olarak elde etmek mümkün olmayabiliyor. Ama şunu söyleyebilirim ve bizim alanda, kendi alanımda bizim Genel Müdürlüğümüzde benim anlayışım şudur: Kaç kişiye eğitim verdin, bana ne yani bundan. 500 kişiye eğitim verdin, bana ne. Bu 500 kişiyi aldığın yer neresi eğitimde, bitirdiğin yer neresi? Yani bir “pretest-posttest” öntest-sontest, nereden aldın, nereye götürdün; bana göre verimlilik odur, yoksa 100 kişiye eğitim vermişsin ama hiçbiri senin vermeye çalıştıklarını almamış, beyhudedir yani zaman kaybıdır. Ne benim ne Genel Müdürlüğümüzün ne de bana kalırsa bu koşullarda insanlığın kaybedecek zamanı vardır yani. Şu anda freni tutmayan bir araba gibi giden bir medeniyet var. Adına “medeniyet” diyorlar ama Bosna’da gördük, Gazze’de gördük, daha da görmeye devam edeceğiz gibi. Yani hasılı, olabilecek en hızlı şekilde yapmak ve hani az önce zamanla ilgili bir husus oldu, hayırlı şeylerde, güzel şeylerde acele etmek lazım diyerek bunu böyle ifade etmiş olayım.

Bu arada daha pek çok ayrıntı var, girmiyorum, tedbir kararları falan oluyor mesela, istismara uğradığında. Hani ben kendi personelim bile kim olduğunu bilemediğim durumlar var çünkü doğrudan personelimi çağırıyor, benim üzerimden gelmiyor. Benim üzerimden gelmediği için kişinin kim olduğunu bilemiyorum. Mahkemeye başvurduğum zaman yani yargılamayla ilgili haklar devreye giriyor çünkü şöyle riskler var: Mesela, istismar vakalarında hayati tehlikesi olanlar da oluyor, tehdit alıyor mesela öğretmenler. Yani gözle gözükmeyen diyeyim tabiri caizse, bugün zikretmediğim anlamında, birtakım hususlar bağımlılıklarla ilgili birtakım sayıların çok net biçimde ortaya konulmasına mâni oluyor. Onu arz etmek isterim.

Hiçbir öğrenciyi boş bırakamayız. Bir kişinin gelecekte neye mal olduğunu ben bilemem. Ya, toplumlara değiştiren insanlar bir zamanlar çocuğu, iyisiyle kötüsüyle bir zamanlar çocuklar ve oraya gelip gelmeyecekleri bilinmiyor. Ben bilmiyorum, benim hitap ettiğim 18 milyon öğrenci var. Bunların içerisinde Yunuslar da var, Mevlânalar da var, Cezeri... Var yani ben onu biliyorum, kim olduğunu bilmiyorum ama onların içinde olduğunu biliyorum. Benim yaptığım şey o yani eğitim olarak iyi insan yetiştirmeye çalışıyoruz, bütün yaptığımız budur. Yani komşusu açken tok yatmayan, kendisi için istemediğini başkası için de istemeyen, fitratı insan olan, eşrefimahlukat anlamında bir nesil yetiştirilmeye çalışılıyor.

Sosyal etki analizlerini özellikle zikretmeliyim yani yaptığımızın sadece öntest-sontest, “Aldın da ne oldu; nereden aldın, nereye getirdin?”in yanında yaygın etkisinin -ki son zamanların şeyidir bu, çok fazla yoktu eskiden- verdiğimiz eğitimin sosyal alandaki yaygın etkisinin ne olduğunu da araştırıyoruz. Ben bir örnek vereyim, Değerli Vekilimiz Beritan Hanım, sayılarıyla ilgili çok ayrıntı verebilirim ama elimdekileri sizinle paylaşayım. Mesela, OBM eğitiminde eğitici eğitimi alan 281 kişi var. Bu kaç kişiyi eğitti? Binlerce. Binlerce çünkü bu kişiler eğitici eğitimi, illerde bunlar bu konuyla ilgili muhataplarının tamamını... Kaç öğretmenimiz var? Aşağı yukarı 1 milyon 50 bin öğretmenimiz var. Kendi bölgesinde bu kişiler etrafındakileri eğitsin diye eğitildiler. Mesela, başka, TBM’yle ilgili eğitici eğitimi 268, onlar da aynı şekilde, yaşam becerileri 262 kişi; bunlar eğitici eğitimleri ve bunlar her bir ilde varlar. Bunlar etrafını eğitiyorlar yani yaygın etki. Ben 200 kişiyi eğittim diye biliyorum, onları belirli bir noktaya taşıdım ama bu yaygın etki anneyi eğitiyor, babayı eğitiyor, öğretmeni eğitiyor, öğrenci oluşuyor, çok büyük bir kapsam oluşuyor. Yaygın etkiden kastettiğim bu.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - O, örgün bir program kapsamında olmuyor mu?

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA OTRAR - Doğrusu, yaygın etkisi yüksek olan yolları tercih etmek bana daha rasyonel bir tercih gibi geliyor çünkü kaybedecek zaman olmadığını düşünüyorum.

Birkaç tane... “PDR’ci sayısı yeterli mi?” Hayır yani hani 40 bin kişiyi hatırı sayılır miktarda kişi anlamında söyledim. Kişinin yeterli olup olmadığı, bu anlamda tabii ki yeterli değil ama Bakanlığımızın bu konudaki politikasına bir örnek vereyim: En fazla öğretmen alımı yapılan 3 branştan 2 tanesi bizim Genel Müdürlüğümüzle ilgili oldu. Bunların bir tanesi rehberlik, yaklaşık 2.500 kişi aldı, yaklaşık 2.600-2.700 civarı da özel eğitim aldı, toplamda alınanın neredeyse beşte 1’i.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Rehberliksiz okul var mı?

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA OTRAR - Rehberliksiz okul tabii ki var ama onun da şöyle aşıyoruz: Mesela, RAM'lardaki rehber öğretmenleri, psikolojik danışmanları rehberlik öğretmeni olmayan okullarda görevlendirerek bu sorunu aşmaya çalışıyoruz ama açıkça yeterli olduğunu asla söyleyemem, bunu söyleyemem.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Ama siz de takdir edersiniz ki bu, uzun vadeli bir iştir.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA OTRAR - Ama şunu söyleyebilirim: İmkân olsa mesela ben yarın sabah 35 bin özel eğitim öğretmeni almak isterim. Hani eğer sorduğumuz soru "Fiilen gerçeklik ne?" ise bunu söyleyeyim.

Şunu da eklemeyi geçemeyeceğim: Türkiye'de de 4 bin özel eğitim öğretmeni mezun oluyor senede ve yarın alsam benim 35 bin ihtiyacım var. Şunun için söylüyorum: İhtiyaç her zaman var, çocuklarımızı daha iyi eğitmek için...

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Mezun sayısına işsiz kalmışları eklersek bence öyle bir açık yok. Şimdi "Atayacak kişi bulamıyoruz." diyebilir misiniz?

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA OTRAR - Yok, öyle bir şey diyemeyiz ama özel kurumlar da var, onları da ihmal etmememiz lazım. Onlar da çalışıyorlar, rehabilitasyon merkezlerini kastediyorum.

Önleyici destekli mekanizmalar, UNICEF, onları paylaştım.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Rehabilitasyon merkezleri düzgün çalışmıyor Hocam.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA OTRAR - Şöyle: Tabii, rehabilitasyon merkezleri özel kurumlar.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Bir soygun düzenine dönmüşmüş, çok özür dilerim Başkanım.

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Evet, o çok kötü bir sistem.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Aileler çocukları için şöyle yapıyorlar: Nedir o? Bir rapor alınıyor, o raporla ilgili komisyoncular devreye giriyor. "Sen benim çocuğu istediğim rehabilitasyon merkezine kayıt etmeye izin ver." diyor ve gidiyor devlet -hakikaten devlet seferber olmuş- 8 bin küsurat para veriyor öğrenci başına ve aile kalkıyor, gidiyor, okulla anlaşıyor, bir kısmını o komisyoncu sürekli alıyor, bir kısmını da aile diyor ki okula: "Sen al, bana ver." diyor, kendisi alıyor. Altı ayda iyileşecek olan çocuğu için iki yıl oldu devleti soydu ve ben bunu ihbarda buldum, daha yeni yeni müfettiş atadılar. Yani bunun örneği, mesela Şanlıurfa'da 137 tane var. Millî Eğitim Bakanına açık açık söyledim, dedim ki: "Kardeşim, gidin bunu denetleyin." Nasıl kontrol edeceksiniz? Böyle bir rezalet var, soygun düzeni var.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA OTRAR - Sayın Vekilim, şöyle...

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Yani özür dilerim.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA OTRAR - Yo, estağfurullah Vekilim.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Suriye kriziyle birlikte Türkiye'ye gelmiş ve özel eğitim ihtiyacı olan hiçbir çocuk ne yazık ki kaç yıldır -on beş yıl oldu herhâlde- özel eğitimden faydalanamıyor.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA OTRAR - Efendim, alacak ama şu anda yani şöyle...

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - On beş yıldır yıldır almıyorlar ama.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA OTRAR - Şöyle: On beş yıldır birçok şey değişmiş olabilir ama yakında alacağımı söyleyebilirim.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Bu güzel bir haber.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA OTRAR - Şöyle: Mevzuat değişiklikleri konusunda birçok çabamız var, özel eğitimle ilgili de var. Bu önemli olacak, hatta belki desteğinize ihtiyaç duyacağız. 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin mesela özel eğitimde değiştirilmesi için teşebbüste bulduk, değişiklik şu anda Meclis yolculuğunu sürdürüyor yani şöyle: Ta, 1996 tarihli olduğunu hatırlatayım. Yani güncelleme çalışmalarımız sürüyor.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Denetim yok Hocam, denetim.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA OTRAR - Teftiş yapılıyor.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Üstadım, ne olur gidin teftiş kuruluna... Nasıl teftiş yapılıyor?

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Bir de öğretmenleri gerçekten emek sömürüsüyle çalıştırıyorlar çok zor koşullarda.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA OTRAR - Efendim, Akif'ten bir cümle: "Düşünürüm, anlatamam/Hissederim, söyleyemem/Şu dilimden ne kadar bizarım." diyeyim ama şunu da ekleyeyim: Teftişlerin sürdüğünü söyleyebilirim yani içerik hakkında bilgi vermem uygun düşmez ama bütün illerde, üstelik başka Bakanlıklarca da - yani Sağlık Bakanlığı dâhil çünkü mekanizma öyle işliyor- bir değerlendirme, bir teftiş işleminin sürdüğünü söylemem lazım.

Sayın Nalbantoğlu'na ben çok teşekkür ederim, hoş bir ifade de bulundu. Sadece şunu söyleyeyim: Bu memlekete borçlu olduğumu

düşünüyorum. Beni okuttu kendi okullarında, bir vefa borcumun olduğunu düşünüyorum. Bütün problemleri çözemeyecek kadar ayık kafam ama benden sonra gelenlerin problemleri çözmelerini kolaylaştırabileceğimi görecektir kadar da açık. Bize ayrılan zaman yani çözmek için ne ömrüm yeter -bürokratik anlamda da öyle- ne takvim yaşı olarak yeter ama şunu biliyorum: Benden sonrakilerin daha az sayıda problemle uğraşabileceği bir zemin bırakabileceğimi düşünüyorum. İnşallah, yolumuz açık olur.

Ben, bütün değerli vekillerimizin konuşmalarından şunu hissettim, son cümlem: Bütün vekillerimiz vicdanen iyi bir insan yetiştirme hassasiyetinde ne kadar da ortak olduğumuzu hissettirdi.

Arz ederim.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Teşekkür ederiz.

Evet, buyurun Genel Müdürüm.

GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI EĞİTİM, ARAŞTIRMA VE KOORDİNASYON GENEL MÜDÜR YARDIMCISI ERTAN GÖV - Sayın Başkan, sayın vekillerim; önce Sayın Vekilim Mahmut Tanal Bey'in eleştirisiyle başlayayım, aslında öneri de diyebilirim. Bu, bizim psikolojik destek verdiğimiz sistemimizde herhangi bir danışanın herhangi bir şekilde yurttan atılma durumu yok, sadece bu danışanla terapisti arasında özel bir süreç. Mesela, şu anda Genel Müdür olarak ben psikoloğun spesifik olarak kiminle görüştüğünü... Yani o saatte görüşme yaptığını biliyorum ancak ve ancak bunun istisnası şu: İşte ölüm, başka tehdit, aile "Ben bu çocuğu öldüreceğim." dediğinde, başka ile taşıdığımız kişinin kaydının haricinde kesinlikle bizim yani Genel Müdür olarak bir biçimde bilgimiz dahi olmuyor. Bu tamamen mahrem. O hassasiyetler -psikologsunuz Sayın Vekilim- o çerçevede sürüyor, hatta bazen bize de soruyorlar yani üst bürokrasiden: "Senin haberin yok mu, böyle bir şey olmuş?" Hayır, onu ancak eğer mahkemeye intikal eden çok özel bir durum olur ise o psikologdan alabiliriz, onda da yine o mahremiyet sınırları içerisindeki bilgileri alıyoruz, onu hani gönül rahatlığıyla... Ama hassasiyetiniz için teşekkür ederim. Çok önemli bir husus.

Diğer öneriniz, bu çorabayla, kütüphaneye ilgili: Onu ilgili Genel Müdürlükle görüşeceğim. Açıkçası, şu anda verilip verilmediğiyle ilgili bir bilgim yok ama çok kıymetli bir düşünce çünkü toplantının başında siz vekiller, bizler de bürokraside söylediğimiz şu: Bu gençlere biz sahip çıkmazsak birileri sahip çıkıyor. Dolayısıyla, bu gençler bizim gençlerimiz, çocuklar bizim çocuklarımız; olabildiğince devletin kendi sıcak kurumları içerisinde ağırlamaya gayret ediyoruz.

Yine, Sayın Vekilim Beritan Hanım çok güzel bir şey söyledi. Bu hem katılımcılık hem de çocukları dâhil ediyor musunuz? Mesela, biz yine bu 19-25 yaşındakilere Müze Kart... Bu, 1 Temmuzla tabii ki 30 Eylül, Turizm Bakanlığıyla görüştük, 300'e yakın müze ve ören yerinden ücretsiz olarak yararlandılar.

Yine, bu katılımcılıkla ilgili, mesela, Sarıkamış'la ilgili etkinlik yapıyoruz. Mesela Sarıkamış treni. İşte, ilk 200 tane gence gerçekten... Tabii, 30 bin başvuru oluyor ama o trene diyelim ki 200 kişi alıyor ama burada katılımcılığı ve... Mesela, bizim yine kitap hediyelerimiz var hem elektronik ortamda gönderdiğimiz, kendilerinin aldığı hem de yani 400 bine yakın, içerisinde çok farklı kitaplar var, bunları yine onlara hediye olarak yapıyoruz.

Burada hepsinde de şunu önelemeye çalışıyoruz: Mesela, geçen yine bir etkinlikte... Burada belki bazen açıklarken ben hızlı konuşurken spontane şey oluyor ama kadın-erkek eşitliğine özen gösteriyoruz. Yani yaptığımız bir çalışmada diyelim ki 200 tane genç gelecek, "Ya, lütfen arkadaşlar, bunun 100'ü bizim kızlarımızdan olsun, 100'ü erkeklerimizden olsun." Hani bu açıklama da bazen cinsiyetçi bir zihniyet gibi algılanıyor ama özellikle kadınlarımızı, kızlarımızı öneleme adına bu tip pozitif ayrımcılıkları da yapıyoruz.

Müze Kart'ın haricinde sinema bileti de dağıttık belli sayıda, yine Kültür ve Turizm Bakanlığıyla görüştüğümüzden sonra aldığımız biletleri dağıttık. Bu, Genç Ne Sever Projesi'yle yaptığımız çalışmalar. Yine, Seyahatsever, dediğim gibi -onun rakamını da size iletirim- gençlerin oldukça mutlu olduğu bir proje ama burada tabii ki bazı illerde yoğunluk var ama kültür açısından Erzincan'a giden çocuklar da mutlu çünkü gidiyor, ücretsiz yurdunda kalıyor, o şehri gezebiliyor, yine bizim Müze Kart'ımızla oradaki müzelerden ücretsiz yararlanabiliyor.

Katılımcılığı artırma adına, mesela bizim Genel Müdürlüğümüzün üniversitelere, STK'lere verdiği proje destekleri var. Yani işte, 2021 çağrısında 90 milyon... İşte, aşağı yukarı 700'ün üzerinde projeyi destekledik, STK'leri destekledik. Burada her türlü dernek var yani engelliler için STK de var, hemşehri dernekleri de var, üniversiteler de var.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Bunları kendiniz yapsanız, STK'ler arada aracı olarak almasa daha iyi olmaz mı? İnanın ki orada da bir sarfiyat var ama devlet kendisi direkt yapsa, STK'yi araya koyup... Yani yapamıyorsa...

GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI EĞİTİM, ARAŞTIRMA VE KOORDİNASYON GENEL MÜDÜR YARDIMCISI ERTAN GÖV - Sayın Vekilim, sizin bence önemseyeceğimiz bir konudan bahsedeceğim. Şimdi, devlet olarak biz zaten kendi projelerimizi, makro projelerimizi yapıyoruz; Millî Eğitim Bakanlığı da yapıyor, biz de yapıyoruz. Bizim burada amacımız şu: Yani ben Erzincan'daki ya da diyelim ki Diyarbakır'daki, Bağlar'daki bir STK kadar oraya gidip oradaki yere nüfuz edemiyorum. Biz de diyoruz ki... Yani işte, şu anda mesela yeni çıktığımız çağrı 70 milyon lira kadar deprem bölgesindeki 11 ilde bir projesi olan, diğer illerden de proje teklif edebilirler ama bu 11 ilde uygulamak kaydıyla... Biz diyoruz ki: Yani Maraş'ta mahallede eğer orada bir dernek, STK varsa, bazen bunu üniversitelere ait çıkıyoruz...

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Hocam, onu cebe atıyor. Arada yazık günah diyorum Hocam. Yapmayın arkadaşlar, onunla geçimini sağlıyorlar ya!

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Yok ya, sivil örgütlerin desteklenmesi önemli bir şey.

RIFAT TURUNTAY NALBANTOĞLU (İzmir) - Millî Eğitim Bakanının sivil örgütlere bakışını bilmiyor muyuz yani. Onun için zaten ben...

GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI EĞİTİM, ARAŞTIRMA VE KOORDİNASYON GENEL MÜDÜR YARDIMCISI ERTAN GÖV

- Sayın Vekilim, ben...

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Mesela Diyarbakır'da verdiniz mi bir sivil toplum örgütüne? Onu merak ediyorum.

GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI EĞİTİM, ARAŞTIRMA VE KOORDİNASYON GENEL MÜDÜR YARDIMCISI ERTAN GÖV - Evet, verdik. Diyarbakır'da şu anda sayıları ben size... Hani, şu anda Diyarbakır için yok ama toplantı sonrasında Diyarbakır, Van... Hatta burada şöyle bir şey yapıyoruz: Özellikle bir tık da pozitif ayrımcılık yapıyoruz yani bunu da rahat söyleyebilirim. Mesela, şimdi, depremin yoğun olduğu iller var, bir de mesela Adana var; burada, biz daha çok, Diyarbakır biraz az ama işte, Maraş, Malatya çok yoğun olan iller. Hani, gönlümüzden geçen oradaki projeleri daha fazla desteklemek ama bunlar tamamen bağımsız denetçiler tarafından okunuyor, isimler görünmüyor.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Pozitif ayrımcılık olmuyor ki bu, ihtiyaç odaklı yardım oluyor.

GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI EĞİTİM, ARAŞTIRMA VE KOORDİNASYON GENEL MÜDÜR YARDIMCISI ERTAN GÖV - Şöyle, ihtiyaç planlaması...

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Seçim sürecinde bu verilen yardımları seçimde adaylar paylaştı. Ben bu bölgeden geliyorum ya! Siz de bölgenin insanısınız. Yani seçim döneminde bunu harcıyor arkadaşlar; devlet gönderiyor bunu, depoluyor, seçim dönemi harcıyor.

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Biz anlamaya çalışıyoruz Sayın Tanal.

GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI EĞİTİM, ARAŞTIRMA VE KOORDİNASYON GENEL MÜDÜR YARDIMCISI ERTAN GÖV - Şimdi, Sayın Vekilim, bizim projeler o değil çünkü çok ciddi olarak izlemesini, değerlendirmesini yapıyoruz yani ben mesela kendi gittiğim Hatay'da denetlediğim projeleri söyleyeyim...

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Sayın Genel Müdür, mesela hangi örgütlere verdiğinizi bilmek istiyorum, soru önergesiyle size sorabilirim ve bunu cevaplarsanız sevinirim. Ben gerçekten Diyarbakır'daki bütün örgütleri biliyorum, bütün sivil toplum kuruluşlarını çünkü sekiz senedir ben orada sivil alanda çalışıyorum.

GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI EĞİTİM, ARAŞTIRMA VE KOORDİNASYON GENEL MÜDÜR YARDIMCISI ERTAN GÖV - Tamam, Sayın Vekilim, size toplantıdan sonra Diyarbakır'daki mesela...

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Genel Müdürem, yazılı olarak gönderin, talebi almış oldunuz.

GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI EĞİTİM, ARAŞTIRMA VE KOORDİNASYON GENEL MÜDÜR YARDIMCISI ERTAN GÖV - Tabii ki Başkanım, tabii ki.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Toparlarsak Sayın Genel Müdürem, Genel Kurula çok geç kaldık yani dört saat sürdü.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Yazılı cevap verilecek de Başkanım, biz nasıl öğreneceğiz? Bizim bilgilendirme hakkımız...

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Efendim, tüm vekillerimize yazılı olarak cevap verin.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Bizim bilgilendirme ve öğrenme hakkımızı kısıtlıyorsunuz.

ADALET KAYA (Diyarbakır) - 2018 yılından itibaren Bağımlılıkla Mücadele Yüksek Kurulu tarafından ulaşılan gençlerin sayısı yani farkındalık eğitimi verilen toplam sayı 725.090 çok düşük bir rakam değil mi? Tam 12 milyon genç, hatta az önce belirtti Sayın Genel Müdür, 18 milyon okullu genç var yani bunların farklı farklı birimlerinde.

GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI EĞİTİM, ARAŞTIRMA VE KOORDİNASYON GENEL MÜDÜR YARDIMCISI ERTAN GÖV - Şimdi, 15-29 yaşla ilgili burada verdiğimiz rakamlar.

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Evet, evet, 12 milyon. 15-19 yaş arası 12 milyon genç var sistemin içinde ve sadece 2018 yılından itibaren toplam sayı 725 bin, 2024 yılına ait sayı da 146 bin yani çok düşük bir sayı.

GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI EĞİTİM, ARAŞTIRMA VE KOORDİNASYON GENEL MÜDÜR YARDIMCISI ERTAN GÖV - Evet, şimdi, Beritan Hanım herhâlde söylemişti, ona geleceğim. Mesela, bizim spor tesislerimiz aslında kullanıma açık, vatandaşın kullanımına açık. Bazen biz de soruyoruz "Bundan haberdar mısınız?" diye yakınımızdakilere, akrabalarımıza soruyoruz, diyorlar ki: "A, gerçekten ücretsiz mi?" Ya, antrenör de ücretsiz diyorum, hatta belli oranda bazı branşlarda malzeme ve ekipman yardımı da yapıyoruz. Burada belki gayret ediyoruz ama duyulma ya da işte, bunun bilinir olması konusunda daha fazla çaba sarf etmemiz gerekiyor.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Kamu spotu yapabilirsiniz. Kamu spotu yapın, gençlerin gidebilecekleri alanlarla ilgili Bakanlığın imkânlarını tanıtmak için televizyon... Madem sosyal medyayı, dijital mecraları konuşuyoruz ve ne kadar etkili olduğunu konuşuyoruz, faydalı bir tane kamu spotu çevirebilirsiniz.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Evet, önerileri not alın bence Sayın Genel Müdürem, öneriler önemli öneriler, onları yapalım.

GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI EĞİTİM, ARAŞTIRMA VE KOORDİNASYON GENEL MÜDÜR YARDIMCISI ERTAN GÖV - Evet.

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Aile Bakanlığının "DUY" diye bir projesi var, dijital okuryazarlık hem ebeveynler için hem çocuklar için ama hiç kimse bilmiyor.

ADEM YILDIRIM (İstanbul) - Çocuklar mahallesinde baktığı zaman gördüğü binanın içine girip de oradan hizmet alamıyor; bu önemli bir şey aslında yani oranın ulaşılabilir olduğunu o çocuğa hissettirmemiz lazım, belki de ulaşamaz görüyor, belki paralı görüyor, belki başka bir formalite var diye biliyor.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Evet, biraz daha iletişimi hızlandırmak gerekiyor.

Evet, çok teşekkür ediyorum hem Komisyon üyelerimize hem de Komisyon üyesi olmayıp toplantımıza gelip katkı sunan tüm vekillerimize, Genel Müdürlerimize, akademisyen hocalarımıza teşekkür ederim.

Aslında, bu toplantıda bir kere daha sıfır noktasında olduğumuzu fark ettik, kaybedecek hiçbir dakikamız olmadığı farkındayız, hayırlı işlerde de -Hocamın dediği gibi- acele etmek gerekir. Bir dahaki toplantımızda da vekillerimizin önerdiği konulardaki alanlarda kurumlarımızı dinlemeye devam edeceğiz. Haftaya pazartesi günü toplantımız var; TRT, RTÜK, Yeşilay gelecek.

RIFAT TURUNTAY NALBANTOĞLU (İzmir) - Yeşilay gelmesin ya.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Şimdi, cevap hakkı doğru ya Yeşilaya, cevap hakkı doğduğu için Yeşilay gelsin, cevap versin. Bir de STK'miz var: Çocuk İçin İçerik Derneği. Ocak ayında da Japonya örneğini verdiğiniz için Japonya'ya da bir inceleme ziyareti için Büyükelçimize yazdık, onlardan cevap bekliyoruz; seçim olduğu için orada hükümet kurulmasıyla ilgili bir süreç var, onu bekliyoruz. Hızlıca, bu "hayırda acele etmek" şiarından yola çıkarak "bir dakika kaybetmeden" diyorum.

Toplantımız hayırlara vesile olsun.

Toplantıyı kapatıyorum.

Kapanma Saati: 19.05